

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POŁAJEWO

CZEŚĆ I UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

(PROJEKT - WERSJA DO WYŁOŻENIA DO PUBLICZNEGO WGLĄDU)

SPORZĄDZIŁ:

WÓJT GMINY POŁAJEWO

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ W SKŁADZIE:

mgr inż. Paweł Pizło – kierownik zespołu

mgr inż. Łukasz Stęplewski

mgr inż. Daniel Jakubiak

mgr Michał Pyra

mgr inż. Marcin Alter

Połajewo - styczeń 2018

PAWEŁ PIZŁO
ul. Narutowicza 2/6a
37-450 Stalowa Wola

PRACOWNIA
PROJEKTOWANIA
URBANISTYCZNEGO

SPIS TREŚCI:

CZEŚĆ 1 – UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

POŁOŻENIE GMINY	4
ROZDZIAŁ 1	
DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU	6
ROZDZIAŁ 2	
STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	9
ROZDZIAŁ 3	
STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY	10
ROZDZIAŁ 4	
STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	13
ROZDZIAŁ 5	
STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	33
ROZDZIAŁ 6	
REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH.....	50
ROZDZIAŁ 7	
DEMOGRAFIA	51
ROZDZIAŁ 8	
WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA	55
ROZDZIAŁ 9	
ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	61
ROZDZIAŁ 10	
WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	62
ROZDZIAŁ 11	
WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWNIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	63
ROZDZIAŁ 12	
WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA.....	66
ROZDZIAŁ 13	
WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	69
ROZDZIAŁ 14	
STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO –ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....	70
ROZDZIAŁ 15	
ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	75
ROZDZIAŁ 16	

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	81
ROZDZIAŁ 17	
POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	77

POŁOŻENIE GMINY

Gmina Połajewo jest gminą wiejską położoną w województwie wielkopolskim, w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim. Jej siedzibą jest miejscowość Połajewo.

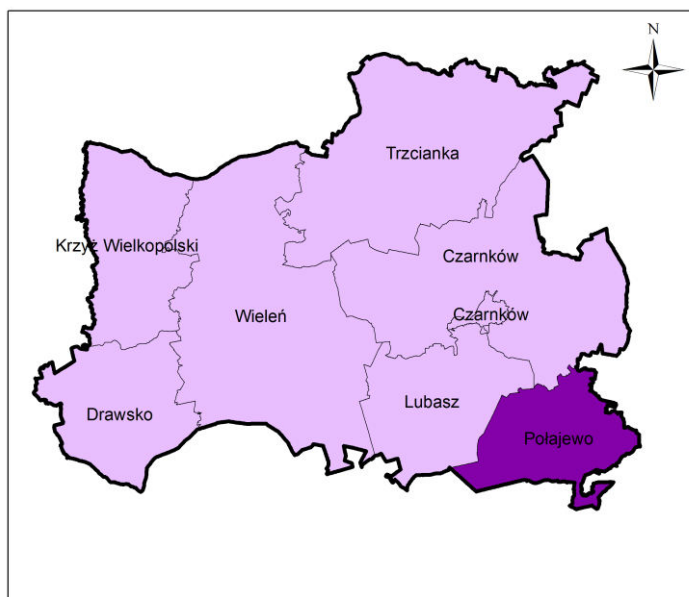
Rysunek 1. Położenie gminy Połajewo i powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego na tle województwa wielkopolskiego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych CODGIK

Gmina Połajewo położona jest w północno-zachodniej części województwa wielkopolskiego. Graniczy z gminami Czarnków, Lubasz (położonymi w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim), Oborniki, Ryczywół (położonymi w powiecie obornickim) oraz z gminą Obrzycko (położoną w powiecie szamotulskim).

Rysunek 2. Położenie gminy Połajewo w obrębie powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych CODGIK

Najbliższym dużym miastem jest oddalony o około 60 km na południowy-wschód Poznań. Ponadto odległość gminy od Piły wynosi ok. 45 km, zaś od Gorzowa Wielkopolskiego – ok. 120 km.

Korzystne położenie gminy (w centralnej części kraju) spowodowało, że w jej pobliżu krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne – droga krajowa nr 11 relacji Kołobrzeg-Bytom oraz przebiegająca ok. 65 km od południowej granicy gminy autostrada A2.

Rysunek 3. Położenie gminy Połajewo w regionie

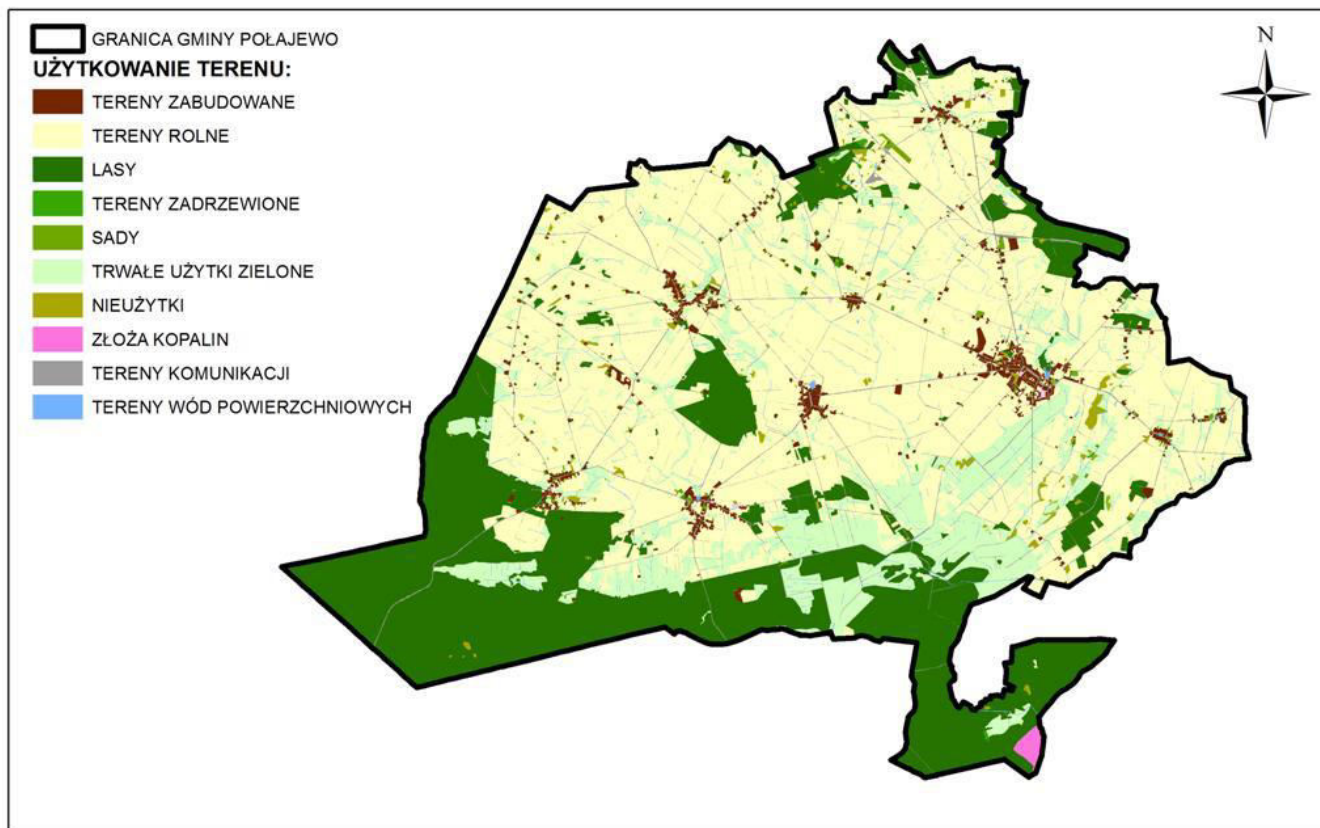
źródło: <http://mapy.geoportal.gov.pl>

ROZDZIAŁ 1

DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Powierzchnia gminy wynosi 141,97 km² przy liczbie ludności wynoszącej 6 188 osób (dane z 2015 r.). W skład gminy wchodzi 8 sołectw: Boruszyn, Krosin, Krosinek, Młynkowo, Połajewo, Przybychowo, Sierakówko i Tarnówko. Na Rysunku 4. przedstawiono rozmieszczenie najważniejszych form użytkowania terenu.

Rysunek 4. Struktura użytkowania terenu w gminie Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ewidencyjnej

W strukturze gruntów dominują:

- użytki rolne – 9326,9 ha (66,0 %), w tym:
 - grunty orne – 7395,5 ha,
 - sady – 49,1 ha,
 - łąki, pastwiska – 1882,3 ha.
- grunty leśne ogółem – 3915,4 ha (27,7 %),
- zadrzewienia – 17,1 ha (0,1%);
- grunty zabudowane – 287,1 ha (2,0%);
- tereny komunikacji – 305,8 ha (2,2%);
- nieużytki – 115,2 ha (0,8%);
- użytki kopalne – 30,2 ha (0,2%);
- wody powierzchniowe – 131,3 ha (0,9%).

Zabudowa na terenie gminy ma zwarty charakter i występuje przede wszystkim w centrach poszczególnych miejscowości. Tereny leśne dominują w południowej części gminy. Ich największe kompleksy znajdują się w Boruszynie, Krosinie oraz Tarnówku. Łąki i pastwiska zlokalizowane są głównie w południowej i centralnej części gminy, w sąsiedztwie doliny rzeki Kończak.

Infrastruktura techniczna na terenie gminy Połajewo jest dość dobrze rozwinięta. Według danych z Banku Danych Lokalnych GUS w 2016 r. ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzystało ok. 99,1% mieszkańców

gminy, z kolei dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadało ok. 41,6% mieszkańców. Zarówno sieć wodociągowa, jak i kanalizacyjna była w ostatnich latach rozbudowywana. W latach 2010-2015 powstało 6,1 km zbiorczej sieci wodociągowej oraz 7,1 km sieci kanalizacyjnej. Brak jest natomiast zbiorczej sieci ciepłowniczej i gazowej. Istniejąca sieć elektroenergetyczna pokrywa obecne zapotrzebowanie na energię elektryczną.

Do dnia uchwalenia niniejszej zmiany Studium na terenie gminy obowiązywało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Połajewo (Uchwała Nr XV/95/2000 Rady Gminy w Połajewie z dnia 21 września 2000 r.). W obowiązującym dotychczas Studium wyznaczono zasięg obszarów wskazanych do rozwoju poszczególnych funkcji. Generalnie, dotychczasowe Studium zakładało rozwój zabudowy w oparciu o istniejącą strukturę osadniczą gminy.

Na obszarze gminy Połajewo obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr II/17/99 Rady Gminy w Połajewie z dnia 4 grudnia 1998 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy na obszarze wsi Połajewo i Przybychowo;
- Uchwała Nr IV/27/99 Rady Gminy w Połajewie z dnia 27 kwietnia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy na obszarze wsi Połajewo;
- Uchwała Nr XXI/141/2001 Rady Gminy w Połajewie z dnia 29 czerwca 2001 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Połajewo;
- Uchwała Nr X/54/2003 Rady Gminy w Połajewie z dnia 30 września 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Połajewo;
- Uchwała Nr X/55/2003 Rady Gminy w Połajewie z dnia 30 września 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Połajewo w obrębie wsi Krosinek;
- Uchwała Nr VII/38/2007 Rady Gminy w Połajewie z dnia 29 czerwca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Połajewo;
- Uchwała Nr X/65/2007 Rady Gminy w Połajewie z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Połajewo dla działki nr 456/7;
- Uchwała Nr XIII/92/2016 Rady Gminy w Połajewie z dnia 22 września 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Połajewo w rejonie ulic Obornickiej, Polnej i Szerokiej;
- Uchwała Nr XIII/93/2016 Rady Gminy w Połajewie z dnia 22 września 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Młynkowo.

Wymienione powyżej miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w całości pokrywają gminę Połajewo w jej granicach administracyjnych. Z uwagi na złożone wnioski o wyznaczenie nowych terenów budowlanych w gminie, jak również ze względu na potrzebę dostosowania zapisów do obowiązujących przepisów prawnych stwierdzono, że obowiązujące na terenie gminy dokumenty planistyczne wymagają aktualizacji.

Ruch budowlany na terenie gminy Połajewo jest stosunkowo niewielki. W latach 2010-2015 wydano 254 decyzje o pozwoleniu na budowę, z czego znaczna część dotyczyła budowy, rozbudowy, nadbudowy budynków mieszkaniowych jednorodzinnych i gospodarczych lub remontu dachu istniejących obiektów budowlanych.

W związku z tym, że dla całego obszaru gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, nie ma konieczności wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Tym samym procesy rozwoju zabudowy są dość dobrze kontrolowane.

Wnioski:

- Struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy jest uporządkowana, z dość wyraźnym podziałem wiodących w poszczególnych strefach funkcji. Widoczny jest podział między terenami zabudowanymi a otwartymi.
- Struktura osadnicza gminy ukształtowana jest z podziałem na osady wiejskie o stosunkowo zwartym układzie osadniczym skoncentrowanym wzdłuż ulic, z funkcją wiodącą miejscowości Połajewo.
- Na terenach położonych poza obszarami zabudowanymi wiodącą rolę odgrywają użytki rolne i trwałe użytki zielone.
- Lesistość w gminie jest dość wysoka i wynosi ok. 27,7%.
- Cały obszar gminy pokryty jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dzięki temu procesy rozwoju zabudowy są dość dobrze kontrolowane.

ROZDZIAŁ 2

STAN PRAWNY GRUNTÓW

W podstawowej strukturze własności gruntów w gminie Połajewo przeważają grunty osób fizycznych, które stanowią ok. 65,7% powierzchni wszystkich gruntów w gminie. Wśród pozostałych jednostek będących właścicielami zauważalnej części gruntów można wymienić także: Skarb Państwa oraz Gminę Połajewo.

Tabela 1. Zestawienie stanu własności gruntów na terenie gminy Połajewo

podział gruntów pod względem struktury własności	powierzchnia [ha]
grunty Skarbu Państwa (łącznie z przekazanymi w użytkowanie wieczyste)	4 021
grunty komunalne (łącznie z przekazanymi w użytkowanie wieczyste)	394
grunty powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego	19
grunty województwa wielkopolskiego	18
grunty spółek prawa handlowego	2
grunty osób fizycznych	9 293
grunty spółdzielni produkcyjnych i mieszkaniowych	198
grunty kościołów i związków wyznaniowych	190
pozostałe grunty	3
SUMA	14 138

źródło: Urząd Gminy Połajewo

Grunty Skarbu Państwa są drugą pod względem powierzchni grupą własności zajmującą ponad 28% powierzchni gminy. Występują one przeważnie jako:

- grunty w trwałym zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (3770 ha),
- grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (61 ha),
- grunty wchodzące w skład zasobu nieruchomości Skarby Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd (133 ha),
- grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym państwowych osób prawnych.

Grunty komunalne stanowią dość znaczną część powierzchni gminy – ok. 2,8%. Są to najczęściej działki ewidencyjne zlokalizowane pod drogami gminnymi oraz obiektami użyteczności publicznej.

ROZDZIAŁ 3

STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

W przestrzeni gminy Połajewo granica pomiędzy obszarami zabudowanymi i obszarami otwartymi jest dość wyraźnie zarysowana.

Tereny zabudowane:

Zabudowa na terenie gminy ma charakter zwarty. We wszystkich miejscowościach gminy wykształciły się lokalne centra, głównie w rejonach skrzyżowań ważnych dróg. W tych strefach skupia się zdecydowana większość istniejącej zabudowy. Najwięcej rozproszonej zabudowy zagrodowej znajduje się w TaróWKu, Młynkowie oraz w Połajewie. Poszczególne osady rozmieszczone są równomiernie na obszarze całej gminy.

Główny ośrodek gminny wykształcił się w Połajewie. Miejscowość ta posiada najbardziej złożony układ uliczny, w którego centralnym punkcie znajduje się kościół pw. Św. Michała Archanioła. W centralnej części miejscowości występuje dość duże nagromadzenie usług oraz instytucji publicznych, m.in. Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury, usługi z zakresu oświaty, handlu, zdrowia, finansów i kultu religijnego. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna usytuowana jest wokół centralnego placu oraz wzdłuż dróg przebiegających w kierunku północ-południe oraz wschód-zachód.

Obiekty użyteczności publicznej rozmieszczone są równomiernie na terenie całej gminy, m.in. w Młynkowie znajduje się gimnazjum i przychodnia lekarska, w Boruszynie szkoła podstawowa, w poszczególnych miejscowościach gminy działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Wśród terenów zabudowanych dominują te o funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej. Jedyne w Połajewie i w Przybychowie zlokalizowana jest zabudowa o funkcji wielorodzinnej (zabudowa niska, III-kondygnacyjna). Budynki mieszkalne są najczęściej jednokondygnacyjne i murowane. Materiałem budowlanym znacznej części starszych budynków jest cegła palona, tzw. „czerwona” (m.in. w Boruszynie). Zabudowa mieszkaniowa ma najczęściej układ kalenicowy, o stosunkowo jednolitej formie architektonicznej i kolorystyce elewacji oraz pokryć dachowych, co daje poczucie ogólnego ładu i porządku.

Nowa zabudowa powstaje głównie jako uzupełnienie luk w istniejących strukturach przestrzennych lub jako niewielkie osiedla o zwartym układzie przestrzennym.

Zabudowa zagrodowa jedynie punktowo zlokalizowana została w większym oddaleniu od zwartej zabudowy wsi. Niezależnie od rozlokowania wpisuje się ona w krajobraz rolniczy. Należy docenić fakt, że istniejące budynki, w tym również nowe, dostosowane są do skali i charakteru miejscowości.

Fot. 1. Zwarta zabudowa mieszkaniowa w Młynkowie

Fot. 2. Budynek mieszkaniowy wielorodzinny w Przybychowie

Fot. 3. Zabudowa usługowa w Połajewie

Fot. 4. Osiedle nowej zabudowy mieszkaniowej w Krosinie

Fot. 5. Zabudowa zagrodowa w Krosinie

Fot. 6. Zabudowa mieszkaniowa z cegły palonej w Boruszynie

W przestrzeni gminy dominuje zabudowa niska, zwykle o wysokości do 10 m. Dominanty przestrzenne stanowią przede wszystkim obiekty sakralne oraz użyteczności publicznej, głównie szkoły. Przestrzenie publiczne przy obiektach usługowych są urządzone i zadbane. Krajobraz nie jest „zaśmiecony” przez chaotycznie rozmieszczone reklamy i szyldy. Jedyny dysonans stanowią pojedyncze naziemne obiekty infrastruktury technicznej oraz ruiny opuszczonych zabudowań.

Fot. 7. Kościół parafii Św. Andrzeja Apostoła w Boruszynie

Fot. 8. Gimnazjum w Młynkowie

Wnioski:

- Nowe inwestycje powinno się realizować w pierwszej kolejności jako uzupełnienie istniejących struktur zurbanizowanych, w celu ograniczenia rozpraszania zabudowy.
- Korzystne dla ładów przestrzennego jest stosowanie tradycyjnych form architektonicznych, materiałów i kolorystyki zharmonizowanej z otaczającą zabudową i krajobrazem, jednak nie jest wykluczona lokalizacja obiektów o nowoczesnych kształtach i detalu architektonicznym, ale wyłącznie w wybranych, szczególnych rejonach gminy w sposób niekolidujący z istniejącą zabudową.
- Należy dążyć do wykształcenia przestrzeni publicznych służących kształtowaniu ładów przestrzennego i integracji mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy.
- Korzystne dla ładów przestrzennego jest utrzymanie małej ilości reklam i szyldów w przestrzeni oraz stworzenie narzędzi do kontrolowania ich rozmieszczania i wyglądu.

Tereny otwarte:

Tereny otwarte na obszarze gminy Połajewo tworzą głównie pola uprawne, trwałe użytki zielone oraz lasy i zadrzewienia. Największy kompleks leśny znajduje się w południowej części gminy. Większe zalesienia występują jeszcze w centralnej oraz północno-wschodniej części gminy. Zabudowaniom gospodarskim dość często towarzyszą sady.

Fot. 9. Pola uprawne w Przybychowie

Fot. 10. Tereny rolnicze oraz zadrzewione w Krosinku

Wnioski:

- Doliny rzeczne i obniżenia pełniące ważne funkcje hydrologiczne, klimatyczne i ekologiczne (ciągi ekologiczne) powinny pozostać jako tereny otwarte, niezabudowane.
- Z uwagi na pełnione funkcje krajobrazowo-przyrodnicze oraz wartości gospodarcze (wysokiej i średniej przydatności rolniczej) wskazuje się pozostawienie jak największej części terenów otwartych w dotychczasowej formie użytkowania bez zabudowy.
- Z uwagi na wartość przyrodniczo-krajobrazową jaką pełnią trwałe użytki zielone oraz zadrzewienia śródpolne należy je pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu oraz umożliwić proces naturalnego tworzenia się zadrzewień śródpolnych.
- Większe kompleksy leśne nie powinny podlegać przekształceniom i zabudowie.
- Należy dążyć do wyrównania granicy polno-leśnej poprzez dolesienia pomiędzy mniejszymi kompleksami leśnymi, zwłaszcza na glebach niskich klas bonitacyjnych od V i VI, z wyłączeniem zwartych użytków zielonych.

ROZDZIAŁ 4

STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Klasyfikacja fizyczno – geograficzna i geomorfologia:

Zgodnie z regionalizacją fizyczno – geograficzną J. Kondrackiego północna część gminy znajduje się w obrębie mezoregionu Pojezierza Chodzieskiego, będącego częścią Pojezierza Wielkopolskiego, a południowa część w granicach mezoregionu Kotliny Gorzowskiej, należącego do makroregionu Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej.

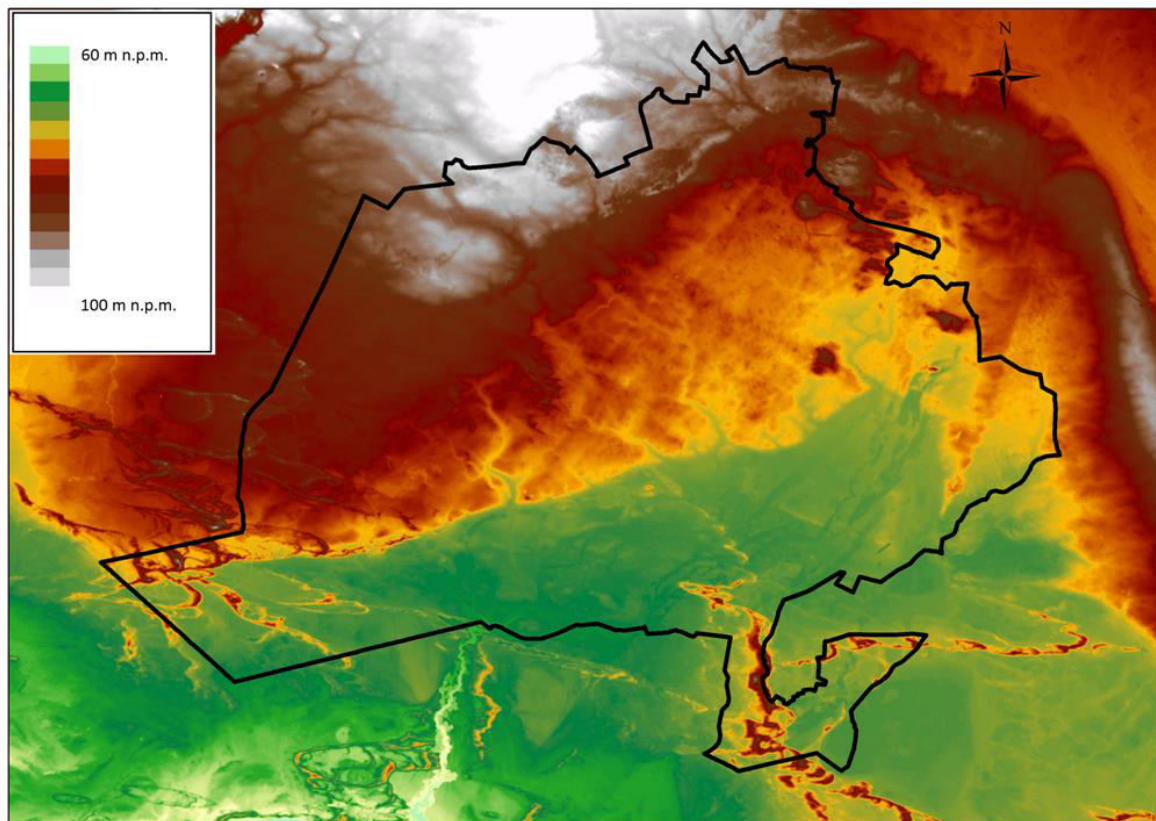
Na terenie gminy można wyróżnić dwa główne przedziały wysokościowe związane z obecnością poszczególnych jednostek geomorfologicznych:

- poziom wysoczyzny morenowej, zajmującej północną i centralną część gminy: 70,0- 95 m n.p.m.,
- poziom terasy wysokiej doliny Warty, przy południowej granicy gminy: 62-82 m n.p.m.

W obrębie wysoczyzny najwyższej położony jest teren w rejonie wsi Młynkowo, gdzie rzędne osiągają wartość 96,6 m n.p.m. Jest to jednocześnie najwyższej położona część gminy Połajewo. Powierzchnia wysoczyzny obniża się zarówno w kierunku południowym do poziomu 65 m n.p.m. w rejonie Boruszyna oraz w kierunku wschodnim do 70 m n.p.m. w rejonie Sierakówka. Na wschód od Połajewa, monotonna powierzchnia wysoczyzny urozmaicona jest wzniesieniami kemowymi, których wysokości względne wynoszą do kilkunastu metrów.

Terasa wysoka pochylona jest w kierunku wschodnim. Jej płaska powierzchnia urozmaicona jest równoleżnikowo ukierunkowanymi ciągami wałów wydmowych. W miejscach ich występowania, na zachód od Tarnówka oraz na południowy-wschód od leśniczówki Połajewo deniwelacje przekraczają 20 m. Najniższej położony teren terasy, wzdłuż doliny rzeki Kończak, między leśniczówkami Garncarski Bród i Połajewo - 63,5 m n.p.m. jest jednocześnie najniższym terenem w gminie.

Rysunek 5. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Budowa geologiczna:

Większość utworów powierzchniowych, występujących na terenie gminy, to osady czwartorzędowe. Budowa geologiczna przypowierzchniowych warstw związana jest z rozmieszczeniem poszczególnych jednostek geomorfologicznych występujących na terenie gminy. Północna i centralna jej część, znajdująca się w obrębie wysoczyzny, zbudowana jest z utworów lodowcowych, głównie glin i piasków gliniastych. W jej obrębie występują również utwory piaszczysto-żwirowe, budujące wzniesienia kemowe w rejonie Połajewa (Lisia Góra) i Połajewka.

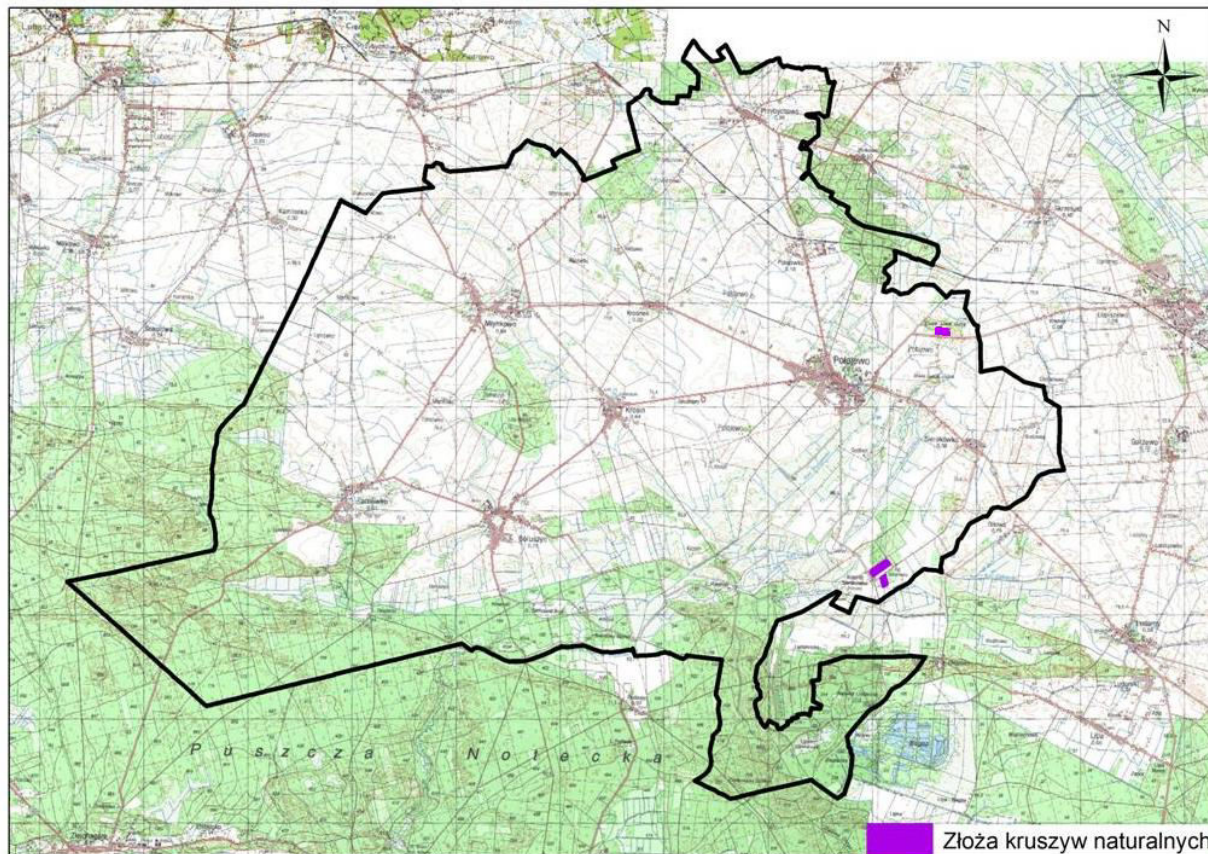
Osady holoceniowe reprezentowane są głównie w południowej części gminy przez pola wydymowe, zbudowane z piasków luźnych, których miąższość, w zależności od konfiguracji terenu, wynosi do kilkudziesięciu metrów. Pola te powstały w wyniku wywiewania piasków z powierzchni terasy wysokiej pradoliny Warty. Lokalnie występują na powierzchni utwory organogeniczne, głównie torfy, w obrębie torfowisk w rejonie Tarnówka i na południe od Połajewa oraz wzdłuż cieków wodnych - Kończaka i innych kanałów. Utwory starsze, trzeciorzędowe, nie tworzą wychodni na powierzchni. W obrębie trzeciorzędowej powierzchni położonej w granicach gminy, występują dwa wyniesienia: na północ od linii Młynkowo-Krosinek-Połajewo oraz na zachód od Boruszyna. Najpłycej występują ropy plioceniczne, tworzące soczewki i mniejsze warstwy w rejonie Młynkowa, Krosinka i Tarnówka, głębiej zalegają utwory piaszczyste z przewarstwieniami mułków z okresu miocenu i oligocenu. Najstarsze rozpoznane utwory na terenie gminy pochodzą z kredy.

Surowce mineralne:

Zgodnie z rejestrem udokumentowanych złóż kopalin prowadzonym przez Państwowy Instytut Geologiczny na terenie gminy Połajewo znajdują się następujące złoża kruszyw naturalnych:

- Lisia Góra – eksploatacja złoża została zaniechana,
- Sierakówko, Sierakówko LS i Sierakówko I – złoża zagospodarowane,
- Sierakówko AB – złożo zagospodarowane.

Rysunek 6. Udokumentowane złoża kopalin na terenie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoportals.gov.pl/> oraz na podstawie <http://mapy.geoportals.gov.pl>

Wody powierzchniowe:

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski, teren opracowania położony jest w obszarze dorzecza Warty. Przez zachodnią część gminy przebiegają działy wodne trzeciego rzędu oddzielające zlewnie poszczególnych dopływów Warty. Na południu gminy, dział wodny biegnie wzdłuż wałów wydmy w obrębie kompleksu leśnego, następnie kieruje się na północny wschód w kierunku miejscowości Tarnówko, na wysokości wsi Młynkowo rozdziela się na dwa ramiona, z których jedno biegnie dalej w kierunku zachodnim, a drugie na północ. Południowo-zachodnia część gminy należy do zlewni Smolnicy, północno-zachodnia część do zlewni Gulczanki, wchodzącej w skład zlewni Noteci. Dział wodny z Notecią jest jednocześnie działem niższego - IV rzędu, ze zlewnią Gulczanki. Pozostały obszar gminy zajmuje zlewnia Kanału Połajewskiego. W części wschodniej tej zlewni wyróżniany jest również dział wodny czwartego rzędu, wydzielający zlewnię Kanału Kończak.

Najważniejszym ciekim wodnym wpadającym do Warty jest Kończak. Jego powierzchnia wynosi 228 km². Kończak bierze swój początek na północ od wsi Huta w gminie Czarnków. Nazwa Kończak odnosi się głównie do nieuregulowanych fragmentów cieku, przed Połajewem i poniżej Podlesia (gm. Obrzycko). Na odcinku, na południe od Połajewa, koryto rzeki zostało wyprostowane i obwałowane. W stosunku do tego skanalizowanego odcinka rzeki używana jest często nazwa Kanał Połajewski. Ciek ten połączony jest z systemem kanałów (Kan. Kończak, Kan. Godosz, Kan. Ludomicki) odwadniających torfowiska położone między Podlesiem a wsiami gminy Ryczywół: Lipą i Chlebowem oraz z systemem rowów odwadniających grunty w rejonie wsi Tarnówko i Młynkowo. Rzeka Kończak charakteryzuje się deszczowo-śnieżnym reżimem zasilania, z dwoma regularnymi kulminacjami w ciągu roku. Najwyższe stany wody obserwowane są w miesiącach wiosennych, marcu i kwietniu (wezbrania roztopowe). Wysokie stany odnotowywane są również w okresie letnim, gdy występują nawalne deszcze (wezbrania deszczowe). Najniższe stany wody obserwowane są od września do końca listopada. Omawiany obszar charakteryzuje się średnimi wartościami odpływu, zbliżonym do średniej wartości dla kraju, które w zależności od stanów wody, zmieniają się od 3,4 l/sek do 11,51/sek. Dolina Kończaka jest oazą liściastej zieleni wśród borów sosnowych. Poza Kończakiem teren gminy przecina kilka cieków:

- Dopływ z Boruszyna,
- Dopływ spod Młynkowa,
- Dopływ z Łopiszowa,
- Kanał Połajewski,
- Kanał Godosz.

Jednolite Części Wód Powierzchniowych na terenie gminy zostały przedstawione na Rysunku 7. na podstawie danych Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Dla JCWP Kończak określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest monitorowana,
- status JCWP – silnie zmieniona część wód,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – zły,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieku istotnego - Kończak od ujścia do ujścia Kanału Ludomickiego, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – tak (uzasadnienie: brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które są wystarczające, aby zredukować tą presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny, aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021. Ponadto w bieżącym cyklu planistycznym dokonano rozpoznania potrzeb w zakresie

przywrócenia ciągłości morfologicznej w kontekście dobrego stanu ekologicznego JCWP. W programie działań zaplanowano działanie „wariantowa analiza sposobu udroźnienia budowli piętrzących na cieku Kończak wraz ze wskazaniem wariantu do realizacji oraz opracowaniem dokumentacji projektowej” obejmujące szczegółową analizę lokalnych uwarunkowań, mającą na celu dobór optymalnych rozwiązań technicznych. Wdrożenie konkretnych działań naprawczych będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu wyżej wymienionych analiz).

Dla JCWP Dopływ z Bąblińca określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest niemonitorowana,
- status JCWP– naturalna,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – dobry,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – nie.

Dla JCWP Flinta określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest monitorowana,
- status JCWP– naturalna,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – zły,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – nie.

Dla JCWP Gulczanka określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest monitorowana,
- status JCWP– naturalna,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – zły,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – tak (uzasadnienie: brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP występuje presja komunalna i nierozpoznana presja. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które nie są wystarczające, aby zredukować tę presję w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. W związku z powyższym wskazano również działania uzupełniające, obejmujące przeprowadzenie pogłębionej analizy presji w celu zaplanowania działań ukierunkowanych na redukcję fosforu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także

okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2021).

Dla JCWP Smolnica określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest niemonitorowana,
- status JCWP– naturalna,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – dobry,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrażona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – nie.

Dla JCWP Warta od Wełny do Samy określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWP jest monitorowana,
- status JCWP– silnie zmieniona część wód,
- aktualny stan lub potencjał JCWP – zły,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry potencjał ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieków istotnego - Warta w obrębie JCWP, dobry stan chemiczny,
- JCWP znajduje się w wykazie obszarów chronionych,
- odstępstwo – tak (uzasadnienie: w zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych, przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych, opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych).

Rysunek 7. Sieć hydrograficzna oraz rozmieszczenie JCWP na terenie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.rdw.kzgw.gov.pl/>

Tabela 2. Klasyfikacja elementów biologicznych, fizykochemicznych, hydromorfologicznych i chemicznych w punktach pomiarowo-kontrolnych i w jednolitej części wód

Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Gulczanka - Gulcz (gm. Wieleń)	Warta – Kiszewo (gm. Oborniki)
Klasa elementów biologicznych	II	-
Klasa elementów fizykochemicznych	Stan poniżej dobrego	II
Klasa elementów hydromorfologicznych	Stan poniżej bardzo dobrego	-
Klasa elementów chemicznych	-	Stan dobry

źródło: Klasyfikacja wskaźników jakości wód płynących w województwie wielkopolskim za rok 2016, WIOŚ Poznań

Tabela 3. Klasyfikacja stanu ekologicznego i chemicznego rzek w ppk monitoringu obszarów chronionych

Nazwa ocenianej JCWP	Kończak	Flinta	Gulczanka	Warta od Welny do Samy
Kod ocenianej JCWP	PLRW600017187 149	PLRW600017186 89	PLRW600017188 769	PLRW600021187 19
Kod punktu pomiarowo-kontrolnego	PL02S0501_1802	PL02S0501_3264	PL02S0501_1731	PL02S0501_3283
Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Kończak – Stobnica	Flinta - Wiardunki	Gulczanka - Gulcz	Warta - Kiszewo
Gmina	Oborniki	Ryczywół	Wieluń	Oborniki
Klasa elementów biologicznych	Potencjał dobry	Stan umiarkowany	Stan umiarkowany	Potencjał umiarkowany
Klasa elementów hydromorfologicznych	Potencjał dobry	Stan bardzo dobry	Stan dobry	Potencjał dobry
Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)	Potencjał dobry	Stan dobry	Poniżej stanu dobrego	Potencjał dobry
Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Potencjał dobry	-	-	-
Stan / potencjał ekologiczny w ppk monitoringu obszarów chronionych	Potencjał dobry	Stan miarkowany	Stan miarkowany	Potencjał umiarkowany
Stan chemiczny w ppk monitoringu obszarów chronionych	Dobry	-	-	Dobry
Stan w ppk monitoringu obszarów chronionych	Dobry	Zły	Zły	Zły

źródło: Klasyfikacja wskaźników jakości wód płynących w województwie wielkopolskim za rok 2016, WIOŚ Poznań

Na terenie gminy Połajewo nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią (określone w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. 2017 poz. 1566).

Klimat i jakość powietrza akustycznego:

Rejon Połajewa znajduje się w VIII środkowej dzielnicy rolniczo-klimatycznej (wg Gumińskiego). W ciągu roku występuje od 30 do 50 dni mroźnych, ok. 100 – 110 dni z przymrozkami. Okres wegetacyjny dla roślin trwa od 200 do 220 dni.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,8°C. Roczna suma opadów atmosferycznych najczęściej nie przekracza 550 mm i jest jedną z najniższych wartości odnotowanych na terenie kraju. Tak mała ilość opadów w tym rejonie stwarza zagrożenie deficytu wody. W ciągu roku dominują wiatry z kierunków zachodnich.

W skali regionu obecność terenów leśnych oraz rozległa dolina rzeki Noteci sprzyja tworzeniu się specyficznego makroklimatu. Obecność terenów podmokłych (torfowisk bagien, dolin rzecznych) powoduje wzrost wilgotności powietrza na tym obszarze.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu co roku prowadzi badania stanu czystości powietrza atmosferycznego. Obszar gminy Połajewo zaliczany jest do strefy wielkopolskiej. Według danych za 2016 rok dopuszczalne poziomy stężeń dla tej strefy zostały przekroczone dla pyłu PM_{2,5} i PM₁₀, benzo(a)pirenu oraz dla ozonu w kryterium ochrony zdrowia (klasa C).

Tabela 4. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia - strefa wielkopolska

Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji											
NO₂	SO₂	CO	C₆H₆	pył PM_{2,5}	pył PM₁₀	BaP	As	Cd	Ni	Pb	O₃
A	A	A	A	C	C	C	A	A	A	A	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2016

Tabela 5. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin - strefa wielkopolska

Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji		
NO_x	SO₂	O₃
A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2016

Drogą najbardziej uciążliwą pod względem akustycznym jest droga wojewódzka nr 178 Wałcz – Oborniki, przebiegająca przez północno-wschodnią część gminy Połajewo. W 2015 roku Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich przeprowadził generalny pomiar ruchu na drogach wojewódzkich województwa wielkopolskiego. Pomiar wykonano w oparciu o „Wytyczne pomiaru ruchu na drogach wojewódzkich w 2015 r.”, opracowane w 2014 r. na zlecenie Departamentu Dróg i Autostrad Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Pomiar został przeprowadzony sposobem ręcznym, z wyłączeniem odcinków dróg wojewódzkich przebiegających w granicach miast na prawach powiatu. Rejestracji podlegały pojazdy silnikowe w podziale na 7 kategorii oraz rowery.

Tabela 6. Średni dobowy ruch roczny (SDRR)

Nr drogi / Nazwa odcinka	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych							
	SDRR		Sam. osob. mikrobus	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		autobusy	Ciągniki rolnicze
	poj. silnik. ogółem	motocykle			bez przyczepy	z przyczepą		
	poj./doba	poj./doba	poj./doba	poj./doba	poj./doba	poj./doba	poj./doba	poj./doba
178 Huta- Połajewo	5793	58	4907	353	180	243	29	23
178 Połajewo- Ludomy	3566	18	2975	225	103	210	21	14

Źródło: <http://wzdw.pl/drogi/pomiar-ruchu/generalny-pomiar-ruchu-2015>

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu w ciągu ostatnich 5 lat nie prowadził bezpośrednich pomiarów hałasu komunikacyjnego na terenie gminy Połajewo.

Z uwagi na niewielkie uprzemysłowienie gminy źródeł hałasu przemysłowego jest niewiele. Ewentualne uciążliwości związane z funkcjonowaniem warsztatów usługowych bądź innych podmiotów gospodarczych mają charakter lokalny. Źródłami hałasu stacjonarnego są także urządzenia wentylacyjne i klimatyzacyjne. Nie powodują one jednak znacznego pogorszenia klimatu akustycznego. Innymi źródłami emisji hałasu na terenie gminy są maszyny rolnicze stosowane w okresie prowadzenia prac polowych.

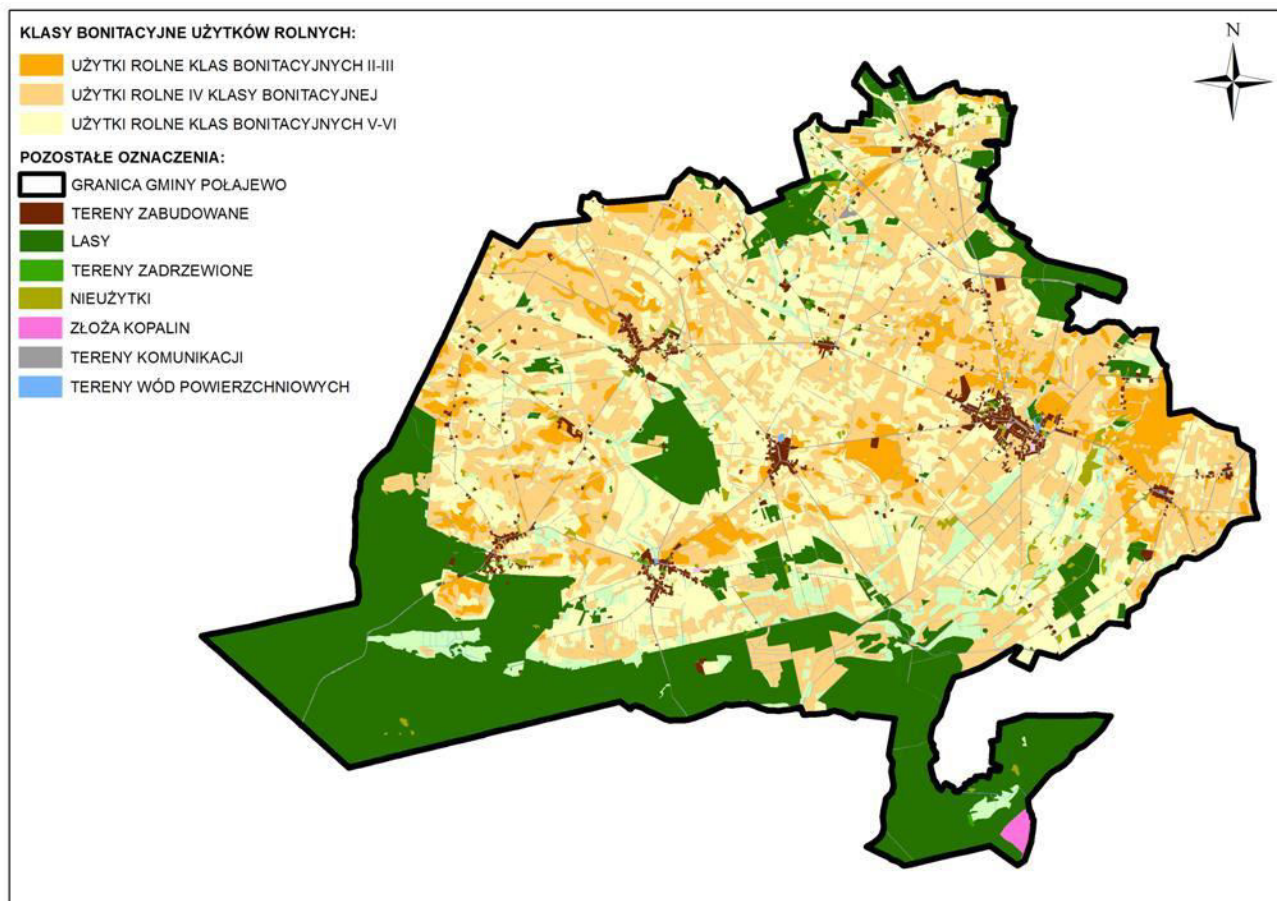
Gleby:

Na terenie gminy Połajewo dominują gleby brunatne utworzone z utworów lodowcowych i wodno-lodowcowych. Na płaskich powierzchniach, na podłożu gliniastym, występują gleby brunatne, II i III klasy bonitacji zaliczana do kompleksów pszennego dobrego i wadliwego. Ich największe zwarte powierzchnie znajdują się na wschód od Połajewa oraz między Boruszynem i Tarnówkiem. Na powierzchniach wysoczyzny o większym nachyleniu zostały wykształcone gleby płowe. Najczęściej klasyfikowane są one do III i IV klasy bonitacji i kompleksów przydatności rolniczej żytniego dobrego i słabego. Występują one powszechnie w północnej i centralnej części gminy. W jej południowej części na powierzchniach wydmych występują gleby bielicoziemne - rdzawe i bielicowe, należące do V i VI klasy bonitacji oraz najsłabszych kompleksów.

Ogólnie rzecz biorąc, użytki rolne klas bonitacyjnych II-III stanowią ok. 9% powierzchni użytków rolnych w gminie, zaś klasy IV i V-VI odpowiednio 47% i 44%.

Na obszarach z płytko zalegającą wodą gruntową, występują gleby organiczne, głównie torfowe, zaliczane do użytków zielonych kompleksów przydatności rolniczej 2z i 3z. W wyniku obniżania się poziomu wód gruntowych, część z tych gleb poddana przesuszeniu, została przekształcona w gleby mineralno-organiczne - gleby murszowe, zaliczane do VI klasy bonitacji i najsłabszych kompleksów.

Rysunek 8. Klasy bonitacyjne użytków rolnych na terenie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ewidencyjnej

Użytki zielone zajmują ok. 13% powierzchni gminy. Ich największe kompleksy znajdują się w południowej części gminy (w Boruszynie, Krosinie oraz w Połajewie).

Gleby klas I-III podlegają ochronie zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Powiązania przyrodnicze z otoczeniem:

Przez powiązania przyrodnicze należy rozumieć nie tylko obecność „wyraźnych” korytarzy migracyjnych elementów biotycznych przyrody, ale także istnienie innych struktur ekologicznych oraz rozległych przestrzeni otwartych pozwalających na utrzymanie lokalnej spójności ekologicznej. Nawet przestrzeń zurbanizowana może zostać włączona w funkcjonowanie systemu przyrodniczego. Dzieje się tak dzięki odpowiedniemu kształtowaniu zieleni towarzyszącej zabudowie np. przez wprowadzanie szpalerów drzew, czy pozostawieniu znacznego udziału zieleni przydomowej. Niebagatelną rolę w lokalnych powiązaniach ekologicznych odgrywają także formy ogrodzeń, gabaryty obiektów budowlanych, czy infrastruktura drogowa.

Przez południową część gminy przebiega korytarz ekologiczny o randze międzynarodowej Puszcza Notecka-Puszcza Zielonka. Jest on związany przede wszystkim z rozległymi terenami leśnymi Puszczy Noteckiej. W skali ponadregionalnej stanowi on powiązania przyrodnicze m.in. z Drawieńskim Parkiem Narodowym i obszarami sieci NATURA 2000: Ujście Warty, Ostoja Drawska i Jeziora Czaplinskie.

W skali regionalnej rolę korytarzy ekologicznych pełnią: dolina rzeki Kończak, Kanał Konczak, Kanał Połajewski i Kanał Godosz.

Warunkiem prawidłowego funkcjonowania cennych elementów przyrodniczych jest utrzymanie ciągłości i walorów ekologicznych korytarzy i ciągów ekologicznych. Elementami destabilizującymi system ekologiczny w gminie są liniowe bariery ekologiczne pochodzenia antropogenicznego. Należą do nich przede wszystkim drogi gminne i powiatowe, które „przecinają” korytarz ekologiczny Puszczy Noteckiej.

Rysunek 9. Sieć korytarzy ekologicznych w sąsiedztwie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarz.pl> oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Obszary i obiekty prawnie chronione:

W granicach gminy Połajewo znajdują się następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody:

Są to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Notecka (PLB300015),
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Bagno Chlebowo” (PLH300016),
- pomniki przyrody.

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka

Zajmuje on powierzchnię 58,170 ha i obejmuje fragment Puszczy Noteckiej z doliną rzeki Miały. Jego krajobraz tworzą przede wszystkim rozległe wydmy porośnięte lasami sosnowymi. Urozmaiceniem tego dość monotonnego leśnego krajobrazu jest rynnowa dolina rzeki Miały, która przepływając przez Puszcę łączy liczne na trasie swego biegu jeziora. Na obszarze tym rosną rzadkie gatunki roślin - m.in. knieć błotna, rdestnica pływająca, turzycza zaostrowana, osoka aelosowata, widlak jałowcowaty. Około 30 gatunków ptaków wodno- błotnych ma tu swoje miejsca lęgowe (m.in. łabędź niemy, żuraw, bąk, perkoz dwuczuby, czapla siwa, gęgawa, bączek). Około 40 innych gatunków zlatuje tutaj w okresie przelotów lub na żerowiska (m.in. bielik, rybołów, łabędź krzykliwy, bociany biały i czarny).

Obszary ten został ustanowiony rozporządzeniem nr 5/98 Wojewody Piłskiego z 15 maja 1998r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim (Dz. Urz. Woj. Pił. Nr 13, poz. 83), poprzedzonym uchwałą Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim (Dz. Urz. Nr 11, poz. 95).

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Notecka (PLB300015)

Obszar ten stanowi jednolity kompleks leśny w międzyrzeczu Noteci i Warty, będący częścią pradoliny Eberswaldsko-Toruńskiej, równiny akumulacyjnej przekształconej przez wiatr. Jest to największy w Polsce obszar wydm śródlądowych, głównie o wysokości 20- 30 m, maksymalnie do 98 m n.p.m. W jego środkowej części uformowały się wały o przebiegu południkowym, leżące ok. 500-600 m od siebie. W części wschodniej mają one kształt paraboliczny. Wydmy pokryte są monotonnym, jednowiekowym lasem, głównie sosnowym (92%), posadzonym tu po wielkiej klęsce spowodowanej pojawieniem się szkodników owadziach w okresie międzywojennym. Na terenie ostoi znajduje się ponad 50 jezior, raczej płytkich, pochodzenia wytopiskowego, zwykle z grubą warstwą mułu i zakwitami glonów. W zagłębieniach terenu lub na brzegach jezior utrzymują się torfowiska, na ogół w pewnym stopniu przekształcone.

Na terenie OSO Puszcza Notecka występuje co najmniej 30 lęgowych gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 2% populacji krajowej (C6) bielika (PCK), kani czarnej (PCK) i kani rudej (PCK), co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: bąk (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), rybołów (PCK), trzmielojad, gągoł, nurogęś; w stosunkowo wysokiej liczebności (C7) występuje bocian czarny, błotniak stawowy, ortolan i żuraw. W okresie zimy występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) bielika.

Do potencjalnych zagrożeń dla tego obszaru należy wypalanie roślinności, zaniechanie dotychczasowego użytkowania rolnego, wylwanie ścieków, czyszczenie stawów i usuwanie mułu dennego, składowanie odpadów organicznych, gradacje szkodników i pożary, wyrąb drzew, usuwanie martwego drewna z lasu, lokalizacja i eksploatacja składowisk odpadów niekomunalnych, płoszenie ptaków, niszczenie gniazd, penetrowanie siedlisk, polowanie w terminach niedozwolonych.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Bagno Chlebowo” (PLH300016)

Kompleks "Bagno Chlebowo" należy do nielicznych torfowisk wysokich w Wielkopolsce. Położony jest na terenie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, we wschodniej części Puszczy Noteckiej. Kompleks zajmuje nieckowate zagłębienie, lekko nachylone ku zachodowi, otoczone od północy, zachodu i południa wałami wydmyowymi. W części zewnętrznej kompleksu wykształcone są zespoły łąkowe i torfowiska przejściowe, część środkowa to w większości zdegradowane już torfowisko wysokie. Całość obszaru otoczona jest przez bory sosnowe, w których spotkać można nieduże płyty wrzosowisk i muraw napiaskowych oraz pola uprawne.

Bagno Chlebowo jest największym kompleksem torfowiskowym w Wielkopolsce. Należy podkreślić dużą różnorodność siedliskową obszaru - występuje tu ponad 45 zbiorowisk roślinnych, z których 19 posiada status zagrożonych w regionie, np. *Scorpidio-Utricularietum minoris*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Lemnetum gibbae* czy *Sphagno recurvi-Eriophoretum vaginati*. Stwierdzono tutaj obecność 10 typów siedlisk o znaczeniu europejskim, w tym priorytetowych kompleksów borów i lasów bagiennych *Vaccinio uliginosi-Pinetum* i *Betuletum pubescentis* w różnych stadiach rozwojowych. Ich arealy na terenie ostoi mogą w przyszłości znacznie się powiększyć w wyniku procesów regeneracyjno- sukcesyjnych. Obecnie siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG zajmują ok. 30% powierzchni obszaru. Bardzo bogata jest flora ostoi, obejmująca ponad 350 gatunków roślin naczyniowych (z tego 5 gatunków zagrożonych w Polsce i 29 znajdujących się na regionalnej czerwonej liście Wielkopolski) oraz 66 gatunków mszaków (z tego aż 11 mchów torfowców, w tym kilka rzadkich w kraju i regionie). Na obszarze Bagna Chlebowo występują 2 gatunki zwierząt o znaczeniu europejskim (Załącznik II Dyrektywy Rady 92/43/EWG), wśród nich ważka - zalotka większa *Leucorrhinia pectoralis*. Na podkreślenie zasługuje obecność najliczniejszej w regionie populacji żmii zygzakowatej *Vipera berus*. Lista gatunków zwierząt tego obszaru nie jest jeszcze kompletna.

Znaczną część ostoi stanowią tereny torfowiskowe wykorzystywane gospodarczo od ponad 100 lat. System rowów i kanałów znacznie obniżył poziom wody. Wydobycie torfu i jego transport (drogi i ciężki sprzęt) oraz osuszanie terenu stanowią główne zagrożenie dla ostoi. Miejsca świeżo odsłonięte stanowią dogodny teren do wnikania obcych dla torfowisk gatunków, np. chwastów segetalnych i ruderalnych, które jeszcze długo po zakończeniu wydobycia utrzymują się w krajobrazie. Część torfianek jest wykorzystywana rekreacyjnie przez okoliczną ludność co również nie sprzyja naturalnej regeneracji torfowiska. Otaczające kompleks torfowiskowy łąki są użytkowane rolniczo. Zarzucenie pasterstwa prowadzi w wielu miejscach do zarastania cennych zbiorowisk np.

łąk trzęślicowych z *Gentiana pneumonanthe*. Intensyfikacja działalności łąkarskiej i przenawożenie użytków zielonych również negatywnie wpływa na skład i strukturę roślinności.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Połajewo istnieje 13 pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew. Są one zlokalizowane w większości na terenie parku w Połajewie, a ponadto w Młynkowie i Boruszynie. Zostały one powołane na mocy następujących aktów prawnych:

- Orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 28 września 1957 r. o uznaniu za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z 30 grudnia 1957 r., Nr 14, poz. 80),
- Decyzji w sprawie uznania za pomniki przyrody Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 01 stycznia 1982 r. (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile nr 3 poz.5),
- Rozporządzenia Nr 6/92 Wojewody Piłskiego z dnia 31.12.1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piłskiego z 27 stycznia 1993 Nr 1, poz.2).

Tabela 7. Pomniki przyrody na terenie gminy Połajewo

Lp.	Nazwa gatunkowa	Obwód [cm]	Wysokość [m]	Miejscowość
2.	Żywotnik olbrzymi	220	12	Połajewo
3.	Żywotnik olbrzymi	172	16	Połajewo
4.	Daglezja zielona	260	23	Połajewo
5.	Diaglezja zielona	240	20	Połajewo
	Topola biała	530	27	Połajewo
6.	Platan zachodni	420	22	Połajewo
7.	Platan zachodni	570	22	Połajewo
8.	Lipa szerokolistna	570	22	Połajewo
9.	Lipa szerokolistna	730	23	Połajewo
10.	Jesion wyniosły	420	23	Boruszyn
11.	Dąb szypułkowy	375	24	Połajewo
12.	Lipy drobnolistne	565, 330	27,16	Połajewo
13.	Lipa drobnolistna	335	26	Połajewo
14.	Kasztanowiec zwyczajny - 5 drzew	415,300,270,380,365	26-28	Młynkowo

źródło: Urząd Gminy Połajewo

Fot. 11. Żywotnik olbrzymi w Połajewie – pomnik przyrody

Fot. 12. Daglezja zielona w Połajewie – pomnik przyrody

Fot. 13. Lipa szerokolistna w Połajewie – pomnik przyrody

Fot. 14. Jesion wyniosły w Boruszynie – pomnik przyrody

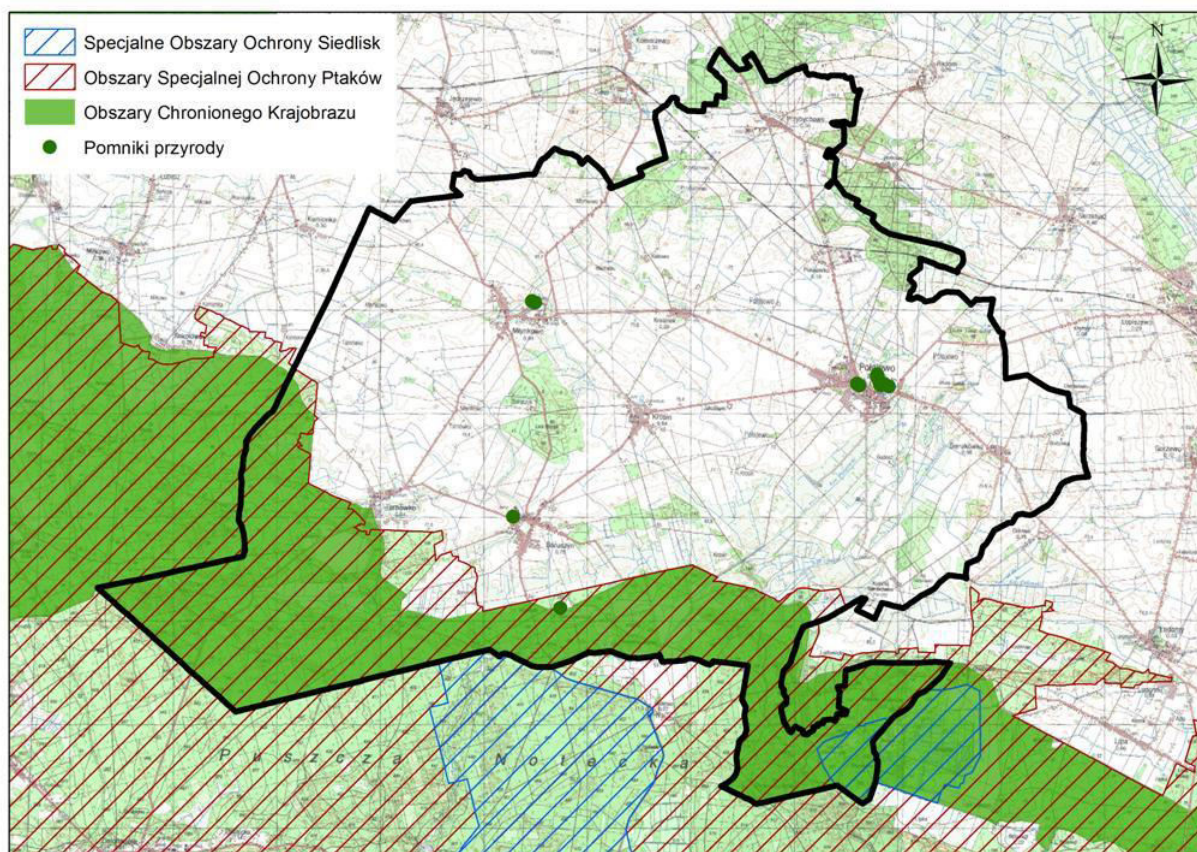

Fot. 15. Kasztanowiec zwyczajny w Młynkowie – pomnik przyrody

Fot. 16. Topola biała w Połajewie – pomnik przyrody

Rysunek 10. Obszary i obiekty chronione na tle gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarz.pl> oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Charakterystyka poszczególnych ekosystemów oraz ocena ich odporności na degradację i zdolności do regeneracji:

Lasy:

Lasy w granicach administracyjnych gminy Połajewo zajmują powierzchnię ok. 3915 ha, co stanowi ok. 27,7% jej całkowitej powierzchni. Należą one w większości do Nadleśnictwa Krucz oraz w niewielkiej części do Nadleśnictwa Sarbia. Lasy Państwowe zajmują powierzchnię 3554 ha, co stanowi 91% powierzchni wszystkich lasów na terenie gminy.

Największym zwartym kompleksem leśnym są lasy Puszczy Noteckiej w południowej części gminy. Poza tym większe kompleksy leśne występują jeszcze w centralnej części gminy (na północ od Borszyna) oraz w jej części północno-wschodniej (w Połajewie i Przybychowie).

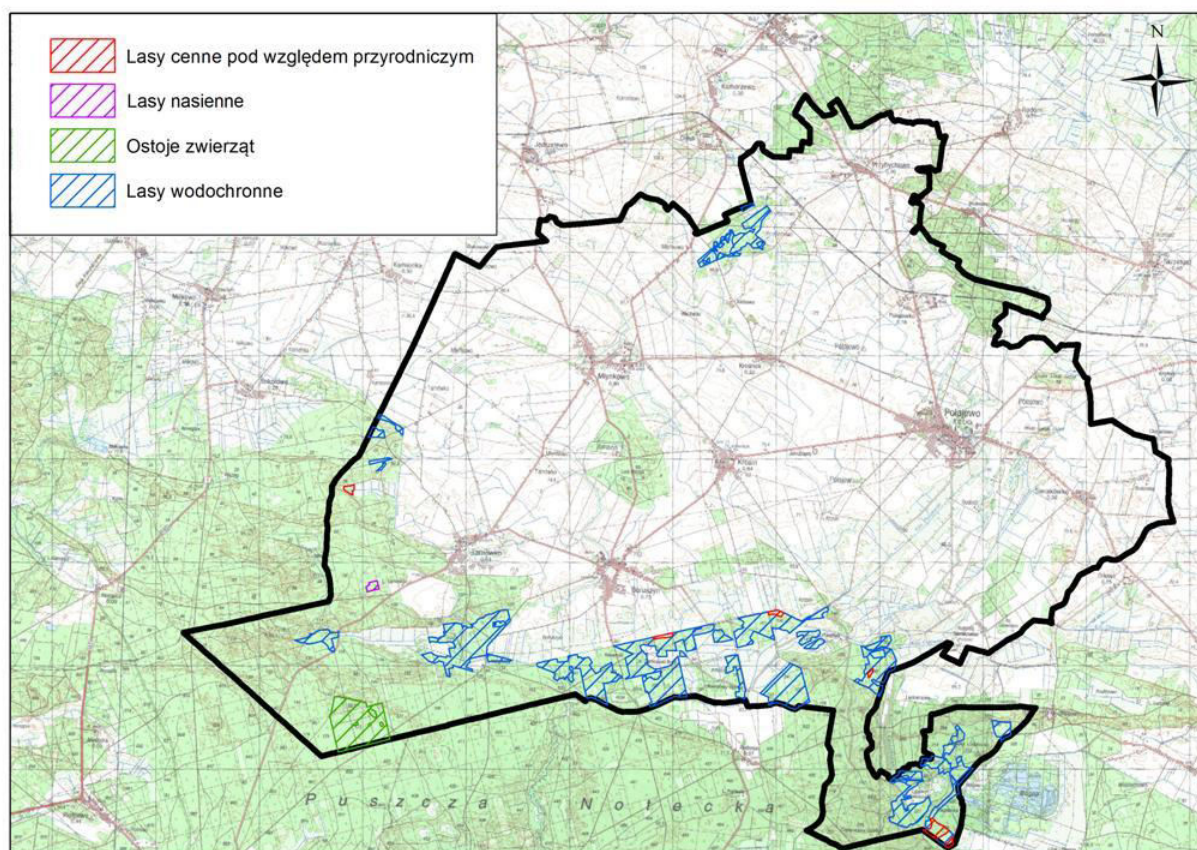
Pod względem siedliskowym dominują tu bory suche i świeże. W sąsiedztwie bezodpływowych obniżzeń i terenów podmokłych występują siedliska żyzniejsze, w których oprócz sosny pojawiają się dąb i brzoza; jednak ich powierzchnia jest bardzo mała. Na terenach o bardzo płytko zalegającej wodzie gruntowej, występują siedliska olsów.

Odporność na degradację i zdolność do regeneracji drzewostanów zależna jest od ich wieku, składu gatunkowego i występujących presji. Wszystkie lasy na terenie gminy położone są poza zasięgiem oddziaływania zakładów przemysłowych.

Na terenie gminy Połajewo występują lasy ochronne o następujących kategoriach ochronności:

- wodochronne – o powierzchni 582,5 ha,
- ostoje zwierząt – o powierzchni 86,8 ha,
- cenne pod względem przyrodniczym – o powierzchni 17,9 ha,
- nasienne – o powierzchni 3,4 ha.

Rysunek 11. Lasy ochronne na terenie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Nadleśnictwa Krucz oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Ekosystemy łąkowe i pastwiska, zadrzewienia i nieużytki o cechach naturalnych:

Wśród terenów rolnych najwyższe wartości przyrodnicze reprezentują łąki i pastwiska, które razem zajmują ponad 1882 ha, a także nieużytki, które zajmują około 115 ha. Wynika to przede wszystkim z ich stosunkowo ekstensywnego użytkowania i wysokiego zróżnicowania gatunkowego. Największe ich zwarte powierzchnie

występują wzdłuż doliny rzeki Kończak, na południowy - zachód od Połajewa, gdzie stosunki wodne regulowane są przez gęstą sieć rowów i kanałów.

Ekosystemy łąkowe z zadrzewieniami cechują się dobrymi zdolnościami regeneracyjnymi, wykazując się też wysoką odpornością na degradację. Problemem jest jednak to, że część trwałych użytków zielonych na terenie gminy jest położona na słabych bądź bardzo słabych glebach (V i VI klasy bonitacyjnej). Fakt ten przyczynia się do spowolnienia procesów regeneracyjnych.

Należy pamiętać, że przeznaczanie łąk na grunty rolne lub inne formy zagospodarowania doprowadza do całkowitego zniszczenia półnaturalnej szaty roślinnej, a więc sytuacji, w której regeneracja jest bardzo trudna. Podobnie w przypadku zaniechania koszenia czy wypasu, zbiorowiska te, na skutek naturalnej sukcesji, mogą zatracić swoje właściwości przyrodnicze.

Fot. 17. Łąki w Połajewie

Pola uprawne:

Największe arealy gruntów uprawnych znajdują się w centralnej, wschodniej i północno-zachodniej części gminy. Ich łączna powierzchnia razem z sadami wynosi ok. 7445 ha, co stanowi ok. 52% całkowitej powierzchni gminy.

Najmniejszą różnorodnością gatunków charakteryzują się grunty przeznaczone pod uprawę zbóż, roślin oleistych i okopowych oraz jednorocznych warzyw i owoców. Nieco bogatsze struktury tworzą trwałe uprawy sadownicze. W odróżnieniu od monokulturowych upraw jednorocznych występuje tu zdecydowanie więcej zbiorowisk trawiastych. Wieloletnia roślinność chroni wierzchnią warstwę gleby przed erozją, oraz stwarza lepsze warunki do bytowania zwierząt.

Funkcja środowiskowa terenów rolnych na terenie gminy wynika z ich aktywności biologicznej i bezpośredniego sąsiedztwa ze strukturami przyrodniczymi wyższego rzędu tj. łąkami o cechach naturalnych, nieużytkami, zadrzewieniami i lasami. Stanowią one niejako uzupełnienie i bufor dla środowisk o wyższej randze przyrodniczej. W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji, pola uprawne są ogniwem niezwykle słabym. Decyduje o tym przede wszystkim bardzo ograniczony skład gatunkowy – zazwyczaj jeden gatunek. Monokultury rolne są narażone na infekcje grzybowe i bakteryjne, spustoszenie na uprawach mogą czynić szkodniki owadzie. Stąd wynika potrzeba stosowania środków ochrony roślin. Skład gatunkowy jak i liczebność osobników monokulturowych upraw podyktowana jest przez człowieka.

Fot. 18. Pola uprawne w Krosinie

Zieleń terenów zurbanizowanych:

Istniejąca zabudowa skupiona jest w zespoły zabudowy wiejskiej skoncentrowane w centrach poszczególnych miejscowości i dobrze wkomponowana w krajobraz gminy. Zieleń towarzysząca zabudowie jest zróżnicowana. Zależy głównie od charakteru nieruchomości, lokalizacji, a także sposobu użytkowania. Ogrody przydomowe są najczęściej nieznacznych rozmiarów. Na niektórych, szczególnie większych posesjach zbiorowiska roślinne mają charakter typowo ozdobny, dominują tu trawniki i krzewy. Przy zabudowie usługowej, a przede wszystkim przy usługach publicznych, jest to zieleń urządzona i zadbana, gdzie dominuje starodrzew, trawniki oraz sezonowe, ozdobne kwiaty w donicach.

W miejscowości Połajewo znajduje się park krajobrazowy, który został założony w XVIII wieku, w pobliżu istniejącego do 1976 r. pałacu. Ma on powierzchnię ok. 7 ha i znajduje się w sąsiedztwie doliny rzeki Kończak. Na jego terenie znajdują się liczne pomniki przyrody, a także amfiteatr. Cechą charakterystyczną parku są licznie występujące stawy. Na jednym z nich została zamontowana fontanna.

Fot. 19. Park krajobrazowy w Połajewie

W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji tereny zurbanizowane są przestrzeniami problemowymi, dla których trudno jest jednoznacznie określić analizowane cechy środowiska. W przypadku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej udział powierzchni biologicznie czynnej jest stosunkowo wysoki, dlatego też powstałe tam środowiska funkcjonują prawidłowo. W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usługowej odporność terenów zieleni na degradację jest nieco niższa, głównie ze względu na większą intensyfikację zagospodarowania obszaru. Należy przy tym pamiętać, że odporność zieleni terenów zurbanizowanych na degradację i zdolność do regeneracji w dużym stopniu jest kształtowana przez człowieka np. poprzez dobór gatunków, czy zabiegi pielęgnacyjno–porządkowe.

Fauna:

Zróżnicowanie typów siedlisk gminy warunkuje występowanie zgrupowań fauny o określonych wymaganiach. Istotne dla fauny ekosystemy można podzielić na cztery grupy. Do najbardziej naturalnych należą ekosystemy leśne i jeziorne, natomiast silnie przekształcone są ekosystemy użytkowane rolniczo (pola, łąki) i obszary zabudowane.

Największa liczba gatunków ptaków zasiedla ekosystemy leśne, jako najbardziej złożone, oferujące największą liczbę mikrosiedlisk dogodnych do zakładania gniazd. Z ptaków na terenie Nadleśnictwa Krucz można spotkać m.in. następujące gatunki: bielik, bączek, bocian czarny i biały, kania czarna i ruda, żuraw, lerka czy gągoł.

Na terenie gminy Połajewo występują dwie strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt: strefa kani rudej *Milvus milvus* oraz strefa bielika *Haliaeetus albicilla*. W odległości 2 km od granic gminy Połajewo, w gminie Oborniki znajduje się strefa ochrony bociana czarnego *Ciconia nigra*.

Do najcenniejszych gatunków ssaków występujących na terenie gminy (głównie na terenach leśnych) należą: jeź zachodni, borowiec wielki, gacek brunatny, gacek szary, karlik malutki, karlik większy, ryjówka aksamitna, nocek duży, Nettera i rudy, podkowiec duży i wilk.

Najczęściej spotykanymi zwierzętami są sarny, jelenie, dziki, daniela i lisy. Oprócz nich występują, także rzadkie gatunki, takie jak: bóbr, wydra.

Do powszechnie występujących płazów i gadów należą: kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropuchy szara i zielona, rzekotka drzewna, żaby, jaszczurki, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata.

Płazy zamieszkują różnego rodzaju zbiorniki wodne i cieki oraz obszary bagienne. Należy zaznaczyć, że duże znaczenie dla tej grupy zwierząt mają także małe, śródpolne oczka wodne oraz bagienne lasy, źródłiska oraz wilgotne łąki, na których mogą żerować.

Główne źródła zagrożeń środowiska:

Na terenie gminy Połajewo można zaobserwować nieznaczne przekształcenia przestrzeni związane głównie z rozwojem osadnictwa. Rozwijająca się zabudowa wywołała zmiany w użytkowaniu gruntów, co spowodowało przekształcenia, fragmentacje, a nawet niszczenie siedlisk. Związane są one ze zmianą użytkowania gruntów rolnych i leśnych, na skutek rozwoju osadnictwa. Zmiany antropogeniczne mają również istotny wpływ na warunki wodno-gruntowe.

Ponadto, stosowanie środków chemicznych w rolnictwie oraz wykorzystywanie nowych metod upraw (zabiegi mechaniczne) również przyczyniło się do niekorzystnych zmian w środowisku gruntowo-wodnym.

Do największych zagrożeń dla środowiska naturalnego występujących na obszarze gminy Połajewo należy zaliczyć:

- melioracje w obrębie obszarów podmokłych prowadzące do obniżenia poziomu wód gruntowych,
- dzikie wysypiska śmieci,
- nieracjonalne nawożenie pól poprzez stosowanie nadmiernej ilości środków ochrony roślin,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do ziemi lub do wód powierzchniowych,
- zagrożenie erozją wietrzną gleb - występujące z uwagi na wielkopowierzchniowe obszary upraw przy niedostatecznym udziale zadrzewień i zakrzewień, chroniące przed działaniem wiatru,
- niska emisja – związana jest z wykorzystywaniem węgla jako głównej paliwa do wytwarzania ciepła w gospodarstwach domowych zaopatrywanych z indywidualnych systemów grzewczych.

Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych oraz stanu zachowania walorów krajobrazowych i możliwości ich kształtowania:

Zasoby przyrodnicze oraz wartości krajobrazowe na analizowanym obszarze są dość wysokie i dobrze zachowane. Najcenniejsze pod tym względem tereny są chronione w postaci Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka, Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Notecka i Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk „Bagno Chlebowo”.

Największym walorem przyrodniczo-krajobrazowym gminy jest obecność dolin rzecznych, wzdłuż których ukształtowały się duże kompleksy użytków zielonych oraz zwarte kompleksy terenów leśnych. Należy również zwrócić uwagę na fakt, iż zabudowa na terenie poszczególnych miejscowości ma zwarty charakter, co również pozytywnie wpływa na krajobraz.

Krajobraz kulturowy jest reprezentowany przede wszystkim przez obszary i obiekty zabytkowe, w tym wpisane do rejestru zabytków. Obiekty te podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2187 z późn. zm.).

Wnioski:

Za podstawowe uwarunkowania przyrodnicze gminy Połajewo należy uznać:

- obecność obszarów chronionych oraz wartościowych kompleksów użytków zielonych i torfowisk zasiedlanych przez rzadkie gatunki flory i fauny,
- wysokie walory krajobrazowe gminy z uwagi na występowanie dolin rzecznych, lasów i rozległych terenów otwartych, jak również z uwagi na zwarty charakter zabudowy,
- dominacja gleb o wysokiej i średniej przydatności rolniczej (klas bonitacyjnych II-IV),
- występowanie zwartych kompleksów leśnych, głównie w południowej części gminy w obrębie Puszczy Noteckiej,
- stan czystości powietrza atmosferycznego na terenie gminy należy uznać za zadowalający, podobnie jak w przypadku stanu czystości wód powierzchniowych (II klasa czystości).

Z uwagi na specyfikę gminy jako główne cele w zakresie kształtowania struktury przyrodniczej należy określić:

- ochronę użytków zielonych przed osuszaniem i zarastaniem prowadzącym do utraty siedlisk i zanikania tych obszarów,
- ochronę kompleksów leśnych i obszarów zadrzewień, utrzymanie oraz wzmocnienie ich ekologicznych funkcji,
- utrzymanie ciągłości ekologicznej na terenie gminy (zwłaszcza w obrębie korytarzy ekologicznych o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym) i zapobieganie fragmentaryzacji najcenniejszych przestrzeni przyrodniczych,
- utrzymanie otwartych przestrzeni, głównie terenów rolnych i użytków zielonych, jako struktur współbudujących powiązania środowiskowe oraz krajobraz,
- zachowanie równowagi ekologicznej w układzie człowiek – środowisko.

Jako główne cele w zakresie kształtowania krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego należy uznać:

- utrzymanie przestrzeni otwartych, jako struktur pozytywnie wpływających na krajobraz,
- ochronę i uzupełnianie przydrożnych alei drzew i nasadzeń przydrożnych,
- ochronę obszarów i obiektów zabytkowych w rejestrze i ewidencji zabytków, krzyży, kapliczek, cmentarzy i innych obiektów o wartościach kulturowych,
- propagowanie architektury dopasowanej do istniejącej zabudowy na terenie gminy, głównie pod względem gabarytów i kolorystyki budynków.

ROZDZIAŁ 5

STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Historia gminy:

Najstarsze ślady pobytu człowieka na terenie obecnej gminy Połajewo, podobnie jak na obszarach przyległych, pochodzą z epoki kamienia ~ mezolitu (8000-4500 r. p.n.e.). Są to jednak pojedyncze znaleziska, liczniejsze dowody archeologiczne wskazujące na stabilizację osadnictwa na tym terenie pochodzą z okresu późniejszego, z neolitu (4500-1800 r. p.n.e.). W tym czasie nastąpiło przejście z koczowniczego na osiadły tryb życia, co wiązało się równocześnie z zastąpieniem dotychczasowej gospodarki zbieracko-łowieckiej przez prymitywne jeszcze rolnictwo. Powszechna stała się wówczas umiejętność wytwarzania ceramiki glinianej z miejscowego surowca oraz wyrób narzędzi i broni z kamienia polnego. Jedne ze starszych stanowisk datowane zostały na okres neolitycznej kultury pucharów lejkowatych, zwanej tak od charakterystycznych naczyń glinianych: pucharków bez uszek, amfor z cylindryczną szyjką, dzbanków z jednym uchem oraz dużych workowatych naczyń. Liczne stanowiska archeologiczne pochodzą z epoki brązu (1800 -700 r. p.n.e.) oraz epoki żelaza. Znaleziska te stanowią świadectwo silnych wpływów sięgającej tu kultury łużyckiej. Ludność kultury łużyckiej należała do czołowych grup pradziejowej Europy. Podstawę jej gospodarki stanowiła uprawa roli oraz hodowla zwierząt. Ludność ta bardzo mocno rozwinęła metalurgię brązu, a pod koniec tej epoki zapoznała się z nowym metalem - żelazem, posługując się nim do produkcji różnorodnych urządzeń codziennego użytku. Na wysokim poziomie postawiła garncarstwo, obróbkę drewna, rogu, kości i lnu. Szczególną cechą ludności tej kultury było to, że chowała spalone ciała zmarłych w urnach (tzw. popielnicach). Na 'wzgórzu zwanym Lisią Górą, położonym na północny-wschód od wsi Połajewo, w XIX w. odkryte zostało cmentarzysko z grobowcem obłożonym płaskimi kamieniami, z popielnicową urną o wymiarach 18 x 39 cm. Na innym z pagórków otaczających wieś Połajewo odkryte również zostały cztery kamienne groby oraz liczne fragmenty naczyń glinianych. Charakterystyka śladów osadniczych na terenie gminy Połajewo pozostaje typowa dla tej części Wielkopolski. Znaleziska te świadczą o ciągłości osadniczej od czasów prehistorycznych do czasów średniowiecznych, potwierdzonych już pisanymi źródłami historycznymi.

Na przełomie XI/XII w. tereny na linii Warta - Noteć były miejscem stałych walk. Pierwotnie polskie, później - zapewne po upadku Mieszka II - dostały się w ręce Pomorzan. Dawny stan posiadania państwa polskiego na północy przywróciło dopiero panowanie Bolesława Krzywoustego, który opanował linię Noteci w pierwszym okresie wojny w 1102 r. Na mocy testamentu Bolesława Krzywoustego Wielkopolska i Pomorze przypadły Mieszkowi Staremu. Po jego śmierci w Wielkopolsce rozgorzały zacięte walki między Władysławem Odonicem (wnukiem Mieszka Starego) a Władysławem Laskonogim (stryjem Odonica), później między Odonicem i Henrykiem Brodatym. Ziemie nadnoteckie opanował Odonic. Po nim przeszły w posiadanie Bolesława Pobożnego.

Na przestrzeni XIV w. zmalała rola i znaczenie kasztelanii. W zjednoczonym państwie polskim król Kazimierz Wielki wprowadził nowy podział administracyjny. Obszar państwa podzielony został na powiaty i województwa. Podział Wielkopolski z okresu rozbicia dzielnicowego zdecydował o utworzeniu województw poznańskiego i kaliskiego. Od tego czasu tereny leżące na zachód od linii Pobiedziska-Rogoźno-Szamocin należały do województwa poznańskiego, natomiast ziemie leżące na wschód - tworzyły województwo kaliskie. Obszar obecnej gminy Połajewo należał do województwa i powiatu poznańskiego. Z czasem przestał istnieć dawny podział na kasztelanie. Z dóbr królewskich utworzono starostwa. Powstawały liczne wsie królewskie tworzące zwarte kompleksy dóbr, zarządzane w imieniu władcy przez starostę generalnego Wielkopolski. Jednak już w II poł. XIV w. rozpoczął się proces wyłączania określonych dóbr spod gestii starosty generalnego i tworzenia tzw. starostw niegrodowych lub inaczej tenut (dzierżaw). Powstawały one przez zastaw lub dzierżawę dóbr królewskich innym osobom. Starosta niegrodowy (tenutariusz) łączył w sobie dwie funkcje: zarządcy określonych dóbr monarszych oraz zwierzchnika feudalnego wobec ludności zależnej, zamieszkałej na obszarze starostwa. W Wielkopolsce w czasach jagiellońskich powstało 28 starostw niegrodowych.

W 1368 r. król Kazimierz Wielki przekazał w dzierżawę braciom von Osten miasto Rogoźno z okolicznymi wsiami. Fakt ten zapoczątkował powstanie starostwa niegrodowego w Rogoźnie (zaliczane do najwcześniejszych w Wielkopolsce). Źródła historyczne odnotowują przynależność obecnej gminy Połajewo do

starostwa rogozińskiego. Od XV w. starostwo dzierżawione było przez Czarnkowskich, jeden z mocniejszych i znaczniejszych rodów magnackich w Wielkopolsce, później przez Husarzewskich.

W okresie średniowiecza międzyrzecze Warty i Noteci pokrywały nieprzebyte puszcze, rozciągały się bagna. Nieliczne osadnictwo powstawało głównie przy szlakach handlowych. Jedną z ważniejszych była droga biegnąca południkowo z Poznania do Kołobrzegu, tzw. szlak solny. Posiadała ona na terenie Wielkopolski oprócz funkcji szlaku handlowego również duże znaczenie administracyjne i strategiczne, łącząc najodleglejszą część województwa z jego stolicą. Szlak ten podobnie jak i inne drogi posiadał wiele lokalnych wariantów i odgałęzień. Osadnictwo średniowieczne na terenie obecnej gminy Połajewo związane było właśnie z jednym z wariantów tego szlaku.

Pierwsze, nieliczne niestety, wzmianki o najwcześniejszym osadnictwie zlokalizowanym na terenie obecnej gminy Połajewo pojawiają się w średniowiecznych dokumentach. Prawdopodobnie już w na pocz. XIII w. na miejscu dzisiejszej wsi Połajewo istniała osada, otoczona lasami rozległej puszczy nad Notecią. Według ustnej tradycji władający w tym czasie okolicznymi terenami legendarny ród Chemków, wznosił ok. 1300 r. w Połajewie drewniany kościół. Pierwsza historyczna wzmianka o wsi Połajewo pochodzi natomiast z 1387 r. W średniowiecznych źródłach z 1411 r. pojawia się również wieś Borszyn. W tym czasie Połajewo i okoliczne tereny wchodziły w skład starostwa rogozińskiego, należącego przez długie lata do Czarnkowskich. W 1628 r. wzniesiona została nowa drewniana świątynia. Czarnkowscy, ówczesni właściciele Połajewa, dobudowali murowaną kaplicę, w której m.in. pochowany został Jędrzej Czarnkowski, wojewoda kaliski. Obecny kościół został wzniesiony w latach 1773-80 r. Od 1633 r. przy kościele istniał szpital, a od 1636 r. działało Bractwo Różańcowe. Księgi parafii połajewskiej, należącej do dekanatu obornickiego, sięgają 1689 r. Parafia w tym czasie obejmowała z terenu obecnej gminy Połajewo wsie: Długi Bród, Jakubowo, Krosin, Krosinek, Połajewo, Holendry Połajewskie, Przybychowo i Przybychówko oraz z poza gminy: Jędrzejewo, Komorzewo, Piotrowo. W 1873 r. parafia liczyła 2095 dusz. Parafia ewangelicka znajdowała się w Bukowcu; dopiero ok. 1860 r. wzniesiony został w Połajewie kościół ewangelicki. Gmina żydowska istniała od XVIII w. Cmentarz (pow. ok. 0.20 ha) położony był w zachodniej części wsi, przy obecnej ul. Winiary 42. Obecnie teren cmentarza żydowskiego został zniwelowany, brak nagrobków i śladów mogił.

W końcu 1772 r., podczas I rozbioru Polski wojska pruskie zajęły dolinę Noteci od strony północnej, a w lutym 1773 r. również ziemie leżące na południe od Noteci. Początkowo granica polsko-pruska przebiegała ok. 3 km na południe od miasta Czarnkowa, jednak w okresie późniejszym Prusy zajmowały dalsze tereny i w końcu cały obszar obecnej gminy Połajewo znalazło się pod pruskim zaborem. Po podpisaniu przez Napoleona w 1807 r. w Tylży traktatu pokojowego z Rosją utworzone zostało Księstwo Warszawskie. Większa część dawnego okręgu nadnoteckiego została przyłączona do Księstwa Warszawskiego. Granica między Księstwem a Prusami biegła na północ od Trzcianki, przez Siedlisko, Biernatowo, Kaładek do Noteci, a następnie biegiem rzeki Noteci do maca Drawy. Księstwo Warszawskie zgodnie z kodeksem Napoleona i ustrojem francuskim podzielono na departamenty. Po klęsce Napoleona w 1815 r. na mocy ustaleń Kongresu Wiedeńskiego z ziem zaboru pruskiego utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie. Ta forma ustrojowa trwała do 1848 r. Po wydarzeniach Wiosny Ludów, Księstwo Poznańskie straciło swoją autonomię i zostało włączone do Prus jako Prowincja Poznańska. Od tego czasu Połajewo wraz z okolicznymi wsiami administracyjnie należało do powiatu obornickiego, w rejencji poznańskiej.

W przeszłości obszar obecnej gminy Połajewo stanowił w całości prywatną własność szlachecką. Pod koniec XVIII w. Połajewo oraz okoliczne wsie tworzyły duży majątek ziemski tzw. klucz połajewski. Do majątku oprócz Połajewa należały wsie: Krosin, Krosinek, Przybychowo i Przybychówko (z terenu obecnej gminy Połajewo) oraz wsie: Budzisko, Ciążyń, Jędrzejewo, Komorzewo, Piotrowo, Radom, Sierakowo i Skrzetusz (leżące poza granicami gminy). W czasie zaborów połajewski majątek ziemski - tzw. klucz połajewski - został przejęty przez rząd pruski i utworzona została tzw. domena królewska. W okresie Księstwa Warszawskiego do dóbr połajewskich należały jeszcze wsie: Borszyn, Młynkowo i Tarnówko oraz Kozi Lasek. W 1887 r. wieś liczyła 200 dymów i 1552 mieszkańców, trudniących się rolnictwem, handlem zbożem, wełną i okowitą. W skład okręgu wiejskiego Połajewo wchodził również folwark Jakubowo (19 osób). Wśród mieszkańców przeważali katolicy - 1216 osób, mieszkańców wyznania protestanckiego było - 249 osób, natomiast żydowskiego - 106. Od 1909 r. część majątku z folwarkami Połajewo i Jakubowo należała do połajewskiej parafii katolickiej. W 1926 r. zostały przejęte przez Skarb Państwa Polskiego, a dzierżawcą był Edmund Kruppik. W 1928 folwark Połajewo został

częściowo rozparcelowany.

W 1919 r. na mocy postanowień Traktatu Wersalskiego tereny obecnej gminy Połajewo w całości zostały przyłączone do Polski. Administracyjnie leżały w granicach powiatu czarnkowskiego, w województwie poznańskim. W 1975 r., w wyniku nowego podziału administracyjnego, Połajewo zostało siedzibą gminy w nowo utworzonym województwie pilskim. Od stycznia 1999 r., po kolejnej reformie administracyjnej, gmina Połajewo znalazła się w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim, w województwie wielkopolskim.

Zabytki:

Przeszłość historyczną opisywanych terenów dokumentują stanowiska archeologiczne oraz obiekty zabytkowe. W obrębie gminy występują obiekty i obszary wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego. Są to:

- kościół parafii p.w. św. Andrzeja z 1822 r. w Boruszynie (nr rej.: A-425 z dnia 29.11.1968 r.),
- dzwonnica przy kościele parafialnym w Boruszynie z 1850 r. (nr rej.: A-425 z dnia 29.11.1968 r.),
- zespół kościoła parafialnego w Połajewie:
 - kościół p.w. św. Michała Archanioła, 1773-1780 (nr rej.: A-423 z dnia 28.11.1968 r.),
 - kaplica na cmentarzu przykościelnym, z 1906 r. (nr rej.: A-486 z dnia 13.12.1983 r.),
 - kaplica na cmentarzu przykościelnym z 1900 r. (nr rej.: A-487 z dnia 13.12.1983 r.),
 - plebania z I poł. XIX (nr rej.: A-423 z dnia 28.11.1968 r.),
- kościół ewangelicki w Połajewie z ok. 1860 r. (nr rej.: A-484 z dnia 13.12.1983 r.),
- park krajobrazowy w Połajewie z pocz. XVIII w. (nr rej.: A-380 z dnia 27.11.1979 r.),
- kościół ewangelicki w Tanówku wraz z plebanią (obecnie rzymsko-katolicki p.w. Matki Bożej Szkaplerznej) z 1908 r.(nr rej.: A-759 z dnia 28.07.1994 r.).

W rejestrze zabytków ruchomych znajduje się również wyposażenie kościoła parafii p.w. Św. Michała Archanioła w Połajewie (nr rej.: 487-494 B decyzją z dnia 04.04.1979 r.).

Fot. 20. Kościół parafii p.w. Św. Andrzeja w Boruszynie

Fot. 21. Plebania przy kościele parafialnym w Połajewie

Fot. 22. Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Połajewie

Fot. 23. Kościół ewangelicki w Połajewie

Fot. 24. Kościół parafii p.w. Matki Bożej Szkaplerznej w Tarnówku

Obiekty wpisane do rejestru zabytków są jednocześnie obiektami będącymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Poniżej przedstawiono pozostałe obiekty włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tabela 8. Obiekty znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, nie będące w Rejestrze Zabytków Województwa Wielkopolskiego

lp.	obiekt, okres powstania	adres
1	Plebania, 1912 r.	Boruszyn
2	Zespół dworsko-folwarczny z XIX w.: – dwór, – dom dzierżawcy, – obora (ob. magazyn), – stodoła (ob. magazyn), – obora (ob. pomieszczenie produkcyjne), – stodoła (ob. magazyn), – spichlerz, – domy mieszkalne – czworaki, – park.	Boruszyn
3	Dom, II poł. XIX w.	Boruszyn 15
4	Dom, III ćw. XIX w.	Boruszyn 21
6	Dom, XIX w.	Boruszyn 31
7	Dom, poł. XIX w.	Boruszyn 37
8	Dom, koniec XIX w.	Boruszyn 38
9	Dom, I. poł XIX w.	Boruszyn 87
10	Dom, I. poł XIX w.	Boruszyn 100
11	Dom, poł. XIX w.	Boruszyn 129
12	Dom, poł. XIX w.	Boruszyn 150
13	Cmentarz rzymskokatolicki przykościelny(czynny) z XVIII w.	Boruszyn
14	Cmentarz rzymskokatolicki parafialny (czynny) z przełomu XIX i XX w.	Boruszyn
15	Cmentarz rzymskokatolicki parafialny (nieczynny) z XIX w.	Boruszyn
16	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Boruszyn
17	Cmentarz rodowy (nieczynny)	Boruszynek
18	Zespół folwarczny z II poł. XIX w.: – rządówka (ob. dom mieszkalny), – owczarnia (ob. stodoła), – 2 owczarnie, – chlewnia i stajnia (ob. owczarnia), – dom mieszkalny – czworak, – dom mieszkalny – trojak.	Jakubowo
19	Zespół dworsko-folwarczny z przełomu XIX i XX w.: – dwór , – oficyna (ob. dom mieszkalny), – obora (ob. budynek inwentarsko-magazynowy), – spichlerz (ob. dom mieszkalny), – kuźnia (ob. dom mieszkalny nr 10A), – chlewnia (ob. dom mieszkalny nr 1C, 1D), – obora i owczarnia (ob. dom mieszkalny nr 2), – dom mieszkalny – czworak nr 3A, 3B, – dom mieszkalny – dwojak nr 4A, – dom mieszkalny – czworak nr 5A, – dom mieszkalny – dwojak nr 70, – dom mieszkalny – dwojak (ob. kaplica nr 80), – budynki gospodarcze.	Krosin
20	Kapliczka przydrożna z II poł. XIX w.	Krosin
21	Dom, 1909 r.	Krosin 1
22	Dom, I poł. XIX w.	Krosin 33
23	Dom, III ćw. XIX w.	Krosin 44

24	Dom, III ćw. XIX w.	Krosin 55A
25	Dom, poł. XIX w.	Krosin 66
26	Dom, I poł. XIX w.	Krosin 67
27	Dom, I poł. XIX w.	Krosin 68
28	Dom, 4 ćw. XIX w.	Krosin 77
29	Dom, 4 ćw. XIX w.	Krosin 78
30	Dom, poł. XIX w.	Krosin 81
31	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Krosin
32	Cmentarz rzymskokatolicki parafialny (czynny) z XIX w.	Krosin
33	Cmentarz rzymskokatolicki parafialny (czynny) z XIX w.	Krosinek
34	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Krosinek
35	Zespół dworsko-folwarczny z II poł. XIX w.: <ul style="list-style-type: none"> – dwór (nr 38), – 2 budynki inwentarskie (ob. magazyny), – stodoła (ob. budynek inwentarsko-magazynowy), – chlewnia, – chlewnia (ob. dom mieszkalny nr 132), – budynek inwentarsko-magazynowy, – dom mieszkalny (nr 133), – dom mieszkalny (nr 134), – stodoła, – dom mieszkalny – dwojak (nr 135), – dom mieszkalny – sześciorek (ob. dom mieszkalny nr 2,3,4). 	Młynkowo
36	Zespół dworsko-folwarczny z przełomu XIX i XX w.: <ul style="list-style-type: none"> – dwór, – obora, – stodoła, – spichlerz, magazyn, – dom mieszkalny – dwojak (nr 51), – dom mieszkalny – dwojak (nr 52), – dom mieszkalny – czworak (nr 53), – dom mieszkalny – czworak (nr 68), – dom mieszkalny – dwojak (nr 69), – dom mieszkalny – dwojak (nr 40). 	Młynkowo
37	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Młynkowo
38	Dom, 3 ćw. XIX w.	Młynkowo 162
39	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Młynkowo
40	Zespół folwarczno-parkowy z II poł. XIX w.: <ul style="list-style-type: none"> – chlew, – dom mieszkalny, – chlewnia, spichlerz, – dom mieszkalny – ośmiorak, – dom mieszkalny – sześciorek, – rządcówka 9ob. dom mieszkalno-biurowy), – gorzelnia, – dom mieszkalny – trojak, – dom mieszkalny – czworak, 	Połajewo
41	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska
42	Cmentarz żydowski (nieczynny) z przełomu XVIII i XIX w.	Połajewo
43	Cmentarz rzymskokatolicki (czynny) z XIX w.	Połajewo
44	Dom, 2 poł. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 1
45	Dom, II poł. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 2

46	Dom, 3/4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 4
47	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 7
48	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 9
49	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa 10
50	Salka katechetyczna, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Dworcowa
51	Dom, ok. 1840 r.	Połajewo, ul. Dworcowa 25
52	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Gajowa 12
53	Dom, II poł. XIX w.	Połajewo, ul. Obornicka 4
54	Dom, I ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Obornicka 6
55	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Obornicka 7
56	Oficyna, ok. 1900 r.	Połajewo, ul. Parkowa 7
57	Poczta	Połajewo, ul. Rynek
58	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 2
59	Dom, I ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 3
60	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 5
61	Dom, I poł. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 8
62	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 9
63	Dom, 3/4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 11
64	Dom, ok. 1900 r.	Połajewo, ul. Rynek 12
65	Dom, 3 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 16
66	Dom, I poł. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 17
67	Dom, II poł. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 18
68	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 25
69	Dom, 3/4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Rynek 28
70	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska 8
71	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska 10
72	Dom, 4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska 15
73	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska 20
74	Dom, poł. XIX w.	Połajewo, ul. Szamotulska 27
75	Dom, 3/4 ćw. XIX w.	Połajewo, ul. Winiary 2
76	Dom, II poł. XIX w.	Połajewo, ul. Winiary 14
77	Szkoła podstawowa, ok. 1900 r.	Przybychowo 29
78	Dom, poł. XIX w.	Przybychowo 5
79	Dom, II poł. XIX w.	Przybychowo 8
80	Dom, poł. XIX w.	Przybychowo 16
81	Dom, poł. XIX w.	Przybychowo 30
82	Cmentarz rzymskokatolicki (nieczynny) z XIX w.	Przybychowo
83	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Przybychowo
84	Dwór, poł. XIX w.	Sierakówko 1
85	Dawna szkoła, k. XIX w.	Sierakówko 10
86	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z przełomu XIX i XX w.	Sierakówko
87	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z II poł. XIX w.	Sierakówko
88	Zespół dworsko-folwarczny z przełomu XIX i XX w.:	Tarnówko

	<ul style="list-style-type: none"> - dwór (ob. dom nr 25), - spichlerz, - obora, - chlewnia, magazyn, - stajnia, - kuźnia ob. budynek inwentarski). 	
89	Dom, II poł. XIX w.	Tarnówko 3
90	Dom, poł. XIX w.	Tarnówko 7
91	Dom, 4 ćw. XIX w.	Tarnówko 8
92	Dom, 3 ćw. XIX w.	Tarnówko 10
93	Dom, poł. XIX w.	Tarnówko 22
94	Dom, poł. XIX w.	Tarnówko 23
95	Dom, 4 ćw. XIX w.	Tarnówko 24
96	Dom, poł. XIX w.	Tarnówko 25
97	Dom, 3 ćw. XIX w.	Tarnówko 26
98	Dom, 1858 r.	Tarnówko 31
99	Dom, 3 ćw. XIX w.	Tarnówko 43
100	Dom, k. XIX w.	Tarnówko 45
101	Dom, poł. XIX w.	Tarnówko 68
102	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z XIX w.	Tarnówko
103	Cmentarz ewangelicko-augsburski (nieczynny) z przełomu XIX i XX w.	Tarnówko

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatura w Pile

Oprócz wyżej wymienionych obiektów w wojewódzkiej ewidencji zabytków, na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne. Obszar gminy Połajewo został rozpoznany w ramach AZP – Archeologicznego Zdjęcia Polski. Na jej terenie występuje 499 stanowisk archeologicznych, z których żadne nie zostało wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 9. Wykaz stanowisk archeologicznych w obrębie zespołów stanowisk archeologicznych na terenie gminy Połajewo

Zespół stanowisk archeologicznych	Wykaz stanowisk archeologicznych w zespole
Zespół 1. Przybychowo	AZP 43-25/13 AZP 43-25/14 AZP 43-25/15 AZP 43-25/17 AZP 43-25/18 AZP 43-25/19 AZP 43-25/25
Zespół 2. Przybychowo	AZP 43-25/23 AZP 43-25/24 AZP 43-25/26 AZP 43-25/27 AZP 43-25/28 AZP 43-25/29 AZP 43-25/30 AZP 43-25/31 AZP 43-25/32 AZP 43-25/33
Zespół 3. Młynkowo	AZP 43-25/39 AZP 43-25/40 AZP 43-25/41 AZP 43-25/49 AZP 43-25/50
Zespół 4. Młynkowo	AZP 43-25/38 AZP 43-25/45 AZP 43-25/46 AZP 43-25/47

	AZP 43-25/48 AZP 43-25/51 AZP 43-25/52 AZP 43-25/53 AZP 43-25/54 AZP 43-25/55 AZP 43-25/56 AZP 43-25/57 AZP 43-25/58 AZP 43-25/59 AZP 43-25/60 AZP 43-25/61 AZP 43-25/62 AZP 43-25/63 AZP 43-25/64 AZP 43-25/65 AZP 43-25/66 AZP 43-25/67 AZP 43-25/68 AZP 43-25/69 AZP 43-25/70 AZP 43-25/71 AZP 43-25/72 AZP 43-25/73 AZP 44-25/1 AZP 44-25/2 AZP 44-25/3 AZP 44-25/4 AZP 44-25/6 AZP 44-25/7 AZP 44-25/8 AZP 44-25/9 AZP 44-25/10 AZP 44-25/11 AZP 44-25/12 AZP 44-25/13 AZP 44-25/14 AZP 44-25/15 AZP 44-25/16 AZP 44-25/17, AZP 44-25/18, AZP 44-25/19 AZP 44-25/139 AZP 44-25/140 AZP 44-25/141 AZP 44-25/142 AZP 44-25/154 AZP 44-25/155 AZP 44-25/156 AZP 44-25/158 AZP 44-25/159 AZP 44-25/160
Zespół 5. Młynkowo	AZP 44-24/1 AZP 44-24/2 AZP 44-24/3 AZP 44-24/37 AZP 44-24/38 AZP 44-24/39 AZP 44-24/40 AZP 44-24/157
Zespół 6. Tarnówko	AZP 44-24/23

	AZP 44-24/24
Zespół 7. Młynkowo	AZP 44-24/33 AZP 44-24/34
Zespół 8. Tarnówko	AZP 44-24/27 AZP 44-24/28 AZP 44-24/29 AZP 44-24/32
Zespół 9. Młynkowo, Krosin	AZP 44-25/20, AZP 44-25/ 83 AZP 44-25/ 84 AZP 44-25/ 85 AZP 44-25/ 86 AZP 44-25/ 87 AZP 44-25/ 88 AZP 44-25/ 89 AZP 44-25/ 90 AZP 44-25/ 91 AZP 44-25/ 92
Zespół 10. Krosin	AZP 44-25
Zespół 11. Krosin	AZP 44-25/44 AZP 44-25/61 AZP 44-25/62 AZP 44-25/63 AZP 44-25/64 AZP 44-25/69 AZP 44-25/70 AZP 44-25/71 AZP 44-25/72 AZP 44-25/73 AZP 44-25/74 AZP 44-25/75 AZP 44-25/76 AZP 44-25/77 AZP 44-25/78 AZP 44-25/79 AZP 44-25/80 AZP 44-25/81
Zespół 12. Połajewo, Krosin	AZP 44-25/58 AZP 44-25/59 AZP 44-25/60 AZP 44-25/66 AZP 44-25/67 AZP 44-25/68
Zespół 13. Krosinek	AZP 44-25/35 AZP 44-25/36 AZP 44-25/37
Zespół 14. Krosinek	AZP 44-25
Zespół 15. Krosinek	AZP 44-25/29 AZP 44-25/30
Zespół 16. Krosinek	AZP 44-25/31 AZP 44-25/32
Zespół 17. Połajewo	AZP 44-25/42 AZP 44-25/43
Zespół 18. Połajewo	AZP 44-26/2 AZP 44-26/3 AZP 44-26/4
Zespół 19. Połajewo	AZP 44-26/5 AZP 44-26/6 AZP 44-26/7 AZP 44-26/8

	AZP 44-26/9 AZP 44-26/10 AZP 44-26/11 AZP 44-26/12 AZP 44-26/13 AZP 44-26/14 AZP 44-26/15 AZP 44-26/16 AZP 44-26/17 AZP 44-26/18 AZP 44-26/123
Zespół 20. Połajewo	AZP 44-26/33 AZP 44-26/122 AZP 44-26/123 AZP 44-26/124
Zespół 21. Połajewo	AZP 44-25/39 AZP 44-25/45 AZP 44-25/46 AZP 44-25/47 AZP 44-25/48 AZP 44-25/49 AZP 44-25/50 AZP 44-25/52 AZP 44-25/53 AZP 44-25/54 AZP 44-25/55 AZP 44-25/56 AZP 44-25/57 AZP 44-25/157 AZP 44-26/19,20,21,22,23,24,25,26
Zespół 22. Połajewo	AZP 44-26/32 AZP 44-26/34 AZP 44-26/35 AZP 44-26/36 AZP 44-26/37 AZP 44-26/38 AZP 44-26/39 AZP 44-26/40 AZP 44-26/41 AZP 44-26/42 AZP 44-26/43 AZP 44-26/44 AZP 44-26/45 AZP 44-26/46 AZP 44-26/47 AZP 44-26/48 AZP 44-26/49 AZP 44-26/50 AZP 44-26/51 AZP 44-26/52 AZP 44-26/53 AZP 44-26/54 AZP 44-26/55 AZP 44-26/56 AZP 44-26/117 AZP 44-26/118 AZP 44-26/119
Zespół 23. Sierakówko	AZP 44-26/57 AZP 44-26/58 AZP 44-26/59 AZP 44-26/60

Zespół 24. Sierakówko	AZP 44-26/61 AZP 44-26/62 AZP 44-26/63 AZP 44-26/64 AZP 44-26/68 AZP 44-26/69 AZP 44-26/70 AZP 44-26/71 AZP 44-26/72 AZP 44-26/73 AZP 44-26/74 AZP 44-26/121 AZP 44-26/122 AZP 44-26/128
Zespół 25. Sierakówko	AZP 44-26/80 AZP 44-26/131
Zespół 26. Tarnówko	AZP 44-24/18 AZP 44-24/19
Zespół 27. Tarnówko	AZP 44-24/75 AZP 44-24/76
Zespół 28. Tarnówko	AZP 44-24/8 AZP 44-24/9 AZP 44-24/10 AZP 44-24/11
Zespół 29. Tarnówko	AZP 44-24/4 AZP 44-24/5 AZP 44-24/6 AZP 44-24/14 AZP 44-24/26 AZP 44-24/30 AZP 44-24/31 AZP 44-24/80 AZP 44-24/83
Zespół 30. Tarnówko	AZP 44-24/9 AZP 44-24/16 AZP 45-24/19 AZP 45-24/20 AZP 45-24/21 AZP 45-24/22 AZP 45-24/23
Zespół 31. Boruszyn	AZP 44-25/96 AZP 44-25/97 AZP 44-25/98 AZP 44-25/99 AZP 44-25/100 AZP 44-25/101 AZP 44-25/102 AZP 44-25/103 AZP 44-25/104 AZP 44-25/105 AZP 44-25/106 AZP 44-25/107 AZP 44-25/109 AZP 44-25/110 AZP 44-25/111 AZP 44-25/112 AZP 44-25/113 AZP 44-25/114 AZP 44-25/117 AZP 44-25/118 AZP 44-25/119

	AZP 44-25/120 AZP 44-25/121 AZP 44-25/122 AZP 44-25/123 AZP 44-25/124 AZP 44-25/125 AZP 44-25/126 AZP 44-25/127 AZP 44-25/128 AZP 44-25/129 AZP 44-25/130 AZP 44-25/131 AZP 44-25/132 AZP 44-25/133 AZP 44-25/134 AZP 44-25/146 AZP 44-25/147 AZP 44-25/151 AZP 45-25/1 AZP 45-25/2 AZP 45-25/4 AZP 45-25/5 AZP 45-25/6 AZP 45-25/7 AZP 45-25/8 AZP 45-25/9 AZP 45-25/10 AZP 45-25/11 AZP 45-25/12 AZP 45-25/13 AZP 45-25/14 AZP 45-25/15 AZP 45-25/16 AZP 45-25/17, AZP 45-25/18 AZP 45-25/19 AZP 45-25/20 AZP 45-25/23 AZP 45-25/24 AZP 45-25/25 AZP 45-25/26 AZP 45-25/27 AZP 45-25/28 AZP 45-25/29 AZP 45-25/31 AZP 45-25/32 AZP 45-25/33 AZP 45-25/34 AZP 45-25/35 AZP 45-25/36 AZP 44-24/12 AZP 44-24/13 AZP 45-24/1 AZP 45-24/2 AZP 45-24/3 AZP 45-24/4 AZP 45-24/5 AZP 45-24/6 AZP 45-24/7 AZP 45-24/8 AZP 45-24/9
--	--

	AZP 45-24/10 AZP 45-24/11 AZP 45-24/12 AZP 45-24/13 AZP 45-24/14 AZP 45-24/15 AZP 45-24/16 AZP 45-24/17 AZP 45-24/18
Zespół 32. Krosin	AZP 45-25/40 AZP 45-25/43 AZP 45-25/44
Zespół 33. Boruszyn	AZP 45-25/21 AZP 45-25/22
Zespół 34. Krosin	AZP 45-25/41 AZP 45-25/42
Zespół 35. Młynkowo	AZP 44-25/24 AZP 44-25/25
Zespół 36. Połajewo	AZP 43-25/75 AZP 43-25/77
Zespół 37. Młynkowo	AZP 43-25/42 AZP 43-25/43 AZP 43-25/44
Zespół 38. Tarnówko	AZP 44-24/72 AZP 44-24/73 AZP 44-24/74

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatura w Pile

Ponadto na terenie gminy występują następujące stanowiska archeologiczne zlokalizowane poza zespołami:

1/ Przybychowo, AZP 43-25/20	19/ Krosinek, AZP 44-25/34
2/ Przybychowo, AZP 43-26/1	20/ Krosinek, AZP 44-25/38
3/ Przybychowo, AZP 43-25/16	21/ Krosinek, AZP 44-25/33
4/ Przybychowo, AZP 43-25/21	22/ Tarnówko, AZP 44-24/17
5/ Przybychowo, AZP 43-25/35	23/ Tarnówko, AZP 44-24/15
6/ Krosinek, AZP 43-25/74	24/ Połajewo, AZP 44-26/1
7/ Młynkowo, AZP 43-25/37	25/ Krosin, AZP 44-25/65
8/ Tarnówka, AZP 44-24/41	26/ Połajewo, AZP 44-26/31
9/ Tarnówka, AZP 44-24/42	27/ Połajewo, AZP 44-26/120
10/ Tarnówko, AZP 44-24/22	28/ Połajewo, AZP 44-26/121
11/ Młynkowo, AZP 44-24/36	29/ Sierakówko, AZP 44-26/126
12/ Krosin, AZP 44-25/93	30/ Sierakówko, AZP 44-26/125
13/ Tarnówko, AZP 44-24/21	31/ Budziska, AZP 44-26/129
14/ Tarnówko, AZP 44-24/20	32/ Sierakówko, AZP 44-26/79
15/ Tarnówko, AZP 44-24/25	33/ Sierakówko, AZP 44-26/78
16/ Młynkowo, AZP 44-25/21	34/ Budziska, AZP 44-26/130
17/ Młynkowo, AZP 44-25/22	35/ Sierakówko, AZP 44-26/76
18/ Młynkowo, AZP 44-25/23	36/ Sierakówko, AZP 44-26/77

37/ Sierakówko, AZP 44-26/65	41/ Tarnówko, AZP 44-24/81
38/ Sierakówko, AZP 44-26/66	42/ Tarnówko, AZP 44-24/82
39/ Tarnówko, AZP 44-24/78	43/ Tarnówko, AZP 44-24/84
40/ Tarnówko, AZP 44-24/79	44/ Tarnówko, AZP 44-24/87

W obowiązującym obecnie miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wsi Połajewo (Uchwała Nr VII/38/2007 Rady Gminy w Połajewie z dnia 29 czerwca 2007 r.) wyznaczono strefę ochrony konserwatorskiej. Obejmuje ona zachowany historyczny układ urbanistyczny w centralnej części miejscowości. Jej zasięg przestrzenny został wyznaczony na rysunku Studium.

Charakterystyka wartości kulturowych gminy:

Historyczne układy przestrzenne poszczególnych wsi ulegały na przestrzeni wieków znacznym zmianom. Brak źródeł historycznych i kartograficznych uniemożliwia dokładne odtworzenie kolejnych faz rozwoju przestrzennego gminy. Pożary, które nawiedzały ścieśnione wsie powodowały często całkowite zniszczenia zagród. Pogorzelnicy wznosili nowe zabudowania z dala od centrum wsi, a w okresie zaboru władze pruskie nakazywały im niekiedy przenoszenie się na odległe pustkowia. Połajewo założone zostało przy historycznej drodze z Obornik do Czarnkowa, będącej jedną z odnóg szlaku handlowego wiodącego z Poznania na Pomorze. Historyczny układ przestrzenny Połajewa, bardzo dobrze zachowany do chwili obecnej, dostosowany został do przebiegu głównej historycznej drogi Oborniki - Czarnków, biegnącej z południa na północ (dawny szlak handlowy) oraz lokalnych - odchodzących w kierunku wschodnim do Ryczywołu i na zachód do Krosina i Krosinka. Dawny trakt, stanowiący główną oś komunikacyjną osady, utworzył na terenie miejscowości długi i stosunkowo wąski plac, przekształcony z czasem w wydłużony prostokątny rynek.

Pozostałe wsie na terenie obecnej gminy Połajewo, wykorzystując konfigurację terenu, założone zostały przy lokalnych drogach łączących pobliskie miejscowości. Na szczególną uwagę zasługuje zachowany w Sierakówku historyczny układ przestrzenny owalnicy, należący do najstarszych wiejskich rozplanowań.

Gmina Połajewo w stosunku do innych rejonów Wielkopolski posiada niewiele zabytków dawnej architektury. Wsie należące do obecnej gminy Połajewo nie stanowiły znaczących ośrodków gospodarczych ani politycznych, nie były też głównymi siedzibami rodów szlacheckich. Stąd też brak świeckiej architektury reprezentacyjnej i okazałych kościołów. Zabudowa omawianego regionu stanowiła przez stulecia zabudowę najbiedniejszej wiejskiej warstwy społecznej. Obecny wizerunek wsi odbiega już znacznie od dawnych tradycyjnych wzorców, zwłaszcza, że pod koniec XVIII w. obowiązywał wydany przez pruską administrację zakaz wznoszenia budowli całkowicie z drewna. Zginęły z zabudowy wiejskiej budynki wyłącznie lepiące z gliny. Również obiekty wzniesione w konstrukcji węglowej i innych konstrukcjach drewnianych praktycznie już nie występują, podobnie rzadko spotykane są obiekty szachulcowe.

Mimo, że Połajewo pod względem administracyjnym zaliczane jest do wsi, stosunkowo zwarta zabudowa oraz rozplanowanie przestrzenne charakterystyczne jest dla małego miasteczka o dominującej funkcji rolniczej. Zachowany pozostał historyczny układ regularnych wydłużonych działek z murowanym budynkiem mieszkalnym ustawionym kalenicą równolegle do ulicy oraz budynkami gospodarczymi w głębi. Charakter taki posiada zabudowa rynku i najwcześniej zabudowanych ulic: Szamotulskiej i części Dworcowej. Najstarsze zachowane obiekty architektury mieszkalnej pochodzą z I poł. XIX w.; liczniej zachowane zostały domy wzniesione ok. połowy XIX w.

W Połajewie zabudowa występuje w układzie zwartym. Reprezentuje ona skromną zabudowę z dominującym tradycyjnym typem parterowego domu, nakrytego wysokim dachem dwuspadowym. Jedynie przy rynku charakteryzuje się większym zróżnicowaniem - pojedyncze domy są wyższe, dwukondygnacyjne, z bardziej ozdobnym opracowaniem elewacji. Pojawia się dekoracyjny detal architektoniczny: profilowane gzymsy, fryzy, opaski okienne.

W pozostałych wsiach na terenie gminy Połajewo zabytkowa architektura oraz obiekty objęte ochroną konserwatorską występują mniej licznie. Zachowana historyczna zabudowa mieszkalna charakterystyczna jest dla architektury wiejskiej tego regionu. W przeważającej części reprezentuje typ domu parterowego, murowanego z cegły, niekiedy otynkowanego, nakrytego wysokim dachem dwuspadowym z pokryciem dachówką ceramiczną. Domy, ustawione najczęściej kalenicą równoległą do drogi, posiadają skromne pozbawione detali architektonicznych (niekiedy z ceglanyymi gzymsami) elewacje. Obiekty te zachowane są w różnym stopniu, często posiadają współczesne przybudówki, w wielu dokonano powiększenia pierwotnych otworów okiennych i wymiany dawnej stolarki okiennej oraz drzwiowej. Zachowana jednak pozostała dawna, tradycyjna bryła, zaś niektóre domy zachowały jeszcze oryginalną stolarkę okienną i drzwiową często ozdobnie rzeźbioną. W zależności od charakteru rozplanowania wsi występuje zróżnicowanie gęstości tego typu zabudowy: od bardzo zwartych układów do luźniejszej zabudowy, usytuowanej w niewielkich ogródkach.

Istotne dziedzictwo kulturowe gminy Połajewo stanowią również dawne cmentarze, wymowne ślady przeszłości i historii. Najstarszym znanym miejscem grzebalnym pozostaje katolicki cmentarz przykościelny w Połajewie, datowany na pocz. XV w. (ok. 1419 r.) oraz cmentarz przykościelny w Boruszynie, z XVI w. Pod ochroną konserwatorską na terenie gminy Połajewo pozostaje 7 katolickich cmentarzy parafialnych (z czego 3 to cmentarze czynne), 11 cmentarzy ewangelickich, cmentarz rodowy rodziny leśniczego w Boruszynku oraz miejsce po cmentarzu żydowskim w Połajewie.

Istotnym elementem krajobrazu kulturowego gminy są liczne kapliczki i krzyże przydrożne. Ich powstanie jest często związane z pamiętnym wydarzeniem historycznym lub tragiczną śmiercią, ukazywaniem się duchów lub strachów. Miały one zapewniać ochronę, wypraszać łaski lub zbawienie dla zmarłych, strzec przed niebezpieczeństwem. Są one nadal otaczane czcią i bardzo troskliwą opieką mieszkańców. Kapliczki i krzyże wykonane są z różnego tworzywa, w zależności od czasu powstania. Najczęściej używane było drewno, a następnie metal, cement i inne materiały. Krzyże miewają daszek ochraniający pasyjkę. Kapliczki najczęściej mają formy rozbudowane.

Fot 25. Kapliczka w Tarnówku

Fot. 26. Krzyż w Krosinie

Na terenie gminy nie zidentyfikowano obiektów mogących stanowić dobro kultury współczesnej.

Wnioski:

- Do najmocniejszych stron środowiska kulturowego gminy należy zaliczyć: zachowany w znacznym stopniu historyczny układ przestrzenny poszczególnych miejscowości, zwłaszcza Połajewa, występowanie obiektów zabytkowych, wysokie walory środowiska przyrodniczego.
- Dalszej ochrony lub objęcia ochroną wymagają obiekty sakralne na terenie gminy, a ponadto zespoły dworsko-folwarczne, zachowana XIX-wieczna zabudowa mieszkalna, cmentarze, miejsca pamięci oraz zabytkowy park w Połajewie.
- Wiele budynków i obiektów, nie będących zabytkami, szczególnie: kapliczki i krzyże, zachowane dawne zabudowania mieszkalne i gospodarskie, współtworzy charakterystyczny, tradycyjny, krajobraz kulturowy gminy. W przypadku budynków o wartościach historycznych nie zachodzi szczególna konieczność obejmowania ich ochroną konserwatorską, ale wskazane byłoby podejmowanie działań zmierzających do ich zachowania, poprzez remonty z dopuszczeniem zmiany sposobu użytkowania na inne cele, ewentualne odtwarzanie lub realizację nowych z zachowaniem skali obiektu, regionalnych cech architektonicznych i materiałów budowlanych.

ROZDZIAŁ 6

REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, został wprowadzony obowiązek sporządzenia przez organy samorządu województwa audytu krajobrazowego. Dokument ten ma być sporządzany dla obszaru całego województwa nie rzadziej niż raz na 20 lat.

Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na obszarze danego województwa, wskazuje lokalizację krajobrazów priorytetowych, granice: parków kulturowych, parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO. Ponadto audyt krajobrazowy wskazuje: zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych i krajobrazów obszarów chronionych oraz rekomendacje i wnioski dotyczące ochrony tych krajobrazów, a także lokalne formy architektoniczne w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych uwzględnia się, między innymi, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Pierwsze audyty krajobrazowe muszą zostać opracowane w terminie 3 lat od wejścia w życie ustawy, czyli do 11 września 2018 roku.

W związku z nałożonym na niego nowym obowiązkiem, Zarząd Województwa Wielkopolskiego w dniu 4 lutego 2016 roku Uchwałą Nr 1575/2016 przystąpił do wykonania audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego. Na etapie sporządzania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Połajewo, prace nad audytem krajobrazowym są we wstępnej fazie, w związku z czym rekomendacje i wnioski nie są jeszcze znane.

ROZDZIAŁ 7 DEMOGRAFIA

Gmina Połajewo liczy 6 214 mieszkańców (stan na 31.12.2016 r.). Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba mieszkańców gminy do 2010 r. rosła, jednak od tego momentu do 2016 r. odnotowywano systematyczny spadek tej liczby. W tym okresie liczba ludności w gminie zmniejszyła się o 1,1%.

Tabela 10. Zmiany liczby ludności w gminie Połajewo

rok	liczba ludności
1995	6150
2000	6097
2005	6121
2010	6256
2011	6228
2012	6210
2013	6222
2014	6206
2015	6188
2016	6214

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie od 1995 r. przyrost naturalny w gminie utrzymywał się stale na dodatnim poziomie. Dopiero w 2015 r. nastąpił jego znaczny spadek do poziomu -7. Z kolei wskaźnik dzietności ogólnej w gminie wynosił w 2014 r. 1,44, co jest wynikiem lepszym od średniego dla województwa wielkopolskiego – 1,37.

Tabela 11. Przyrost naturalny w gminie Połajewo w latach 1995–2016

rok	przyrost naturalny
1995	43
2000	0
2002	18
2004	7
2006	18
2008	13
2010	43
2012	17
2014	21
2015	-7
2016	0

źródło: BDL GUS

W ostatnich latach saldo migracji utrzymywało się stale na ujemnym poziomie. Najniższy wskaźnik odnotowano w 2014 r. (-51). Sytuacja ta ma również odzwierciedlenie w liczbie zameldowań i wymeldowań na pobyt stały w ruchu zewnętrznym na terenie gminy Połajewo w ostatnich latach. Jest to jedna z przyczyn spadku liczby mieszkańców gminy.

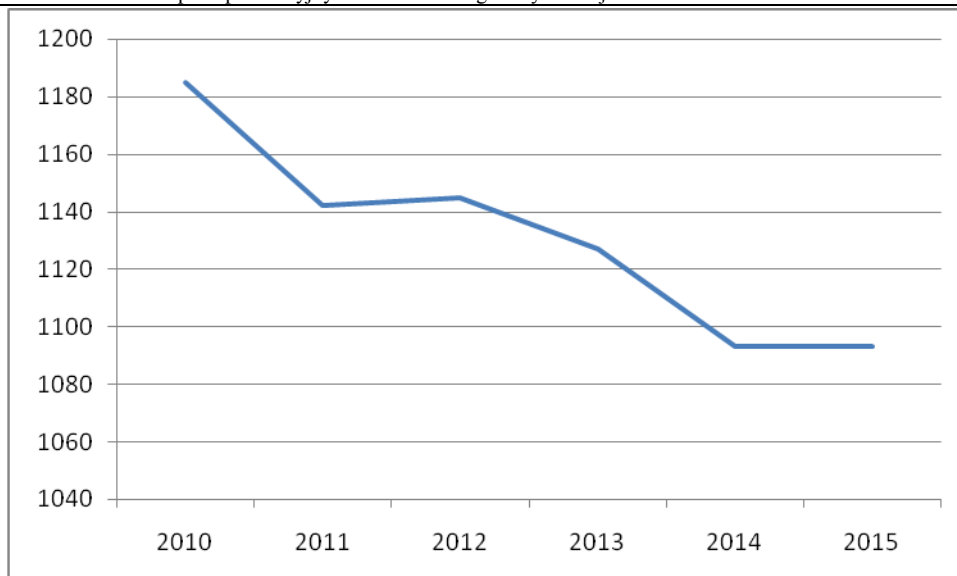
Tabela 12. Zameldowania i wymeldowania w ruchu zewnętrznym w gminie Połajewo w latach 2010–2016

rok	zameldowania (ogółem)	wymeldowania (ogółem)	różnica między liczbą zameldowań i wymeldowań
2010	50	66	-16
2011	35	70	-35
2012	50	62	-12
2013	37	33	+4
2014	32	83	-51
2015	0	0	0
2016	38	36	+2

źródło: BDL GUS

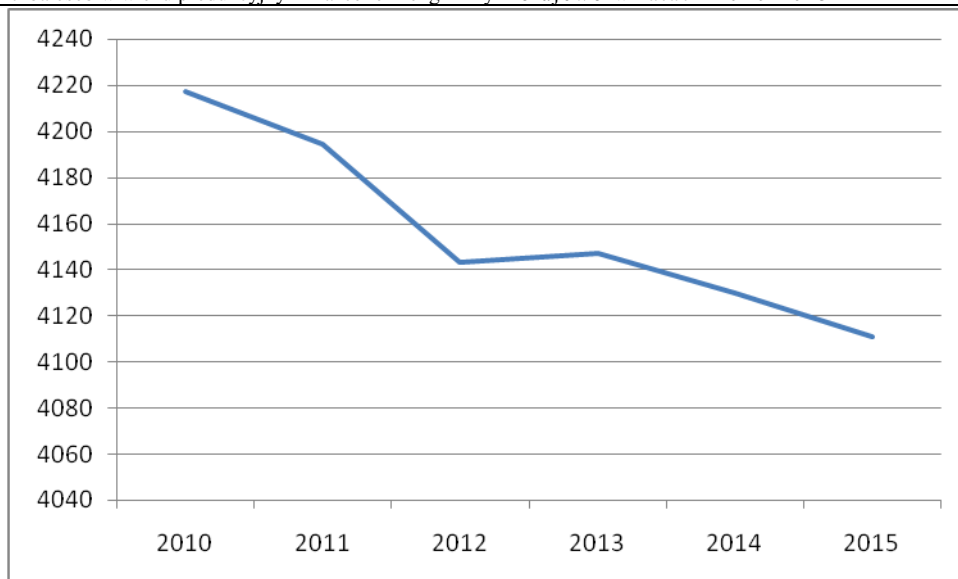
W ostatnich latach liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym nieznacznie spada. Z kolei liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie. Te dane oraz fakt, że w przyszłości grupa osób w wieku poprodukcyjnym będzie silnie zasilana przez grono osób znajdujących się obecnie w wieku produkcyjnym, przekładają się niezbyt korzystną sytuację demograficzną w gminie.

Rysunek 12. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na terenie gminy Połajewo w latach 2010-2015

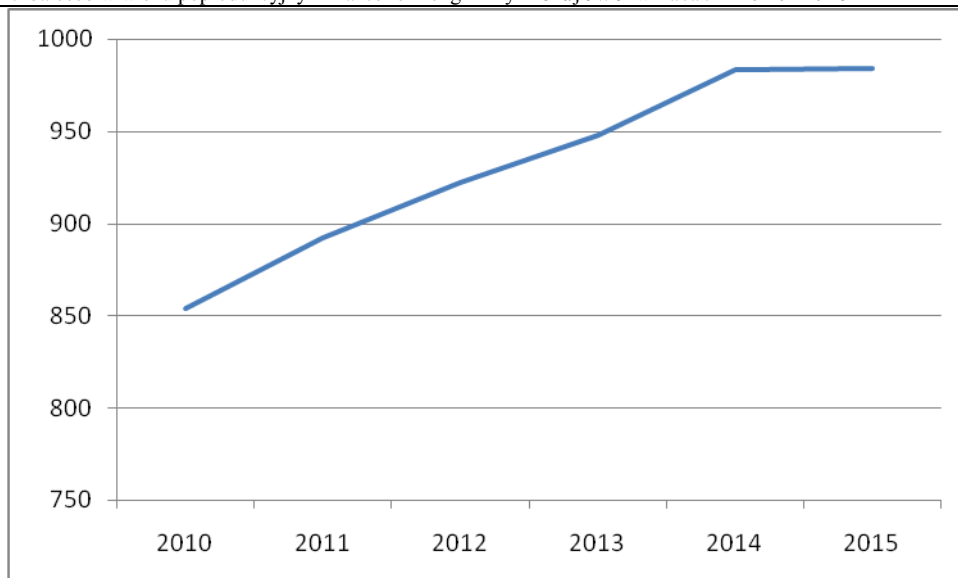
źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rysunek 13. Liczba osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy Połajewo w latach 2010-2015

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rysunek 14. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy Połajewo w latach 2010-2015

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W ogólnej liczbie mieszkańców przeważają mężczyźni. Współczynnik feminizacji na terenie gminy w 2015 r. wyniósł 98, tzn. że na 100 mężczyzn przypadła 98 kobiet.

Prognoza demograficzna dla gminy jest umiarkowanie korzystna. Na podstawie analizy modelu regresji obliczono, pomimo niewielkiego spadku liczby ludności w ostatnich latach, biorąc pod uwagę dane od 2000 r., w perspektywie 30-letniej należy spodziewać się niewielkiego wzrostu liczby ludności. Z analiz wynika, że do 2046 r. liczba mieszkańców w gminie może wzrosnąć do ok. 6230, a więc może wzrosnąć o ok. 0,7% w stosunku do stanu obecnego.

Wnioski:

- liczba mieszkańców gminy do 2010 r. wzrastała, jednak w ostatnich kilku latach odnotowano jej niewielki spadek, co jest przede wszystkim skutkiem ujemnego salda migracji zewnętrznych,
- z roku na rok struktura wieku ludności w gminie ulega pogorszeniu – systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym,
- jeśli trendy demograficzne obserwowane na terenie gminy od 2000 r. nie ulegną znaczącej zmianie, do 2046 r. liczba mieszkańców gminy wzrośnie o ok. 50 osób.

ROZDZIAŁ 8

WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

Mieszkalnictwo i stan gospodarstw domowych:

Według danych GUS za rok 2016 na terenie gminy Połajewo znajduje się 1636 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 165 491 m². Oznacza to, że na każdego mieszkańca w 2016 r. przypadało średnio 26,6 m² powierzchni użytkowej mieszkania. W stosunku do 2010 r. wartość ta wzrosła o 1,7 m².

Zgodnie z Wieloletnim programem gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Połajewo na lata 2016-2020 zasób mieszkaniowy gminy tworzy 29 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 1708,19 m². Są one usytuowane w 15 budynkach, z czego 11 w całości stanowi własność gminy (w tym 6 przychodni lekarskich, 1 przedszkole i 2 szkoły), zaś pozostałe 4 stanowią współwłasność z innymi podmiotami (z osobami fizycznymi lub ze wspólnotą mieszkaniową).

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Połajewo na lata 2016-2020 zawiera plan sprzedaży lokali mieszkalnych w poszczególnych latach.

Tabela 13. Plan sprzedaży lokali mieszkalnych w zasobie mieszkaniowym gminy Połajewo

Rok	Ilość	Powierzchnia w m ² i położenie lokalu
2016	5	304,41 (3 lokale Połajewo ul. Obornicka 7, 2 lokale Połajewko 14)
2017	2	112,30 (Połajewo ul. Obornicka 1)
2018	1	114,99 (Przybychowo 29)
2019	0	-
2020	1	36,00 (Tarnówko 104)
Ogółem:	9	567,70

źródło: Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Połajewo na lata 2016-2020

Na terenie gminy znajduje się 1 lokal socjalny (w Tarnówku nr 153). Budynki w gminnym zasobie mieszkaniowym są w zróżnicowanym stanie technicznym. Do 2020 roku gmina nie planuje remontów kapitalnym i modernizacji lokali, jak również powiększania powierzchni gminnego zasobu mieszkaniowego.

Rynek pracy:

Według danych GUS stopa bezrobocia w gminie wynosiła w 2016 r. 2,5%. W porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek o 3,1%. Wśród bezrobotnych dominują kobiety – w 2016 r. stopa bezrobocia u kobiet wynosiła 3,1%, zaś u mężczyzn – 1,9%. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Połajewo 38,8% pracuje w przemyśle i budownictwie, 28,3% w sektorze rolnym, zaś 10,7% w sektorze usługowym.

Tabela 14. Bezrobotni na terenie gminy Połajewo w latach 2011–2016

bezrobotni	2011	2012	2013	2014	2015	2016
mężczyźni	95	111	94	86	71	40
kobiety	151	156	127	112	93	56
ogółem	246	267	221	198	164	96

dane: BDL GUS

Podmioty gospodarcze:

Według danych GUS w 2015 r. na terenie gminy było zarejestrowanych 415 podmiotów gospodarczych (11 sektora publicznego i 404 sektora prywatnego). W stosunku do 2000 r. ich ilość wzrosła dwukrotnie. Od 2010 r. obserwuje się stałą liczbę nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych (ok. 38 podmiotów rocznie, wyjątek stanowił 2014 r. – 53 nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze).

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy, najwięcej jest przedstawicieli branży budowlanej (113), handlu hurtowego i detalicznego (97) oraz przetwórstwa przemysłowego (53).

Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy należą:

we wsi Połajewo:

- Daline Sp. z o.o., Winther Iwan,
- Przedsiębiorstwo Gastronomiczne Ali-Baba,
- Firma Budowlana „ERBUD” Stanisław Erdmann,

- ASELL Zakład Usługowo-Handlowy Andrzej Sell,
- Firma Budowlana ATRAFAS Andrzej Trafas,
- Zakład Handlowo-Produkcyjny Masarstwo-Wędliniarstwo Sławomir Kraft,
- Firma Handlowo-Usługowa Małgorzata Kraft ,
- Firma Wielobranżowa Paulina Nowak,
- Instalatorstwo Sanitarно-Grzewcze i Ślusarstwo Daniel Turostowski,
- Obrót Artykułami Rolnymi HANROL Tomasz Dymek,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „MARKUS II” Łukasz Grochowski,
- Zakład Usługowo-Handlowy inż. Piotr Surmela,
- DAN-BUD Daniel Bielawski
- P.H.U. JAR-EKO Jarosław Semperski, Firma Usługowo-Budowlana Roboty Ziemne,
- Zakład Remontowo Budowlany Antoni Bielejewski,
- Gminna Spółdzielnia „SCH” w Połajewie,

we wsi Młynkowo:

- Studio Urody KJ Katarzyna Johymczyk,
- Tartak Młynkowo,

we wsi Krosin:

- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „EFEKT” Sebastian Wardęga,

we wsi Tarnówko:

- ALFABUD BIS Grażyna Jędraszczak,
- PPH „GUMEX” Dorota Konieczna,

we wsi Boruszyn:

- Zakład Usług Leśnych ART.-FOREST Artur Schreiber, Gospodarstwo Rolne Boruszyn S.C. Artur Schreiber,
- Tartak TIMRET Sp. z o.o., Boruszyn 29B,

we wsi Przybychowo:

- AUTOHANDEL Michał Sawicki,
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Przybychowie.

Zgodnie z przeprowadzonym w 2010 roku Powszechnym Spisem Rolnym (GUS 2010), na terenie gminy było 679 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni ok. 9904 ha. Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego to ok. 14,58 ha.

Tabela 15. Poglówie zwierząt w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Połajewo

ZWIERZĘTA W GOSPODARSTWACH	POGŁOWIE W SZTUKACH
bydło	6929
trzoda chlewna	30256
konie	98
drób	12820

źródło: BDL BUS

Tabela 16. Powierzchnie zasiewów na terenie gminy Połajewo

NAJWAŻNIEJSZE UPRAWY	POWIERZCHNIA W HA
zboża	6367,80
ziemniaki	166,86
uprawy przemysłowe	59,40
rzepak i rzepik	58,50
buraki cukrowe	0,90

źródło: BDL BUS

Opieka społeczna:

Podstawową instytucją działającą w zakresie opieki społecznej na terenie gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zlokalizowany w Połajewie przy ul. Obornickiej 6. Realizuje on zadania zlecone gminie przez administrację rządową, przy zapewnieniu środków z budżetu państwa oraz zadania własne gminy. Zadania te realizowane są w oparciu o Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1769 z późn. zm.). Polegają one głównie na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- pracy socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozpoznanych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Jak wynika z danych GUS, liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie gminy systematycznie spada. W 2010 r. korzystało z niej 168 rodzin, zaś w 2015 r. – 111. Łączna liczba beneficjentów pomocy społecznej wynosiła w 2015 r. 404 osoby, co stanowiło ok. 6,5% liczby mieszkańców gminy.

Ochrona zdrowia:

Na terenie gminy funkcjonują łącznie 4 publiczne przychodnie lekarskie:

- Przychodnia Lekarska Elżbieta Nagel (Połajewo, ul. Obornicka 5),
- Ośrodek Pielęgniarstwa Środowiskowo-Rodzinnego i Medycyny Szkolnej „Piel-Med.” (Połajewo, ul. Obornicka 1),
- Przychodnia Lekarska Helena Knap-Czechowska (Połajewo ul. Łąkowa 1 i Młynkowo nr 64),

W Połajewie funkcjonuje również Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Zakład Fizjoterapii „Artus”. Ponadto na terenie gminy znajduje się jedna apteka.

Szkolnictwo:

Na terenie gminy Połajewo działają obecnie następujące placówki oświatowe:

Przedszkola – 225 miejsc:

- Publiczne Przedszkole „Baśniowa Kraina” w Połajewie (ul. Leśna 1).

Szkoły podstawowe (523 uczniów w 2015 r.):

- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Boruszynie (Boruszyn 25),
- Szkoła Podstawowa im. Arkadego Fiedlera w Połajewie (ul. Leśna 1).

Gimnazja (197 uczniów w 2015 r.):

- Gimnazjum im. Jana Pawła II w Młynkowie (Młynkowo 109),
- Gimnazjum w Połajewie (ul. Leśna 1).

Fot. 27. Budynek Gimnazjum i Szkoły Podstawowej im. Arkadego Fiedlera w Połajewie

Fot 28. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Młynkowie

Kultura:

Najważniejszą rolę w propagowaniu kultury na terenie gminy Połajewo odgrywa Gminny Ośrodek Kultury. Ma on w swojej ofercie wiele zajęć tematycznych, m.in. taneczne, wokalne, teatralne. Organizowane są również spotkania Klubu Seniora.

Na terenie gminy znajduje się również Biblioteka Publiczna, która w 1991 r. została połączona z Gminnym Ośrodkiem Kultury. Poza udostępnianiem księgozbioru czytelnikom prowadzone są w niej również konkursy czytelnicze i spotkania autorskie.

Sport i Rekreacja:

Infrastruktura sportowa na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Zaliczają się do niej:

- hala sportowa przy szkole podstawowej i gimnazjum w Połajewie (z boiskami do piłki nożnej, siatkowej, ręcznej, koszykówki, tenisa ziemnego i urządzeniami gimnastycznymi),
- boisko Orlik przy ul. Nowej w Połajewie, które powstało w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”, obiekt jest pod stałą opieką animatorów sportowych,
- stadion piłkarski przy ul. Parkowej w Połajewie z bieżnią lekkoatletyczną,
- boisko sportowe w Młynkowie,
- boisko wielofunkcyjne w Młynkowie (przy gimnazjum),

- boiska sportowe w pozostałych miejscowościach – w Krosinie, Boruszynie, Tarnówku, Przybychowie, Sierakówku i Krosinku,
- Skate Park przy ul. Krótkiej w Połajewie,
- na terenie całej gminy znajdują się place zabaw i siłownie zewnętrzne.

Fot. 29. Infrastruktura sportowa przy Gimnazjum i Szkole Podstawowej im. Arkadego Fiedlera w Połajewie (źródło:<http://www.polajewo.pl>)

Na terenie gminy działają Ludowy Klub Sportowy „Płomień” oraz Klub Sportowy „Huragan”. Uczestniczą one w rozgrywkach piłki nożnej klasy okręgowej, juniorów starszych i trampkarzy, prowadzonych przez Okręgowy Związek Piłki Nożnej w Pile. Zrzeszają one łącznie ok. 110 zawodników.

Turystyka:

Do głównych atrakcji turystycznych gminy Połajewo należą zachowane cenne zabytki przeszłości: m.in. kościół Św. Michała Archanioła w Połajewie, kościół pw. Św. Andrzeja w Boruszynie czy zespoły dworsko-folwarczne. Na terenie gminy znajduje się również zabytkowy park krajobrazowy, który sprzyja wypoczynkowi i rekreacji.

Znaczną część gminy pokrywają lasy Puszczy Noteckiej. Na tym terenie ustanowiono formy ochrony przyrody - NATURA 2000 i obszar chronionego krajobrazu. Teren ten odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, co sprzyja rozwojowi turystyki.

Baza noclegowa w gminie stosunkowo słabo rozwinięta. Na jej terenie nie występują obiekty posiadające więcej niż 10 miejsc noclegowych (dane GUS). Podobnie jest w przypadku bazy gastronomicznej. W Przybychowie funkcjonuje gospodarstwo agroturystyczne.

Bezpieczeństwo

W zakresie bezpieczeństwa publicznego teren gminy patrolują dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Czarnkowie. Ponadto we wszystkich miejscowościach gminy funkcjonują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Według danych GUS w 2014 r. na terenie gminy popełniono łącznie 74 przestępstwa, z czego:

- 43 przestępstwa o charakterze kryminalnym,
- 11 przestępstw o charakterze gospodarczym,
- 14 przestępstw drogowych,
- 3 przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu,
- 31 przestępstw przeciwko mieniu.

W porównaniu z 2012 r. liczba przestępstw spadła o ok. 35%. Średnia ilość przestępstw na 1000 mieszkańców wynosi 11,86, co jest wynikiem lepszym niż dla województwa wielkopolskiego (22,19) oraz dla kraju (22,72). Wskaźnik wykrywalności przestępstw utrzymuje się na wysokim poziomie. Według danych GUS w 2014 r. wyniósł on 84%, zaś dla porównania w województwie wielkopolskim wyniósł on zaledwie 72%.

Wnioski:

- **Sytuacja mieszkaniowa gminy ulega systematycznej poprawie. Ich liczba i powierzchnia w przeliczeniu na 1 mieszkańca systematycznie się zwiększa.**
- **Placówki oświatowe są dobrze rozwinięte, a ich liczba wystarczająca.**
- **Mieszkańcy gminy mają właściwy dostęp do usług zdrowia.**
- **Bezrobocie na terenie gminy systematycznie spada. Wśród bezrobotnych dominują kobiety.**
- **Spada liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, co świadczy o coraz lepszej sytuacji materialnej mieszkańców gminy.**
- **Gmina posiada bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę sportową.**
- **Poprawia się bezpieczeństwo mieszkańców gminy, głównie za sprawą spadającej liczby popełnianych przestępstw i wysokiego wskaźnika ich wykrywalności.**
- **Baza turystyczna, mimo walorów przyrodniczych i krajobrazowych, jest słabo rozwinięta.**

ROZDZIAŁ 9

ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Wraz z rozwojem gminy, powstają nowe potrzeby w zakresie bezpieczeństwa publicznego i obrony cywilnej. Nowe inwestycje, a także opracowywane plany miejscowe powinny umożliwiać realizację zadań obrony cywilnej związanych z bezpieczeństwem publicznym, co najmniej w zakresie: budownictwa ochronnego, zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych, skutecznego działania systemu alarmowania ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze, hydrosferze oraz szeroko pojętym środowisku geograficznym i wczesnego ostrzegania mieszkańców o zagrożeniach.

Do istotnych zagrożeń, na które są narażeni mieszkańcy gminy należą: zagrożenia radiologiczne, pożarowe, różnego typu zagrożenia komunikacyjne i spowodowane warunkami atmosferycznymi.

Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi:

Tego typu zagrożenie może nastąpić w wyniku: uszkodzenia źródeł promieniowania wykorzystywanych w procesach technologicznych, uwolnienia materiałów i opadów promieniotwórczych podczas składowania i transportu, uwolnienia substancji promieniotwórczych podczas awarii reaktorów jądrowych. Na terenie gminy zagrożenia radiologiczne mogą być spowodowane jedynie przez materiały radioaktywne stosowane w czujkach izotopowych montowanych w instalacjach sygnalizacyjno – alarmowych. Są to źródła o stosunkowo niewielkiej mocy, w związku z czym zasięg tych zagrożeń ma charakter lokalny. Przewóz materiałów radioaktywnych jest incydentalny i dotyczy bardzo małych ilości – praktycznie nie stwarzających zagrożenia. Należy liczyć się ponadto z zewnętrznym niebezpieczeństwem związanym z eksploatacją elektrowni jądrowych w Europie (6 czynnych elektrowni znajduje się w odległości około 350 km od granicy Polski).

Zagrożenie pożarowe:

Może ono wystąpić głównie w zwartej zabudowie poszczególnych miejscowości. Potencjalne zagrożenie pożarowe stwarzają obiekty handlowe, budynki mieszkalne, użyteczności publicznej oraz gospodarce w obrębie gospodarstw rolnych. Potencjalne zagrożenie pożarowe stwarzają również znajdujące się w granicach gminy kompleksy leśne, parki i ogrody.

Zagrożenia w transporcie samochodowym:

Największe zagrożenie występuje na drodze wojewódzkiej nr 178, po której odbywa się transport w ruchu tranzytowym. W efekcie dużego i stale rosnącego natężenia przewozów materiałów niebezpiecznych i toksycznych, oraz niejednokrotnie fatalnego stanu technicznego taboru ciężarowego rośnie ryzyko zagrożenia. Potencjalnym niebezpieczeństwem mogą być cysterny samochodowe przewożące niebezpieczne substancje chemiczne.

Zagrożenia w transporcie kolejowym:

Wynikają one z odbywającego się na linii kolejowej nr 206 ruchu towarowego. Zagrożeniem jest szeroko rozpowszechniony przewóz materiałów ropopochodnych, który nie podlega monitorowaniu i może odbywać się nawet po torowiskach o gorszym stanie technicznym. Miejscami szczególnie narażonymi są przejazdy kolejowe.

Zagrożenia spowodowane warunkami atmosferycznymi:

Do zagrożeń, do jakich może dojść na terenie gminy, należy zaliczyć susze, a także ostatnio częściej spotykane nawałnice, które głównie powodują zniszczenia dachów. Dodatkowo w okresie zimowym może dochodzić do utrudnień w dojeździe do miejscowości i posesji. Gmina posiada podpisane umowy w celu szybkiej interwencji w razie zagrożenia.

Dodatkowo lokalnie może dochodzić do podtopień w przypadku długotrwałych lub bardzo intensywnych opadów. W związku z tym wskazane jest niezabudowywanie naturalnych dolin rzecznych, ani obniżenie terenu oraz dbałość o systemy odwadniające i melioracyjne. Lokalne rzeki i cieki wodne nie stanowią istotnego zagrożenia powodziowego.

ROZDZIAŁ 10

WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Zgodnie z „Rejestrem terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których ruchy te występują dla Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego”, na terenie gminy Połajewo nie występują osuwiska jak również obszary zagrożone ruchami masowymi ziemi.

ROZDZIAŁ 11

WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRA NICZENIA W ZAGOSPODAROWNIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODREBNYCH

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka:

Południowa i południowo-zachodnia część gminy położona jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszcza Notecka, dla którego obowiązują zasady zagospodarowania zgodnie z Uchwałą Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim (Dz. Urz. Nr 11, poz. 95) oraz z Rozporządzeniem nr 5/98 Wojewody Pilskiego z dnia 15.05.1998 roku w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim, a także wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Puszcza Notecka (PLB300015):

Dla obszaru OSO Puszcza Notecka obowiązuje plan zadań ochronnych wprowadzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 3 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 Puszcza Notecka PLB300015 (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2014 r. poz. 1793). Ponadto obowiązują zasady zagospodarowania określone w przepisach ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Bagno Chlebowo” (PLH300016):

Dla obszaru SOO „Bagno Chlebowo” obowiązuje plan zadań ochronnych wprowadzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 17 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 Bagno Chlebowo PLH300016 (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2014 r. poz. 1817). Ponadto obowiązują zasady zagospodarowania określone w przepisach ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Pomniki przyrody:

Pomniki przyrody występujące na terenie gminy Połajewo zostały powołane na mocy następujących aktów prawnych:

- Orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 28 września 1957 r. o uznaniu za pomniki przyrody (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z 30 grudnia 1957 r., Nr 14, poz. 80),
- Decyzji w sprawie uznania za pomniki przyrody Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 01 stycznia 1982 r. (Dz. Urz. Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile nr 3 poz.5),
- Rozporządzenia Nr 6/92 Wojewody Pilskiego z dnia 31.12.1992 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 27 stycznia 1993 Nr1, poz.2).

Dla wyznaczonych pomników przyrody obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu ich najbliższego otoczenia wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Grunty rolne i leśne:

Grunty rolne klas I-III oraz grunty leśne podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1161).

Polega ona na ograniczeniu przeznaczenia gruntów na inne cele, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji, rekultywacji, przywracaniu/poprawie wartości użytkowej, zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych, a także ograniczeniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Wszelkie działania mające na celu zmianę przeznaczenia gruntów rolnych/leśnych na cele nierolnicze/nieleśne muszą być poprzedzone uzyskaną zgodą:

- ministra właściwego do spraw rolnictwa i rozwoju wsi – dla gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I – III położonych poza granicami administracyjnymi miast,
- ministra właściwego do spraw środowiska – dla gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa,
- marszałka województwa – dla pozostałych gruntów leśnych.

Cmentarze czynne:

Na terenie gminy istnieje 6 czynnych cmentarzy – w Połajewie (2 cmentarze), Krosinie, Boruszynie (2 cmentarze) i w Krosinku. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. *w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze* (Dz. U. z 1959 r. Nr 52, poz. 315), odległość cmentarza od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności i żywienia zbiorowego bądź zakładów przechowujących artykuły żywności oraz studzien, źródeł i strumieni, służących do czerpania wody do picia i potrzeb gospodarczych, powinna wynosić co najmniej 150 m. Odległość ta może być zmniejszona do 50 metrów pod warunkiem, że teren w granicach od 50 do 150 m odległości od cmentarza posiada sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do niej podłączone. Odległość od granicy cmentarza ujęć wody o charakterze zbiorników wodnych, służących jako źródło zaopatrzenia sieci wodociągowej w wodę do picia i potrzeb gospodarczych, nie może być mniejsza niż 500 metrów. Przedmiotowe przepisy należy brać pod uwagę zarówno planując lokalizację nowych cmentarzy jak i nowych obiektów w pobliżu cmentarzy.

Obiekty zabytkowe:

W odniesieniu do obiektów zabytkowych obowiązują zapisy zawarte w ustawie z 23 lipca 2003 roku *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2187 z późn. zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad nimi, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, a także organizację organów ochrony zabytków.

Obiektów zabytkowych dotyczy także art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku *Prawo budowlane* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1332). Zgodnie z ust.1: *Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zgodnie z ust.3: W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*

Wszelkie prace ziemne prowadzone w granicach zabytków archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych w formie nadzoru. Na badania te należy uzyskać pozwolenie WWKZ, zgodnie z art. 36. ust.1. pkt 5 ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2187 z późn. zm.). Planowane w obrębie ujętych w ewidencji zabytków nieruchomości zabytków archeologicznych duże zamierzenia inwestycyjne np. związane z budową wielkogabarytowych budynków i inwestycji liniowych i drogowych (drogi, sieci, melioracje, infrastruktura techniczna), kopalni, którym towarzyszą roboty ziemne i przekształcenia naturalnego ukształtowania terenu – wymagają wcześniejszego uzgodnienia w celu uzyskania zaleceń konserwatorskich dla przedmiotowej inwestycji.

Złóża kopalin:

Występujące na terenie gminy Połajewo udokumentowane złoża kruszyw naturalnych podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 519 z późn. zm.). zgodnie z którą ochrona złóż kopalin polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalni, w tym kopalni towarzyszących. Eksploatację złóż kopalni prowadzi się w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobywania i zagospodarowania kopaliny. Podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest zobowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do poprzedniego stanu inne elementy przyrodnicze.

Inne obiekty:

Ograniczenia dla zabudowy wynikają także z przepisów dotyczących dróg publicznych tj. ustawy *o drogach publicznych* z dnia 21 marca 1985 r. (t.j. Dz. U. 2017 poz. 2222 z późn. zm.).

Ustawa określa odległości w jakich mogą być usytuowane obiekty budowlane od poszczególnych rodzajów dróg.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 206. Zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jedn. Dz. U. 2016 poz. 1727) budowle i budynki mogą być usytuowane w odległości nie mniejszej niż 10 m od granicy obszaru kolejowego, z tym że odległość od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20 m. W przypadku szpitali, domów opieki społecznej, obiektów rekreacyjno-sportowych, budynków związanych z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży odległości te powinny być zwiększone, w zależności od przeznaczenia budynku, w celu zachowania norm dopuszczalnego hałasu w środowisku, określonych w odrębnych przepisach. Ponadto zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 07 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych (tekst jedn. Dz.U.2014 poz. 1227) drzewa i krzewy mogą być sytuowane w odległości nie mniejszej niż 15 m od osi skrajnego toru kolejowego. Dodatkowo drzewa i krzewy, elementy ochrony akustycznej oraz zasłony odśnieżne w sąsiedztwie przejazdów i przejść kolejowych powinny być usytuowane w odległości zapewniającej warunki widoczności przejazdów i przejść, określone w przepisach o warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych z drogami publicznymi i ich usytuowanie.

W gminie sieć hydrograficzna jest dość dobrze rozwinięta, stąd ważne są zapisy ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. 2017 poz. 1566). W świetle artykułu 27 ust. 1 zabrania się grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu, a także zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar.

Z przepisów dotyczących poszczególnych urządzeń infrastruktury wynikają warunki dotyczące lokalizacji i utrzymania tych urządzeń.

Pozostałe ograniczenia dla zagospodarowywania terenów i lokalizacji zabudowy wynikają z odrębnych, szczegółowych przepisów w tym między innymi:

- rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, (t.j. Dz. U. 2015 poz. 1422 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku *Prawo budowlane* (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1332),
- rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie (Dz. U. z 2007 Nr 86 poz. 579 z późn. zm.),
- innych przepisów, normy i warunków mających zastosowanie na poszczególnych terenach gminy.

ROZDZIAŁ 12

WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Złóża kopalin:

Zgodnie z rejestrem udokumentowanych złóż kopalin prowadzonym przez Państwowy Instytut Geologiczny na terenie gminy Połajewo znajdują się następujące złoża kruszyw naturalnych:

- Lisia Góra – eksploatacja złoża została zaniechana,
- Sierakówko, Sierakówko LS i Sierakówko I – złoża zagospodarowane,
- Sierakówko AB – złoża zagospodarowane.

Miąższość złóż wynosi od 14,5 do 14,8 m, średnia głębokość spągu wynosi 15 m, zaś grubość nadkładu – 0,3 m. Ich łączna powierzchnia wynosi nieco ponad 6 ha.

Wody podziemne:

W zachodniej części gminy Połajewo (okolice Tarnówka, Młynkowa) pierwszym poziomem wodonośnym o charakterze użytkowym jest poziom trzeciorzędowy, zalegający na głębokości od ok. 106 m ppt do ok. 177,2 m ppt. Jest on oddzielony od powierzchni terenu warstwami utworów spoiстых o miąższości od ok. 43 m do ok. 75 m (gliny czwartorzędowe) oraz od ok. 32 m do ok. 70 m (iły trzeciorzędowe). Na pozostałym obszarze gminy Połajewo pierwszym poziomem wodonośnym o charakterze użytkowym jest poziom czwartorzędowy, zalegający na głębokości od ok. 24,5 m ppt do ok. 154 m ppt (okolice Połajewa). Jest on oddzielony od powierzchni terenu warstwami utworów spoiстых wykształconych w postaci glin czwartorzędowych o miąższościach od ok. 22 m do ok. 127 m. W związku z powyższym należy uznać, że wody podziemne na terenie gminy Połajewo są chronione w sposób naturalny przed bezpośrednią migracją zanieczyszczeń z powierzchni terenu.

Na terenie gminy w jej północno-wschodniej części znajduje się fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 139 „Dolina Kopalna Margonin - Smogulec” – zbiornik ten obejmuje swym zasięgiem północno-wschodnią część gminy Połajewo. Jest to zbiornik czwartorzędowy o charakterze porowym. Jego całkowita powierzchnia wynosi 250 km².

Oprócz GZWP nr 139, zachodnia część gminy położona jest w granicach głównego zbiornika wód podziemnych - subzbiornika Jezioro Bytyńskie - Wronki - Trzciel - nr 146. Jest to zbiornik trzeciorzędowy o średniej głębokości 130 m. Jego powierzchnia wynosi 750 km².

Zgodnie z podziałem zawartym w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. 2016, poz. 1967) gmina Połajewo położona jest w obrębie trzech Jednolitych Części Wód Podziemnych (dalej jako: JCWPd). Niemal cały teren gminy Połajewo leży w zasięgu JCWPd o kodzie PLGW600041. W utworach czwartorzędowych ww. wód wysypują jeden lub dwa poziomy wodonośne. Poziom mioceński występuje na całym obszarze, dobrze izolowany, pozbawiony kontaktów hydraulicznych z poziomem czwartorzędowym.

Północno-wschodnia część gminy Połajewo związana jest z JCWPd o kodzie PLGW600042. Na tym obszarze, pod znacznej miąższości warstwą utworów czwartorzędowych występuje mioceński poziom wodonośny.

Północno-zachodnia część gminy należy do JCWPd o kodzie PLGW600034. Na tym terenie w utworach czwartorzędowych poziom wodonośny związany jest głównie z pradoliną toruńsko - eberswaldzką. Poziom mioceński stanowi jedna warstwa wodonośna dobrze izolowana od poziomu czwartorzędowego.

Dla JCWPd PLGW600034, określono następujące parametry (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWPd jest monitorowana,
- stan ilościowy – dobry,
- stan chemiczny – słaby,

- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona,
- JCWPd dostarczająca średnio powyżej 100 m³ wody na dobę – tak,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy,
- odstępstwo – tak,
- typ odstępstwa – przedłużenie terminu osiągnięcia celu środowiskowego - brak możliwości technicznych,
- termin osiągnięcia dobrego stanu – 2027,
- uzasadnienie odstępstwa – brak możliwości technicznych. Ze względu na zmiany chemizmu wód związane są z niedostatecznie oczyszczonymi ściekami komunalnymi, zbyt mały stopniem skanalizowania, szczególnie terenów wiejskich, składowiskami nieodpowiadającymi wymaganiom ochrony środowiska. W programie działań ukierunkowanym na presję, dla JCWPd zaplanowano wszystkie możliwe działania ograniczające dopływ zanieczyszczeń komunalnych do wód. Niemniej jednak ze względu na warunki hydrogeologiczne okres 6 lat jest zbyt krótki aby mogła nastąpić poprawa stanu wód,
- JCWPd znajduje się w wykazie obszarów chronionych – tak.

Dla JCWPd PLGW600041, określono następujące (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

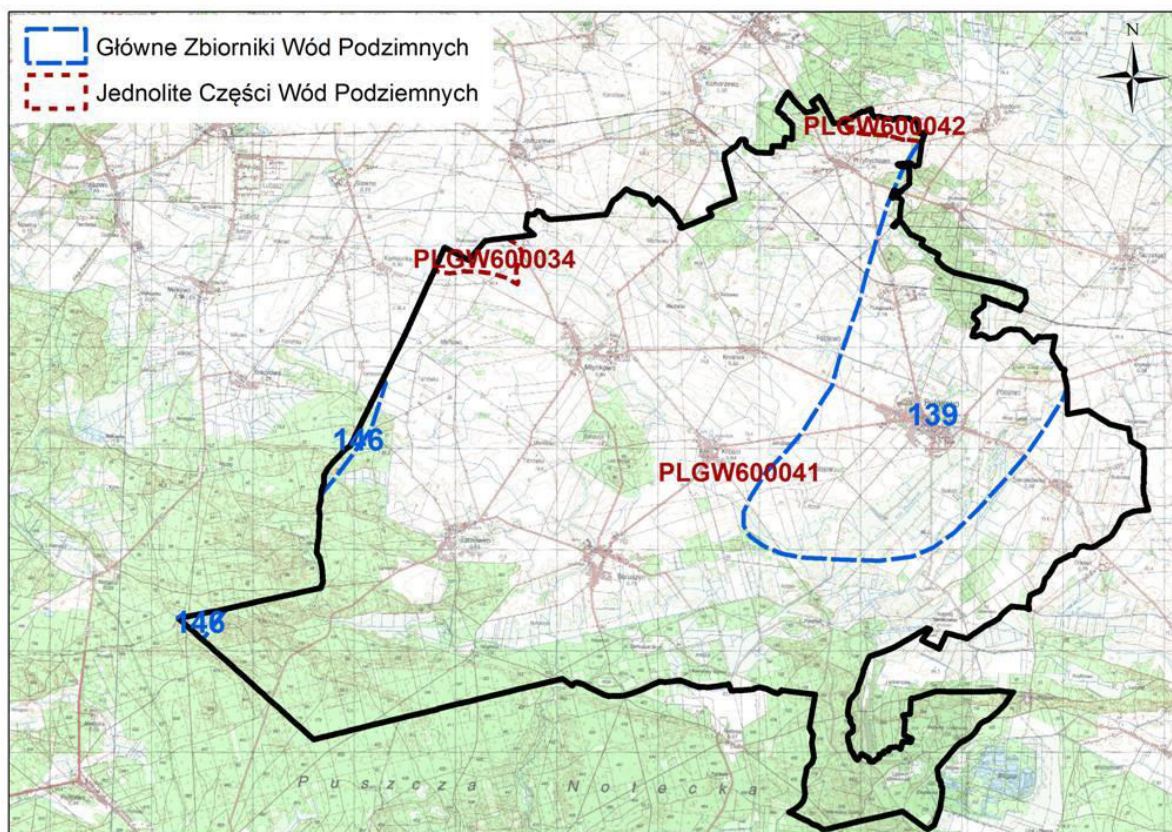
- JCWPd jest monitorowana,
- stan ilościowy – dobry,
- stan chemiczny – dobry,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona,
- JCWPd dostarczająca średnio powyżej 100 m³ wody na dobę – tak,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy,
- odstępstwo – nie,
- typ odstępstwa – nie dotyczy,
- termin osiągnięcia dobrego stanu – nie dotyczy,
- uzasadnienie odstępstwa – nie dotyczy,
- JCWPd znajduje się w wykazie obszarów chronionych – tak.

Dla JCWPd PLGW600042, określono następujące (dane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016):

- JCWPd jest monitorowana,
- stan ilościowy – dobry,
- stan chemiczny – dobry,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona,
- JCWPd dostarczająca średnio powyżej 100 m³ wody na dobę – tak,
- wyznaczone cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy,
- odstępstwo – nie,
- typ odstępstwa – nie dotyczy,
- termin osiągnięcia dobrego stanu – nie dotyczy,
- uzasadnienie odstępstwa – nie dotyczy,

- JCWPd znajduje się w wykazie obszarów chronionych – tak.

Rysunek 15. Gmina Połajewo na tle Jednolitych Części Wód Podziemnych oraz Głównych Zbiorników Wód Podziemnych

źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla:

Na terenie gminy Połajewo nie występują żadne udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla.

ROZDZIAŁ 13

WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Zgodnie z art. 6 ust.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze:

- **obszar górniczy** to przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów, podziemnego składowania dwutlenku węgla oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji;
- **teren górniczy** to przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego.

Na terenie gminy Połajewo znajdują się następujące obszary i tereny górnicze:

- Sierakówko I (dz. ew. 374, 375/3),
- Sierakówko A (dz. ew. 376/3),
- Sierakówko LS (dz. ew. 377/2),
- Sierakówko AB (dz. ew. 392).

Wszystkie obszary i tereny zostały ustanowione dla eksploatacji kruszyw naturalnych. Są one położone na terenie miejscowości Sierakówko.

Granice terenów i obszarów górniczych w większości pokrywają się ze sobą. Jedynie teren górniczy Sierakówko AB jest większy względem obszaru górniczego Sierakówko AB.

ROZDZIAŁ 14

**STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ,
W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO –
ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI**

Układ drogowy:

Sieć drogowa na terenie gminy Połajewo jest rozbudowana. Tworzą ją:

- **Droga wojewódzka nr 178** – droga publiczna klasy głównej ruchu przyspieszonego, biegnąca we wschodniej części gminy przez Połajewo, Przybychowo i Sierakówko. W skali województwa łączy ona gminę m.in. z Czarnkowem i Obornikami, a pośrednio również z Poznaniem. Jest to droga jednojezdniowa, dwupasmowa. Na odcinkach biegnących przez miejscowości Połajewo, Sierakówko i Przybychowo pas drogowy jest wyposażony w chodniki i zatoki autobusowe. Droga jest w dobrym stanie technicznym.
- Drogi powiatowe:

Tabela 17. Drogi powiatowe na terenie gminy Połajewo

Numer drogi	Przebieg drogi
1342P	Sarbia-Gębice-Huta-Komorzewo-Młynkowo
1343P	Śmieszkowo-Młynkowo-Boruszyn-gr. powiatu obornickiego-Podlesie
1352P	Przybychowo-gr. powiatu obornickiego-Ruda
1353P	Tarnówko-Młynkowo-Krosinek-Połajewo
1846P	(Zielonagóra) gr. powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego-Boruszyn-Połajewo-gr. powiatu obornickiego – (Ryczywół)
2042P	(Podlesie) – gr. powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego – gr. powiatu obornickiego – (Chlebowo-Ludomy)

źródło: Starostwo Powiatowe w Czarnkowie

- Drogi gminne:

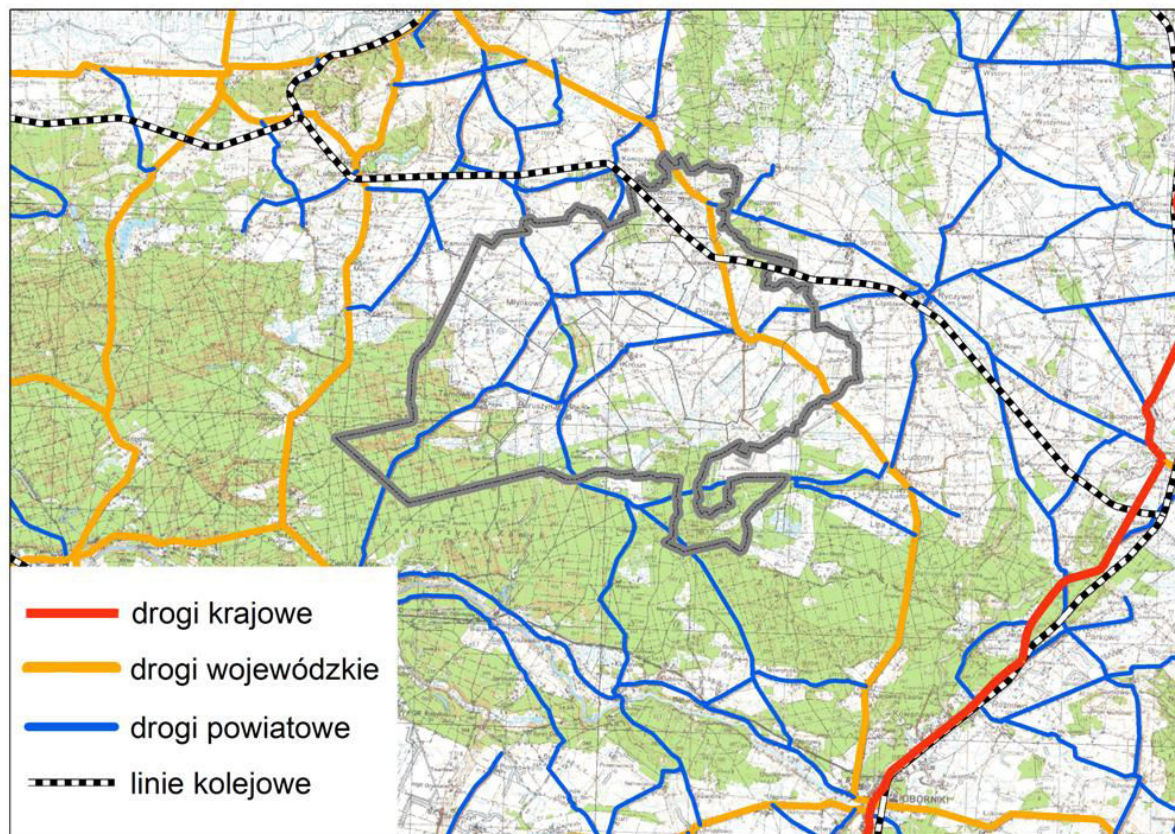
Tabela 18. Drogi gminne na terenie gminy Połajewo

Lp.	Numer ewidencyjny drogi	Przebieg drogi	Długość [m]
1	184052P	Przybychowo-Radom	1752
2	184053P	Przybychowo-dr. 184054	1721
3	184054P	Krosinek-Połajewo	3088
4	184055P	Krosinek – Ratchetki Młynkowskie	2729
5	184056P	Krosinek – dr. 184058	2777
6	184057P	Przybychowo-Ciążyń	2263
7	184058P	Przybychowo-dr. 184055	3597
8	184059P	Połajewko – dr. powiatowa	2817

9	184060P	dr. 184059-dr. woj. nr 178	1601
10	184061P	Połajewo-Boruszyn	6158
11	184062P	Połajewo-Parcele Sierakowskie	4510
12	184063P	Parcele Sierakowskie-Sierakówko	3135
13	184064P	Sierakówko-Parcele Sierakowskie	3432
14	184065P	Sierakówko-Budziska	1681
15	184066P	Połajewo-dr. 184067	4190
16	184067P	Krosin-Leśniczówka Połajewo	3962
17	184068P	Krosin-Krosinek	2077
18	184069P	Krosin-Młynkowo	2225
19	184070P	Boruszyn-Długi Bród	3150
20	184071P	Tarnówko-Tarnówko (wieś)	1219
21	184072P	dr. powiatowa-Rachetki Młynkowskie	1225
22	184073P	dr. powiatowa-Rachetki Młynkowskie	1280
23	184074P	Młynkowo-Kamionka	2713
24	184075P	dr. powiatowa-Młynkowo Wybudowanie	1718
25	184076P	Młynkowo-Tarnówko	7460
26	184077P	dr. 184077-Tarnówko	4927
27	184078P	dr. 184077-dr. 184076	1047
28	1840...P	dr. 184078-dr. 184077	816
29	1840...P	Boruszyn-dr. 184067	4665
30	1840...P	dr. powiatowa-Ryczywół	960
RAZEM			84 895

Według stanu na dzień 31.12.2015 r. drogi gminne o nawierzchni utwardzonej stanowią ok. 56% całkowitej długości dróg o tej kategorii na terenie gminy. Duży jest udział dróg o nawierzchni gruntowej, które stanowią ok. 32% całkowitej długości dróg gminnych.

Rysunek 16. Podstawowy układ drogowy w gminie Połajewo i jej powiązania komunikacyjne z najbliższym otoczeniem

źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych oraz na podstawie <http://mapy.geoportal.gov.pl>

Komunikacja kolejowa:

Przez północno-wschodnią część gminy przebiega tor linii kolejowej z Drawskiego Młyna przez Lubasz i Ryczywół do Rogoźna. Od kilku lat odcinek ten został wyłączony z ruchu pociągów pasażerskich. Obecnie odbywa się tylko sporadyczny transport materiałów masowych w relacji Czarnków-Bzowo-Goraj-Rogoźno. W miejscowości Połajewko znajduje się stacja towarowa „Połajewo”.

Komunikacja autobusowa:

Na terenie gminy nie działa wewnętrzna komunikacja autobusowa. Obsługę w zakresie przewozów pasażerskich realizuje na obszarze gminy Krajowa Spółdzielnia Komunikacyjna w Poznaniu oraz Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej z Wałcza i Człuchowa. Realizują one połączenia m.in. do Poznania, Obornik, Czarnkowa, Wałcza, czy Człuchowa.

Zaopatrzenie w wodę:

Na terenie gminy znajduje się 5 ujęć wód podziemnych:

- w Połajewie – zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości: Połajewo, Krosin, Boruszyn, Sierakówko i Orłowo w gminie Ryczywół (2 studnie o maksymalnej wydajności 50 m³/h i 79 m³/h),
- w Krosinku – zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości: Krosinek, Połajewko i Przybychowo (2 studnie o maksymalnej wydajności 25 m³/h i 53 m³/h),

- w Tarnówku – zaopatruje w wodę mieszkańców miejscowości: Tarnówko i Młynkowo (2 studnie o wydajności maksymalnej 25 m³/h),
- w Boruszynie - na terenie szkółki leśnej Garncarski Bród (studnia o maksymalnej wydajności 2,1 m³/h),
- w Boruszynie - na terenie gospodarstwa rolnego (studnia o maksymalnej wydajności 4,5 m³/h).

Niemal wszyscy mieszkańcy gminy mają dostęp do zbiorczej sieci wodociągowej (99,1% według danych GUS z 2016 r.). W ostatnich latach sieć wodociągowa na terenie gminy była rozbudowywana. W latach 2010–2015 wybudowano 6,1 km sieci, powstało również 135 nowych przyłączy do budynków (dane GUS).

Odprowadzanie ścieków:

Sieć kanalizacyjna w gminie Połajewo jest stosunkowo słabo rozbudowana. Według danych GUS w 2016 r. miało do niej dostęp ok. 41,6% mieszkańców gminy. Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w Połajewie. Odprowadzane są do niej ścieki ze wsi: Połajewo i z części wsi Krosin. Docelowo planowane jest podłączenie do oczyszczalni wsi: Krosin, Boruszyn, Tarnówko, Młynkowo, Krosinka, Sierakówka i Przybychowa. Ponadto na terenie miejscowości Połajewo funkcjonuje sieć kanalizacji deszczowej o łącznej długości 1855 m.

W pozostałych wsiach ścieki są gromadzone w indywidualnych szczelnych zbiornikach bezodpływowych lub oczyszczane w przydomowych oczyszczalniach ścieków, szczególnie na terenach rozproszonego budownictwa. Ścieki z tych zbiorników są regularnie wywożone przez koncesjonowanego przewoźnika do miejsc wskazanych przez służby gminne.

Gazownictwo i ciepłownictwo:

Gmina nie posiada zbiorczej sieci ciepłowniczej. Większość gospodarstw domowych zaopatrywanych jest w ciepło ze źródeł indywidualnych opalanych paliwami stałymi, głównie węglem i drewnem. Gmina nie posiada również zbiorczej sieci gazowej.

Elektroenergetyka:

Przez teren gminy Połajewo przebiega linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 220kV relacji Plewiska – Piła Krzewina, zlokalizowana w centralnej części gminy. Linia ta jest ważnym elementem sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego i umożliwia przesył mocy do elektroenergetycznych stacji 400/220/110 kV. Gmina Połajewo zasilana jest w energię liniami SN 15 kV z GPZ Czarnków i GPZ Rogoźno. Następnie poprzez stacje transformatorowe, liniami średnich i niskich napięć energia jest dostarczana do odbiorców.

Usuwanie odpadów:

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, gminy zostały zobowiązane do wdrożenia do lipca 2013 r. nowych rozwiązań systemowych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi. Tym samym usuwaniem odpadów zajmuje się gmina. W chwili obecnej wywozem odpadów z terenu gminy Połajewo zajmuje się Miejski Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Czarnkowie. Odpady komunalne z terenu gminy przekazywane są do:

- Międzygminnego Składowiska odpadów Komunalnych Sp. z o. o. Zakład Zagospodarowania Odpadów Toniszewo 31, 62-104 Pawłowo Żońskie (odpady komunalne),
- Zakład Gospodarki Komunalnej Organizacji Odzysku BIOSYSTEM S. A. ul. Wodna 4, 30-556 Kraków (odpady segregowane).

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2016-2022 wraz z planem inwestycyjnym” przyjętym uchwałą Nr XXXI/810/2017 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 29 maja 2017 r., Składowisko Odpadów Komunalnych dla Gmin Połajewo i Ryczywół w Sierakówku posiada status instalacji zastępczej. Obecnie jest ono nieczynne.

Wnioski:

- Istniejąca sieć dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich jest dobrze wykształcona, wymagane są jedynie bieżące remonty oraz w miarę możliwości wydzielenie nowych dróg rowerowych.
- W zakresie przewozu osób na terenie gminy nie działa publiczny transport zbiorowy, z kolei na przebiegającej przez teren gminy linii kolejowej prowadzony jest jedynie transport towarowy.
- Sieć wodociągowa niemalże w całości zaopatruje tereny zabudowane. Słabiej jest rozwinięta sieć kanalizacyjna, choć istnieją plany jej rozbudowy. Na terenie gminy funkcjonuje natomiast zbiorcza sieć gazowa i ciepłownicza.
- Przez centralną część gminy (w kierunku północ-południe) przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia, co wiąże się z pewnymi ograniczeniami w zagospodarowaniu przestrzennym terenów wzdłuż linii.

ROZDZIAŁ 15

ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Połajewo, uwzględniono zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych zawarte w dokumentach strategicznych o znaczeniu ponadlokalnym takich jak: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Zgodnie z wymogami ustawowymi zawarte w niej ustalenia i zalecenia zostały przeniesione do planów zagospodarowania przestrzennego województw.

Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku określiła cele strategiczne rozwoju województwa na najbliższe lata. Są to:

- *poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,*
- *poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami,*
- *lepsze zarządzanie energią,*
- *zwiększenie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie,*
- *zwiększenie spójności województwa,*
- *wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu,*
- *wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia,*
- *zwiększenie zasobów orz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa,*
- *wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.*

Według założeń strategii w wyniku stopniowego osiągnięcia ww. celów województwo stanie się regionem, w którym:

- *efektywnie wykorzystywany jest potencjał wewnętrzny,*
- *podmioty rozwoju ściśle współpracują, co skutkować powinno wartością dodaną,*
- *istnieje klimat dla innowacji we wszystkich sferach funkcjonowania regionu,*
- *konkurencyjność budowana jest na wzajemnie korzystnych powiązaniach funkcjonalnych między ośrodkami wzrostu a ich otoczeniem, co generuje korzystne procesy dyfuzyjne i absorpcyjne,*
- *priorytetem i fundamentem rozwoju jest edukacja oraz budowa na jej podstawie kreatywnych kapitałów, intelektualnego i innowacyjnego,*
- *jednym z głównych priorytetów jest zielony aspekt rozwoju,*
- *mieszkańcy wykazują wysoką aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną,*
- *gospodarka i życie społeczne są otwarte na świat, co wzmacnia ich konkurencyjność,*
- *wszystkie aspekty rozwoju uwzględniają zasadę włączenia społecznego,*
- *każdy mieszkaniec ma dostęp do podstawowych standardów usług społecznych,*
- *przestrzeń województwa pozbawiona jest barier dla mobilności mieszkańców,*
- *sytuacja demograficzna sprzyja zastępowalności pokoleniowej,*
- *polityka kieruje się większą otwartością na nowe i nowych,*
- *istotny wpływ na rozwój regionu wywiera sprawowane w stylu koncyliacyjnym zdecydowane przywództwo regionalne.*

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa gmina Połajewo położona jest w strefie wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych. Obejmuje ona tereny o warunkach niesprzyjających intensywnej produkcji rolnej, nie kwalifikujące się dla rekreacji o ponadlokalnym znaczeniu, położone na uboczu głównych tras komunikacyjnych i tym samym o ograniczonych szansach na rozwój działalności gospodarczej. Bez wsparcia z zewnątrz gminy położone w tych strefach, nie są w stanie przełamać bariery opóźnienia

cywilizacyjnego, gospodarczego i technicznego. Oprócz rolnictwa – obecnie głównej gałęzi gospodarki, konieczne jest wspieranie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej, aktywizacji lokalnego potencjału, kulturowego i społecznego, w tym z wykorzystaniem lokalnych zasobów środowiska przyrodniczego. Wielofunkcyjność tych stref, wynikająca z istniejącego zagospodarowania, jak i potencjalnych możliwości rozwoju przestrzennego stanowi podstawę dla dalszego ich rozwoju. Rejony charakteryzujące się mniejszą przydatnością dla produkcji rolniczej powinny stanowić potencjalne obszary prowadzenia polityki zwiększania lesistości. Jedną z możliwości rozwoju w tej strefie jest zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Rozwój tego rodzaju działalności musi uwzględniać istniejące uwarunkowania dotyczące ochrony przyrody, kultury i krajobrazu.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto następujące wytyczne dotyczące kształtowania przestrzeni w dokumentach planistycznych (poniżej wymieniono te, które mogą dotyczyć gminy Połajewo):

Zasady kształtowania obszarów wiejskich:

- ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo – parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelnii, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych rejonach województwa,
- maksymalna ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przez tworzenie zwartych układów zabudowy i unikanie rozpraszania zabudowy,
- porządkowanie przestrzeni publicznych, np. wewnątrz placowych i tworzenie miejsc integracji społecznej,
- wydobywanie w układzie przestrzennym elementów kompozycji ruralistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, sylwet, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei, rozłogów itp.,
- twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury, takich jak: drewniane płoty, podmurówki z kamienia naturalnego, itp.,
- zabezpieczanie terenów o różnych funkcjach, wzbogacających monofunkcyjną zabudowę wiejską – usługowych, produkcyjnych, sportowych, rekreacyjnych, sakralnych, itp.

Zasady kształtowania przestrzeni otwartych:

- przekształcanie monotonna krajobrazu równin użytkowanych rolniczo poprzez wprowadzenie pasmowych i kępowych zadrzewień i zakrzewień wokół zbiorników, wzdłuż cieków wodnych, rowów melioracyjnych, wododziałów, dróg, miedz i skarp, szczególnie w strefach dobrych gleb, przy zachowaniu rodzimości składu gatunkowego materiału stosowanego do nasadzeń,
- zachowanie granicy między ekosystemami naturalnymi (np. lasami, zadrzewieniami, mokradłami, zbiornikami i ciekami) a użytkami rolnymi w formie naturalnie rozbudowanych i zróżnicowanych gatunkowo ekotonów,
- tworzenie korytarzy infrastrukturalnych poprzez prowadzenie nowych urządzeń sieciowych przy już istniejących magistralach i liniach elektroenergetycznych,
- ograniczenie wznoszenia obiektów budowlanych w pobliżu jezior, rzek, kanałów lub na terenach o szczególnych walorach krajobrazowych, naruszających te walory,
- ograniczanie rozpraszania zabudowy mieszkaniowej i związanej z działalnością gospodarczą,
- wprowadzanie zieleni osłonowej wokół istniejących i projektowanych obiektów zaburzających kompozycje krajobrazów.

Zasady kształtowania zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz minimalizacji napięć i konfliktów:

- na styku infrastruktura techniczna – osadnictwo poprzez:
 - projektowanie zabudowy mieszkaniowej i obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi poza strefami uciążliwości komunikacji i liniowych urządzeń technicznych,
 - realizację obwodnic drogowych miast i miejscowości, w których występuje duże natężenie ruchu tranzytowego, a zwłaszcza eliminację tego ruchu z zabytkowych układów staromiejskich,
 - realizację bezkolizyjnych skrzyżowań z drogami krajowymi w miejscach ważnych dla utrzymania więzi społecznych i gospodarczych,
 - wprowadzanie ekranów akustycznych naturalnych lub sztucznych w miejscach, gdzie zabudowa mieszkaniowa lub obiekty podlegające szczególnej ochronie znajdują się w obrębie stref uciążliwości komunikacji,
 - korektę granic administracyjnych jednostek osadniczych podzielonych głównymi trasami komunikacyjnymi, szczególnie autostradą i planowanymi liniami kolejowymi dużych prędkości,
 - zwodociągowanie i skanalizowanie wsi oraz wprowadzanie zasady realizacji kontrolowanej indywidualnej gospodarki wodno – ściekowej,
 - tworzenie dogodnych warunków dla odbiorców indywidualnych korzystających z energii dostarczanej przez miejską sieć ciepłowniczą;
- na styku infrastruktura techniczna – środowisko przyrodnicze poprzez:
 - realizację przejść dla zwierzyny w miejscach przecięć ciągami komunikacyjnymi korytarzy ekologicznych dolin rzecznych i dróg migracji zwierząt, roślin i grzybów,
 - stosowanie specjalnych zabezpieczeń przy budowie magistrali gazowych i ropociągów w miejscach podlegających ochronie (głównie ze względu na zabezpieczenie jakości wód);
- na styku środowisko przyrodnicze – osadnictwo poprzez:
 - optymalizację lokalizacji nowej zabudowy poprzez szczegółowe analizy i studia tematyczne, w oparciu o które na poziomie lokalnym należy chronić naturalne zasoby środowiska przyrodniczego i walory krajobrazowe przed niekontrolowaną zabudową,
 - realizację nowych i rozbudowę istniejących oczyszczalni ścieków, przede wszystkim na obszarach zlewni wskazanych do ochrony oraz obszarach najwyższej i wysokiej ochrony głównych zbiorników wód podziemnych,
 - rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej,
 - sukcesywne wprowadzanie dla celów grzewczych paliw i technologii charakteryzujących się niskimi wskaźnikami emisji oraz wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii,
 - zwiększenie zastosowania odnawialnych źródeł energii do zaspokajania potrzeb energetycznych;
- na styku środowisko przyrodnicze – rekreacja poprzez:
 - dostosowanie wielkości ośrodków rekreacyjnych i zespołów działek rekreacji indywidualnej do chłonności środowiska przyrodniczego,
 - ograniczanie i sterowanie ruchem turystycznym na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych, szczególnie w pobliżu Poznania, ośrodków ponadregionalnych i regionalnych,
 - wprowadzanie w lokalnych dokumentach planistycznych ograniczeń przeobrażenia krajobrazu pasa terenu o szerokości min. 100 m od linii brzegowej jezior i większych cieków wodnych, także poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody;
- na styku środowisko przyrodnicze – rolnictwo poprzez:

- wprowadzenie barier biogeochemicznych w postaci pasów zadrzewień śródpolnych i przywodnych,
- wdrażanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej dla ograniczenia spływu zanieczyszczeń z terenów rolnych, szczególnie w Południowym Obszarze Problemowym i stosowanie nowoczesnych systemów nawożenia,
- budowę i konserwację systemu melioracji podstawowej i szczegółowej oraz nadzór nad jej prawidłowym funkcjonowaniem w celu ograniczenia do minimum niekorzystnego wpływu na środowisko przyrodnicze; na styku środowisko przyrodnicze – powierzchniowa eksploatacja surowców, szczególnie węgla brunatnego, poprzez rekultywację rolną, leśną i specjalną (np. wodną).

Zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- ochrona gleb najwyższej jakości przed wyłączeniem z użytkowania rolniczego,
- ochrona gleb przed zanieczyszczaniem, zmniejszaniem produktywności i naruszaniem warunków wodnych,
- prowadzenie działań zmierzających do poprawy jakości gleb, zwłaszcza w zakresie działań związanych z prowadzeniem prawidłowej melioracji oraz przeciwdziałaniem erozji gruntów,
- poprawa jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych oraz zdolności retencyjnych na obszarach o deficytach wód powierzchniowych,
- rekultywacja gleb zdegradowanych i zanieczyszczonych ze szczególnym uwzględnieniem terenów po odkrywkowej eksploatacji kopalni,
- prowadzenie produkcji rolniczej dostosowanej do warunków glebowych, przy uwzględnieniu wymogów ochrony środowiska i rachunku ekonomicznego, a także przeciwdziałaniu ponadnormatywnej intensyfikacji produkcji rolniczej zwłaszcza na obszarach gleb najwyższej jakości,
- zalesianie gleb najniższej jakości w celu zwiększenia lesistości województwa, tworzenie korytarzy ekologicznych oraz zmniejszenie rozdrobnienia kompleksów leśnych. Gleby najmniej przydatne dla produkcji rolniczej mogą być przeznaczane również pod uprawy przemysłowe i do produkcji biomasy,
- wprowadzanie działań zadrzewieniowych (zakrzewienia i zadrzewienia śródpolne) dla polepszenia walorów krajobrazowych, przeciwdziałanie erozji i stepowieniu gleb oraz spływowi biogenów, a także dla poprawy bioróżnorodności na obszarach gleb najwyższej jakości,
- utrzymanie i zwiększanie bioróżnorodności obszarów wiejskich poprzez prowadzenie prawidłowej produkcji rolnej uwzględniającej wymogi ochrony środowiska oraz przez wprowadzanie ekstensywnych form gospodarowania, takich jak rolnictwo ekologiczne i zintegrowane,
- ograniczenie odprowadzanych do wód substancji szkodliwych, w tym szczególnie odpływu związków azotu ze źródeł rolniczych,
- prowadzenie odpowiedniej, dostosowanej do określonych wymogów, gospodarki rolnej na obszarach podlegających ochronie prawnej, w tym ograniczenie chemizacji rolnictwa. Obszary zaliczone do sieci Natura 2000 są szczególnie preferowane do prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej nastawionej na produkcję żywności wysokiej jakości,
- utrzymanie właściwego bezpieczeństwa ekologicznego, szczególnie w zakresie zasobów genetycznych,
- zachowanie wysokiej kultury i jakości rolnictwa związanej z tradycją dobrego gospodarowania w Wielkopolsce,
- uwzględnianie naturalnych warunków dla rozwoju rolnictwa, a także rozwoju w specjalistycznych kierunkach, zgodnych z lokalnymi uwarunkowaniami (np. uprawa warzyw, kwiatów, wikliny). Na obszarze Wielkopolski preferowane jest dalsze zwiększanie udziału upraw służących produkcji biomasy (jako postulatu wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych i paliw alternatywnych) oraz do produkcji biopaliw,
- modernizacja i zwiększenie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych,

- zrównoważone stosowanie pestycydów oraz racjonalne gospodarowanie nawozami – przeciwdziałanie nadmiernej chemizacji rolnictwa zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- prowadzenie produkcji zwierzęcej ze szczególnym uwzględnieniem przestrzegania maksymalnej obsady zwierząt oraz stosowania nawozów naturalnych. Na obszarach gdzie produkcja ta przekracza ustalony przepisami poziom, konieczne są działania zmierzające do odpowiedniego dostosowania wielkości produkcji zwierzęcej. Dalszy jej rozwój w fermach o obsadzie co najmniej 210 DJP, zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań związanych z ochroną środowiska,
- stosowanie zaleceń Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej i Zwyczajnej Dobrej Praktyki Rolniczej oraz innych przepisów przy prowadzeniu działalności rolniczej, zwłaszcza w zakresie intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- wspieranie rozwoju działalności gospodarczej o charakterze rolniczym i pozarolniczym dla dywersyfikacji źródeł dochodów ludności wiejskiej oraz przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia ukrytego,
- wspieranie rozwoju agroturystyki i innych form rekreacji na obszarach wiejskich,
- ochrona dziedzictwa kulturowego, a także specyficznego charakteru, krajobrazu i tradycji wielkopolskiej wsi,
- optymalne wykorzystanie programów pomocowych dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, dotyczących zwłaszcza wsparcia dla gospodarki rolnej prowadzonej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach cennych przyrodniczo (programy rolnośrodowiskowe) oraz na obszarach niekorzystnych zjawisk,

Zasady w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

Podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona krajobrazu kulturowego może być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Pośród najważniejszych zadań wymienionych w planie województwa znajduje się między innymi rewaloryzacja ośrodków miejskich i wiejskich o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym..

Zasady w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, z których dla gminy Połajewo najważniejsze to:

- ochrona ilości wód podziemnych, która powinna być realizowana poprzez racjonalne kształtowanie poboru wody, melioracji, regulacji odpływu itp., z czego największe znaczenie ma kształtowanie poboru wód, uwzględniające ochronę zasobów najcenniejszych, słabo odnawialnych zbiorników wodonośnych (uporządkowanie tego problemu wymaga wprowadzenia waloryzacji zasobów wód podziemnych i wymuszenia za pomocą środków ekonomicznych i administracyjnych ochrony zbiorników szczególnie cennych); zasoby wód podziemnych powinny być wykorzystywane dla potrzeb ludności jako woda do picia i jako surowiec dla przemysłu spożywczego oraz innych specjalnych działów produkcji, natomiast dla potrzeb rolnictwa, pozostałego przemysłu, energetyki, rekreacji powinny być wykorzystywane wody powierzchniowe;
- ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, która powinna obejmować szereg działań eliminujących lub ograniczających źródła zanieczyszczenia tych wód związane z różnymi formami działalności gospodarczej oraz bytowania człowieka w środowisku: prawno administracyjnych, technicznych, ekonomicznych, edukacyjnych. Istotnym elementem warunkującym ochronę wód jest monitoring ich jakości. Ochronę należy koncentrować szczególnie w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych oraz na obszarach ochronnych głównych zbiorników tych wód. Do najważniejszych działań minimalizujących degradację jakości wód w skali regionalnej należy zaliczyć:
 - kanalizowanie terenów osadnictwa,
 - budowę oczyszczalni ścieków,
 - racjonalizację zużycia nawozów i środków ochrony roślin w rolnictwie,

- objęcie ochroną zlewni rzek wykorzystywanych dla zasilania infiltracyjnych ujęć komunalnych;
 - prowadzenie wodochronnej gospodarki w dorzeczach;
 - pozostawienie nieuregulowanych rzek i odcinków rzek, których funkcje przyrodnicze nie uległy przeobrażeniom z uwzględnieniem wymogów racjonalnej gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej,
 - ochrona istniejących oraz kształtowanie nowych enklaw ekologicznych stanowiących bariery biogeochemiczne w sąsiedztwie cieków i zbiorników wód śródlądowych,
 - zwiększenie potencjału retencyjnego ekosystemów na obszarach gospodarki rolnej i leśnej,
 - ochrona ekosystemów podmokłych i wilgotnych,
 - prowadzenie melioracji nawadniająco –odwadniających;
- zalesiania odłogowanych użytków rolnych. Ze względu na małą przydatność rolniczą gleb V, VI i VIz klasy bonitacyjnej (kompleksy glebowo – rolnicze 6 i 7) powinny być one systematycznie zalesiane lub zadrzewiane,
- rozwoju roli ochronnej i buforowej lasów. W zagospodarowaniu przestrzennym należy ograniczać zewnętrzną presję na ekosystemy leśne poprzez przyjazne lasom zagospodarowanie terenów przyległych – ochrona enklaw leśnych i stref ekotonowych przed zabudową,
- stałego monitoringu środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki),
- prowadzenie działań zalesieniowych i zadrzewieniowych na obszarach rolniczych szczególnie w pobliżu wód stojących i płynących,
- tworzenia zwartych systemów leśnych poprzez wyznaczenie granicy polno – leśnej, także na gruntach niebędących własnością Skarbu Państwa, poprzez trwałe określenie sposobu użytkowania gruntów w kierunku rolnym lub leśnym przy wyznaczeniu granicy rolno – leśnej,

Po analizie dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu krajowym i wojewódzkim stwierdzono, że na terenie gminy Połajewo planowanymi inwestycjami celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym są: dwutorowa linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Piła Krzewina - Plewiska oraz obwodnica wsi Połajewo.

ROZDZIAŁ 16

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Dla cieków przepływających przez teren gminy nie sporządzono map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz studium ochrony przeciwpowodziowej. W związku z tym na terenie gminy nie występują obszary definiowane w ustawie Prawo wodne (Dz. U. 2017 poz. 1566) jako obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i obowiązujące na nich zakazy wynikające z ww. ustawy.

Na podstawie danych historycznych oraz analizy stanów wód cieków na terenie gminy stwierdzono, że nie stwarzają one ryzyka wystąpienia podtopień bądź zalania sąsiadujących z nimi obszarów. W związku z tym w niniejszym Studium nie wyznaczono również obszarów zalewowych, jak również obszarów zagrożonych podtopieniami.

Rada Ministrów Rozporządzeniem z dnia 18 października 2016 r. przyjęła Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla dorzecza Odry. W dokumencie tym określono m.in. kierunki działań na obszarze dorzecza Odry, z których dla w odniesieniu do gminy Połajewo (należącej do regionu wodnego Warty) największy priorytet mają:

- utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym (m.in. poprzez ochronę lub zwiększenie retencji na obszarach rolniczych),
- ograniczanie istniejącego zagrożenia powodziowego (m.in. poprzez spowalnianie spływu powierzchniowego, odtwarzanie retencji dolin rzek, regulacje oraz prace utrzymaniowe rzek i potoków, budowę i odtwarzanie systemów melioracji).

ROZDZIAŁ 17

POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) rozszerzyła zakres art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w części dotyczącej uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwojowych gminy oraz wynikających z nich kierunków zagospodarowania. Jednocześnie zgodnie z art. 9. ust 3a zmiana studium dla części obszaru gminy wymaga dokonania, zarówno w części tekstowej jak i graficznej studium, zmian w odniesieniu do wszystkich treści, które w wyniku wprowadzonej zmiany przestają być aktualne, w szczególności zmian w zakresie określonym w art. 10 ust. 1. W związku z powyższym na potrzeby zmiany Studium opracowana została Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Połajewo, stanowiąca obligatoryjną część dokumentacji planistycznej Studium.

Niniejszy rozdział stanowi jedynie syntezę poruszanej problematyki oraz wyniki przeprowadzonej analizy.

Potrzeby rozwojowe gminy Połajewo

Uwzględniając przeprowadzone analizy ekonomiczne, środowiskowe, społeczne, prognozy demograficzne, jak również przy uwzględnieniu możliwości finansowania, głównymi czynnikami wpływającymi na zapotrzebowanie gminy w zakresie lokalizacji:

- nowej zabudowy mieszkaniowej są:
 - prognozowany wzrost liczby mieszkańców gminy,
 - prowadzona przez gminę polityka związana ze stopniowym zwiększaniem ilości nowych miejsc pracy, w tym m.in. terenów pod zabudowę produkcyjno-usługową i usługową,
 - stopniowe zwiększanie atrakcyjności gminy w zakresie usług sportu i rekreacji, infrastruktury społecznej i technicznej,
 - dostępność środków z różnych programów operacyjnych,
 - zmiany strukturalne w rolnictwie, odchodzenie od produkcji w małych gospodarstwach rolnych i zmiany w źródłach dochodów,
- nowej zabudowy produkcyjnej są:
 - położenie w sąsiedztwie drogi wojewódzkiej,
 - położenie w pobliżu miasta powiatowego oraz miasta wojewódzkiego, pozwalające na korzystanie z wykształconej kadry, w tym naukowej i badawczej, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów transportu,
 - tworzenie miejsc pracy dla nowych mieszkańców,
 - dostępność programu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw w ramach programów operacyjnych.
- nowej zabudowy usługowej są:
 - rosnąca liczba mieszkańców, która wpływa na wzrost popytu na usługi oraz nowe miejsca pracy,
 - potrzeby związane z lokalizacją usług o znaczeniu lokalnym, jak i ponadlokalnym,
 - dostępność programu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw w ramach programów operacyjnych,
 - rozwinięta sieć infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Ogólnie rzecz biorąc, w perspektywie 30-letniej szacuje się:

- prognozowany wzrost liczby ludności na podstawie analiz demograficznych – 300 mieszkańców,
- prognozowana liczba ludności potrzebujących nowych mieszkań w związku ze spadkiem ilości gospodarstw wielorodzinnych – 200 osób,
- prognozowana liczba ludności związana z rozwojem istniejących stref aktywności gospodarczych – 100 osób.

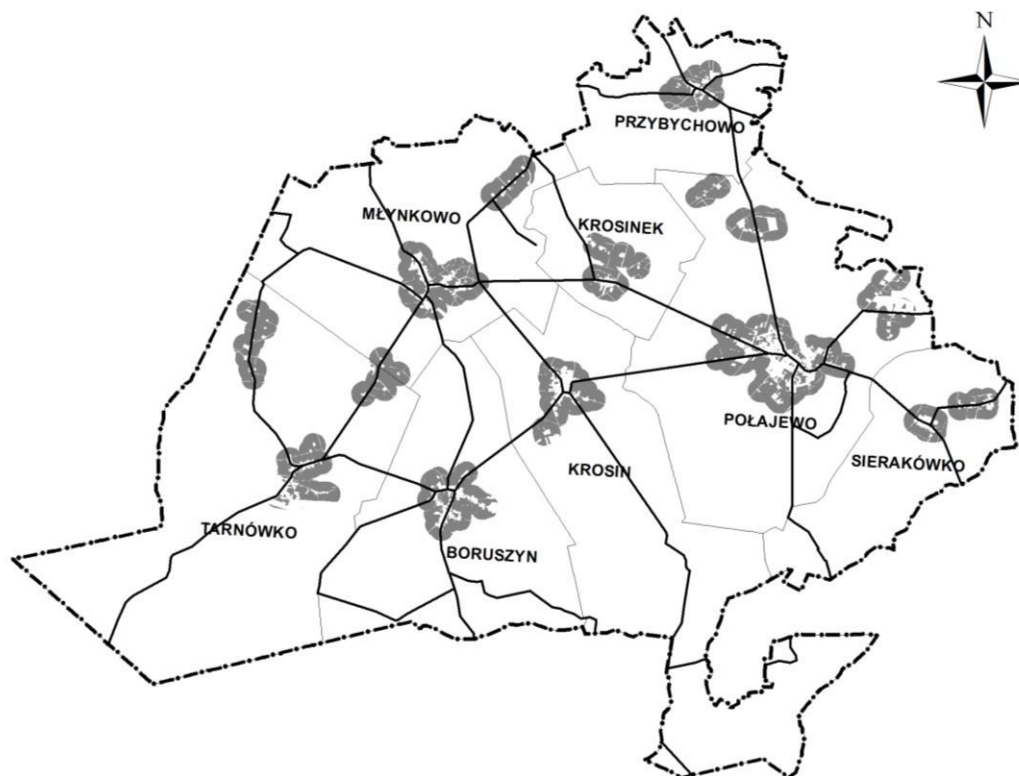
Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej rozumiane jako obszary nowej zabudowy na terenach niezabudowanych. Podstawowe założenia wyznaczenia tych obszarów

Wyznaczono tereny o łącznej powierzchni 624,57 ha, co stanowi 4,54% powierzchni gminy (rysunek 17). Najwięcej obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej wyodrębniono na terenie obrębu geodezyjnego Połajewo – 187 ha oraz w miejscowości Młynkowo – 102 ha. Najmniej obszarów zwartej zabudowy wyznaczono w Przybychowie – 35 ha oraz w Krosinku – 45 ha. Potencjalna chłonność

obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej rozumiane jako obszary nowej zabudowy na terenach niezabudowanych wynosi około 19 tys. mieszkańców.

Należy podkreślić że realnie tereny te nie zostaną skonsumowane w całości. Część terenów nigdy nie zostanie zabudowana, bądź w perspektywie odleglejszej niż przyjęte 30 lat. Składają się na to następujące czynniki: nieregulowane własności, rolnicze użytkowanie gruntów, geometrie działek uniemożliwiające zabudowę, brak realnej możliwości zapewnienia dojazdu do działek, niesprzyjające sąsiedztwo, brak planów właścicieli co do ich zabudowy bądź sprzedaży nieruchomości na cele budowlane.

Rysunek 17. Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej na terenie gminy Połajewo

źródło: opracowanie własne

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Ze względu na fakt że obecnie obowiązujące studium w sposób niejednoznaczny wyznacza tereny do urbanizacji (w Studium wskazano jedynie tereny zabudowy intensywnej i ekstensywnej z możliwością realizacji zabudowy na innych niewyznaczonych obszarach), za zasadne przyjęto wyłączenie z analizy obszarów, które w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania zostały wskazane do urbanizacji.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w całości pokrywają gminę Połajewo w jej granicach administracyjnych. Z uwagi na złożone wnioski o wyznaczenie nowych terenów budowlanych w gminie, jak również ze względu na potrzebę dostosowania zapisów do obowiązujących przepisów prawnych stwierdzono, że obowiązujące na terenie gminy dokumenty planistyczne wymagają aktualizacji.

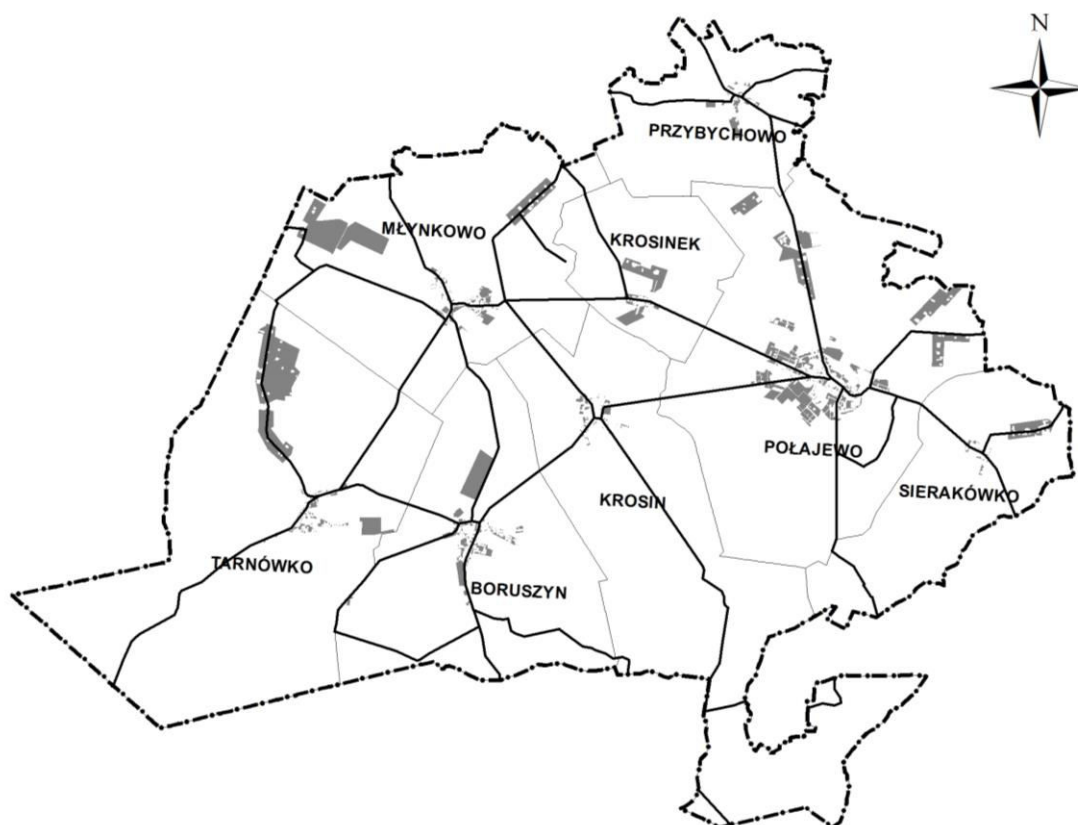
Ruch budowlany na terenie gminy Połajewo jest stosunkowo niewielki. W latach 2010-2015 wydano 254 decyzje o pozwoleniu na budowę, z czego znaczna część dotyczyła budowy, rozbudowy, nadbudowy budynków mieszkaniowych jednorodzinnych i gospodarczych lub remontu dachu istniejących obiektów budowlanych.

W związku z tym, że dla całego obszaru gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, nie ma konieczności wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Tym samym procesy rozwoju zabudowy są dość dobrze kontrolowane.

Potencjalne tereny do zabudowy wyznaczone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – ok. 374 ha,
- tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej – ok. 2 ha,
- tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej - 9 ha,
- tereny zabudowy zagrodowej – ok. 225 ha,
- tereny zabudowy usługowej - ok. 32 ha,
- tereny zabudowy usługowo – produkcyjnej – ok. 48 ha,
- tereny zabudowy usług sportu i rekreacji – ok. 2 ha.

Rysunek 18. Potencjalne tereny do zabudowy wyznaczone w obecnie obowiązujących planach miejscowych - niezainwestowane

źródło: opracowanie własne

Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Zgodnie z przeprowadzoną analizą demograficzną, społeczną, gospodarczą i przyrodniczą, w Studium można wyznaczyć nowe tereny zabudowy mieszkaniowej dla maksymalnie 600 nowych mieszkańców. Według danych GUS przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Połajewie w 2015r. wynosiła 26,4 m². W przeciągu ostatnich 10 lat nastąpił przyrost o 2,2m², zatem w roku 2046 proporcjonalnie można spodziewać się wielkości ok. 33,0m² przypadającej na 1 mieszkańca. Zapotrzebowanie na nową powierzchnię użytkową funkcji mieszkalnej wynosi zatem 19 tys. m². Ponieważ ustawodawca dopuścił niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkalną szacuje się na ok. 25 tys. m² powierzchni użytkowej. Uwzględniając charakter i intensywność istniejącej zabudowy mieszkaniowej, prognozowane zapotrzebowanie pod rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej wynosi około 140 ha.

W przywołanej analizie założono ponadto, że obecny stosunek powierzchni terenów usługowych do powierzchni terenów mieszkaniowych pozostanie utrzymany, w związku z czym gmina musi będzie musiała zapewnić 4,16 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy usługowej. Ponieważ ustawodawca dopuścił niepewność procesów

rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz nie więcej niż o 30%, zatem zapotrzebowanie na nową zabudowę szacuje się na 5,40 tys. m² powierzchni użytkowej.

Obecnie tereny aktywności gospodarczej, tereny zabudowy produkcyjno – usługowej oraz tereny składów i magazynów stanowią około 10% powierzchni wszystkich terenów zabudowanych (zurbanizowanych). Zatem biorąc pod uwagę powierzchnię potencjalnych terenów aktywności gospodarczych, wynoszącą 6,22 ha, można zrealizować 30 tys. m² powierzchni całkowitej zabudowy. Zakładając, że powierzchnia użytkowa stanowi 70% powierzchni całkowitej zabudowy – można będzie zrealizować ok. 21 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy aktywności gospodarczych.

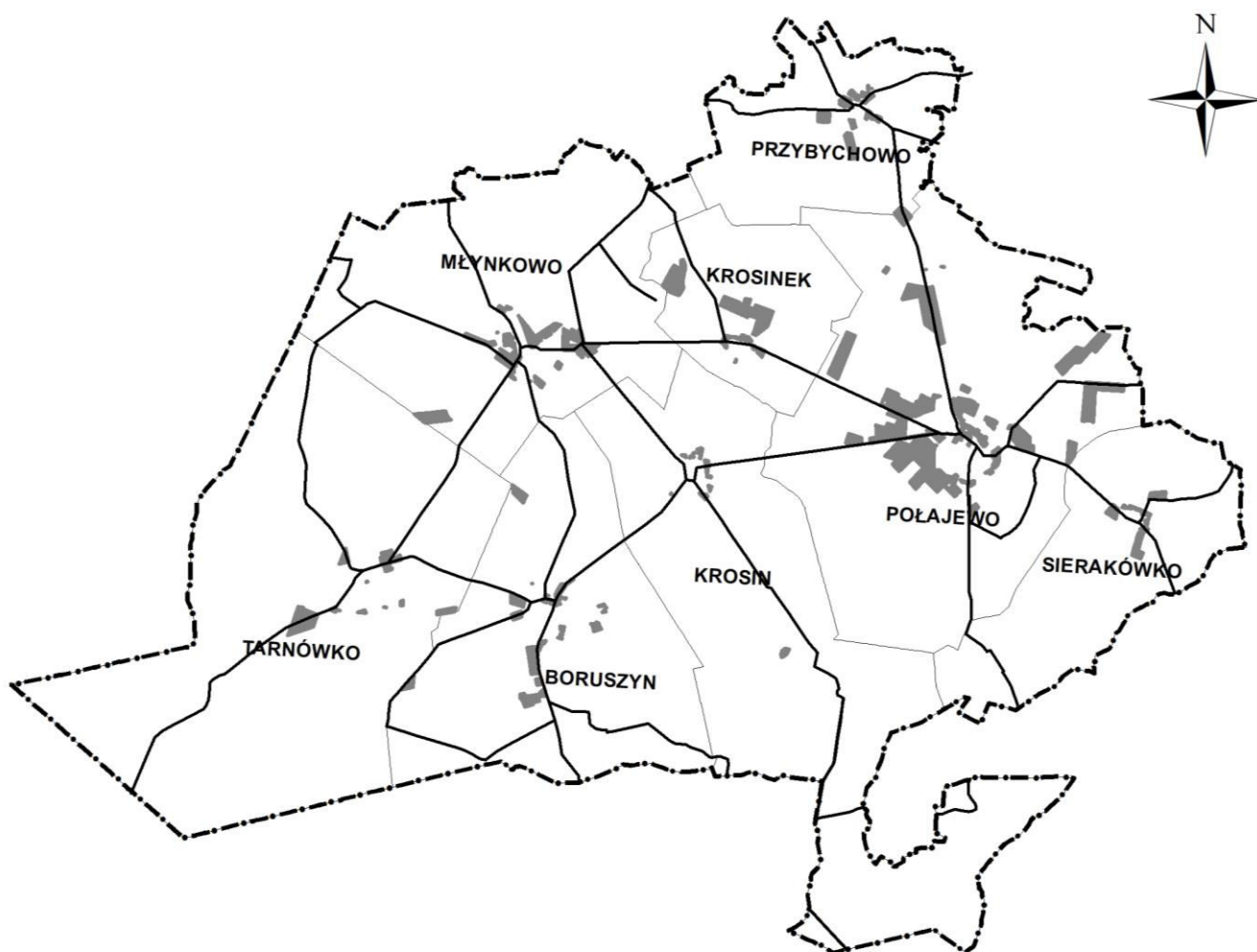
Podsumowanie analizy:

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę (sformułowanego na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy) oraz suma powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy wynosi 51 tys. m² powierzchni użytkowej.

W wyniku pomniejszenia wyznaczonych do urbanizacji obszarów o tereny wskazane do zabudowy w planach miejscowych, nowe obszary wskazane do zabudowy stanowią łącznie ok. 234,72 ha, z czego 64,87 ha terenów zabudowy mieszkaniowo – usługowej, 73,54 ha terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 0,53 ha terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, 43,21 ha terenów zabudowy zagrodowej, 16,08 ha terenów zabudowy usługowej, 33,20 ha terenów zabudowy produkcyjno-usługowej oraz 3,29 ha terenów zabudowy usług sportu i rekreacji.

Reasumując, wykonana analiza wyznacza nieznaczną ilość nowych terenów pod zabudowę. Wynika to z faktu, że obecnie obowiązujące Studium niejednoznacznie i nieprecyzyjnie definiuje tereny gdzie może rozwijać się zabudowa mieszkaniowa. Ze względu na specyfikę obszaru – teren wiejski, za zasadne należy przyjąć możliwość realizacji zabudowy zagrodowej na obszarach innych niż wyznaczone obszary zwartej zabudowy. Należy również zezwolić na zmiany obecnie wyznaczonych kierunków zagospodarowania konkretnych terenów pod względem funkcji głównej i uzupełniającej np. zmiana terenu zabudowy mieszkaniowej na teren zabudowy usługowo – mieszkaniowej lub teren zabudowy usługowej na teren zabudowy produkcyjnej.

Rysunek 19. Wynik analizy – obszary wskazane do urbanizacji

źródło: opracowanie własne